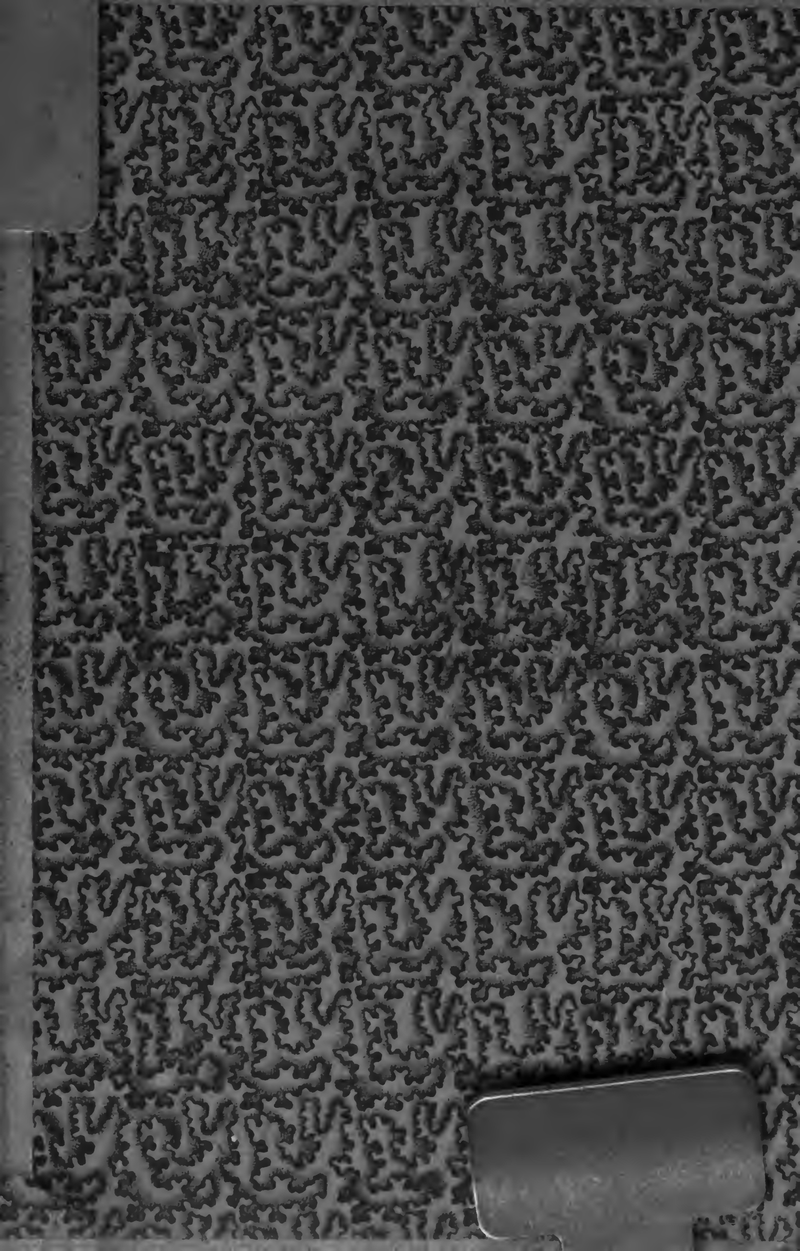
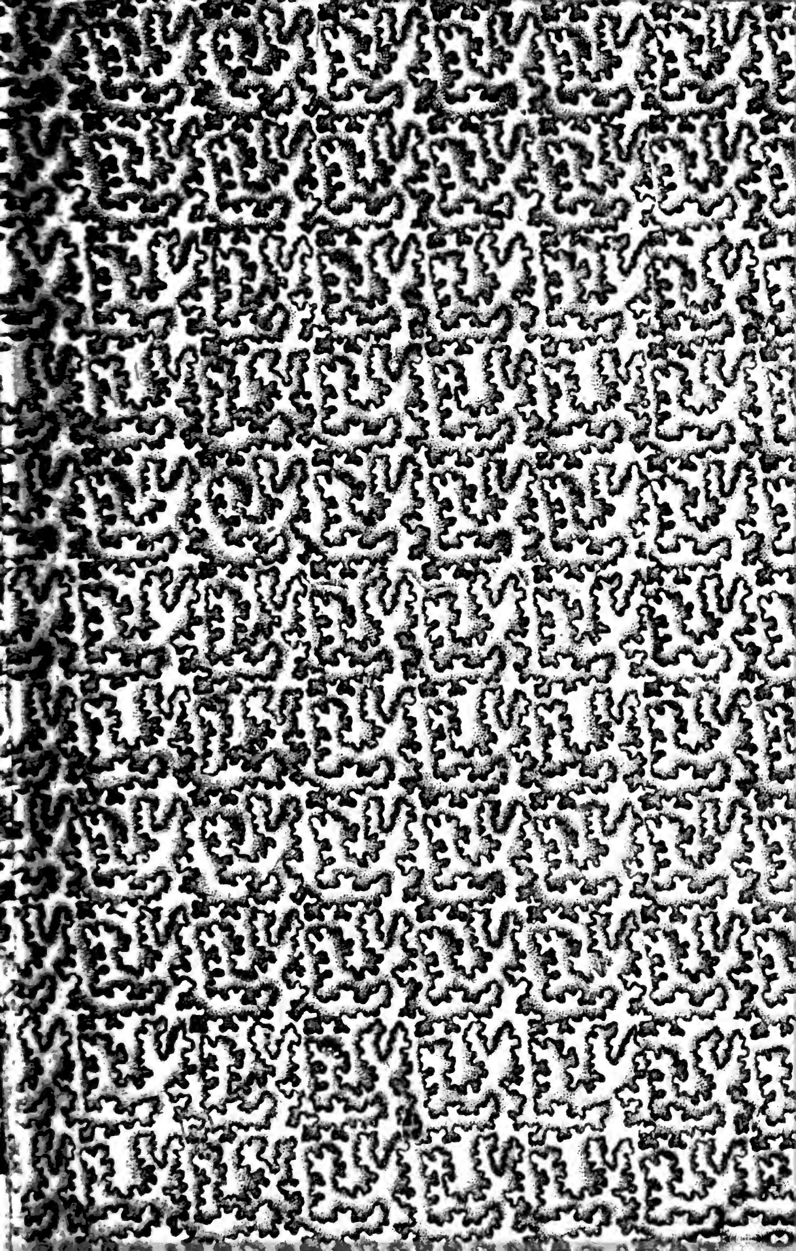
Obras dramàticas

Ignasi Iglesias

Obras dramàticas

Ignasi Iglesias

EN JOAN DELS MIRACLES

IGNASI IGLESIAS

EN JOAN DELS MIRACLES

DRAMA EN TRES ACTES

Joaquin Costa

BARCELONA
Tip. «L'Avenç», Rambla de Catalunya, 24
1908

PERSONES

MARIAGNA	48	anys
ROSINA	25	»
AGNÈS	20	»
JOAN	50	»
FRANCESC	22	»
ESTEVE	45	»
TOMÀS	50	»
VALENTÍ	28	»
LLUC	60	»
ISCLE	50	»

Una dòna amb un nen de volquers.
Una altra dòna amb un noi de quinze anys.
Un home que va amb una crossa.
Dos homes de mitja edat i un de molt vell, amb la seva dòna, també molt vella.
L'acció, en una vileta catalana.
Epoca, present.

Aquesta obra va esser representada per primera vegada en el Teatre Català (Romea) la nit del

18 d'Abril de 1908, amb l'adjunt repartiment: *Mariagna*, D.ª Adela Clemente; *Rosina*, senyoreta Marguerida Xirgu; *Agnès*, Srta. Antonia Vallvé; *Joan*, D. Joaquim Vinyas; *Francesc*, don Joan Vehil; *Esteve*, D. Miquel Sirvent; *Tomàs*, D. Vicens Daroqui; *Valentí*, D. Avelí Galceran; *Lluc*, D. Ramon Tor; *Iscle*, D. Agustí Antiga.

Director artistic: l'autor.

ACTE PRIMER

Menjador amb les parets blanques i sòcols de rejola de Valencia, de colors virolats, amb un bordó de fusta a dalt i baix. A dreta i esquerra dels fons, dugues obertures, amb portes balconeres i persianes plegades a cada una respectivament, veient-se l'hort de la casa, ben conresat, ple de flors i de llum. Entre les dugues obertures citades, un bufet de noguera atapait de pisa i una fruitera de faiensa; a l'esquerra, dugues portes: la del primer terme dóna a l'entrada de la casa; l'altra, a una saleta-dormitori. A la dreta del primer terme, una escala que comunica als dalts, i una porta, segon terme, que condueix a la cuina. A la mateixa mà, un canapè antic i un mirall. Al mig de l'escena, una taula de noguera, rodona, amb un cobri-taula i un gerro per posar-hi una toia al damunt. Penjant del sostre, un quinqué de bronzo, bastant decoratiu. A tot el volt de la peça, cadires de noguera, amb el seient de cuiro, i alguns testos amb begonies i hortensies. A la paret del fons, damunt del bu-

fet, un quadro representant la Cena dels Apostols; a les laterals, altres quadros amb paisatges i «bodegons»; un calendari, retrats de familia, un rellotge, una tauleta de cusir, etc. L'enrejolat de l'estancia es de mosaic senzill. Els balcons són oberts.

Es al dematí d'un dia del mes de Juny. Fa un temps esplendorós.

ESCENA I

La Mariagna, l'Agnès i en Valentí

(La Mariagna surt per la porta de la dreta dels fons, amb un gabell de flors a les mans. Va amb vestit de percala blava, amb mostreta blanca.)

MARIAGNA

No'n cullis més, Francesc.

AGNÈS *(de dins estant, en veu alta)*

Mariagna! Mariagna!

MARIAGNA

(anant a mirar a la primera porta de l'esquerra)

Ah! Sou vosaltres? Entreu, si us plau, entreu.

(L'Agnès porta una bruseta de batista blanca amb ratlles blaves, faldilles de percala de color blau marí, davantalet de fil cru i un mocador de seda blau cel passat al coll. En Valentí va amb un vestit vell, de llana, d'un to blau gris;

gorra de seda negra, amb visera de xarol; camisa de color, sense planxar, i espardenyes blanques tapades. No porta pèl a la cara.)

AGNÈS

(entra guiant del braç an en Valenti, que va amb el cap alt i els ulls ben oberts i immobils)

Vine, vine, Valentí.

VALENTÍ *(treient-se la gorra)*

Bon dia, Mariagna.

MARIAGNA

(deixant les flors damunt de la taula)

Bon dia i bona hora. Que tal, com va aquesta vista?

VALENTÍ *(content)*

Per ara va molt bé.

MARIAGNA

Me n'alegro, noi.

AGNÈS *(també molt contenta)*

Aquesta nit l'ha passada tota en un sòn.

MARIAGNA *(an en Valenti)*

Sí, home, sí: a poc a poc se va lluny.

VALENTÍ

Potser ho fa l'haver pogut descansar, però em sembla que ja hi veig una mica més.

MARIAGNA

Amb paciencia tot anirà per bon camí. Però, seieu: feu-me'l favor.

AGNÈS

No us molesteu per nosaltres.

MARIAGNA *(acostant-li una cadira)*

Sèu, Valentí, sèu.

VALENTÍ

(asseient-se, ajudat de l'Agnès)

Gracies.

MARIAGNA

Que heu vingut per parlar amb en Joan?

AGNÈS

Si no hem de destorbar-lo...

VALENTÍ

Que no es a casa?

MARIAGNA

No. No fa gaire que ha sortit.

AGNÈS *(contrariada)*

Ja'ns ho temiem!

MARIAGNA

Que'l necessiteu de precís?

AGNÈS

No: de precís, no. *(No gosant-ho dir.)* Voldriem fer-li una pregunta.

VALENTÍ

Nosaltres, si no es propassar-se, desitjariem saber si es cert lo que fan córrer.

MARIAGNA

Què fan córrer?

VALENTÍ

Diuen si en Joan se retira.

(De tant en tant se veu an en Francesc passar de l'un costat a l'altre de l'hort, amb flors a la mà. La Mariagna, en el transcurs del dialec, va i ve diferentes vegades de la tauleta de cosir a la taula del menjador, per fil i les estisores per fer el ram, lligant-lo quan s'escaigui tenir-lo llest.)

MARIAGNA

A què ve que hagin pensat semblant cosa?

AGNÈS

No va arribar en Francesc ahir vespre?

MARIAGNA

Sí: de Madrid.

AGNÈS

Que ja ha acabat els estudis?

MARIAGNA

Ja es metge passat.

VALENTÍ *(enfaticament)*

Segons tinc entès es més que metge.

MARIAGNA

Es doctor en medecina.

VALENTÍ *(amb dolor)*

Asseguren que rellevarà'l seu pare.

MARIAGNA

No hem pres cap determini. Però, de totes maneres, penso que s'establirà a Barcelona.

VALENTÍ

Aqui sí que poc hi faria!

AGNÈS

Es un poble tant petit aquest, que amb el metge que hi ha en tenim prou.

VALENTÍ

En sobra i tot.

AGNÈS

La gent no més té fè en el vostre home.

MARIAGNA

Tothom hi creu molt!

VALENTÍ

En Joan no posseirà cap titol, però'l saber i l'experiencia no pot negar-li ningú.

AGNÈS

Pobres de nosaltres que ara pel seu fill ens deixés!

VALENTÍ

No ho voldria pas!

MARIAGNA

Ja podeu comptar que, si's retirava, us recomanaria al noi.

VALENTÍ

Jo, si us haig de ser franc, no hi crec en metges.

AGNÈS

Se n'han vist tants desenganys!

MARIAGNA

Feu-vos carrec de que allà ont no arribés en Francesc...

VALENTÍ *(interrompent-la)*

No, no: jo tinc posada la confiança en en Joan. Ja estic a les seves mans, i, fins que ell mateix me desenganyi, no vui que ningú més me vegi.

AGNÈS

Sí que't curarà, Valentí!

VALENTÍ

Ditxós serà'l dia!

AGNÈS

Amb quin gust anirem a complir la prometença que tenim feta!

MARIAGNA

Ah! Heu fet una prometença? A Santa Llucia?

AGNÈS

Té raó! No vam atinar-hi.

VALENTÍ

Si en Joan, amb la gracia que Déu li ha concedit, me posa bé de la vista, l'Agnès i jo anirem a peu, descalços, al turó més alt de Montserrat a veure sortir el sol.

MARIAGNA *(amb molta delicadesa)*

I no fareu re més? Això no es un sacrifici pietós...

AGNÈS

Qué voleu dir?

MARIAGNA

I la nostra santa religió, Agnès?

AGNÈS

Ah! Sí: de passada farem un present de gracies a la Verge.

VALENTÍ

A mi — no us ho prengueu a mal — m'entusiasma i em sembla que m'aclareix els ulls l'idea de pujar a una montanya ben alta a saludar el sol naixent.

AGNÈS

Sí que podrem anar-hi aviat!

VALENTÍ *(aixecant-se)*

Mariagna: feu que en Joan no m'abandoni; pregueu-li que no'm deixi, a la flor de la joventut, amb la meva desgracia! La vista ho es tot per mi!

AGNÈS

(també aixecant-se, al mateix temps que en Valentí)

Es el nostre goig!

VALENTÍ

Es el nostre pa!

(Per la porta de la dreta del fons compareix en Francesc amb unes quantes roses a la mà. Aquest va amb vestit d'istiu, molt elegant, i sense res al cap.)

ESCENA II

ELS MATEIXOS, MÉS EN FRANCESC

MARIAGNA

Ah! Aquí teniu en Francesc.

FRANCESC

Bon dia.

AGNÈS *(quedant molt sorpresa)*

Ai, mare! Que s'ha tornat diferent d'ençà que no l'havia vist!

MARIAGNA

Ja es tot un home.

VALENTÍ

Que porta barba?

AGNÈS

Sí: una mica.

VALENTÍ

La barba, en el que no n'ha dut mai, li trasmuda la fesomia.

FRANCESC

No es en Valentí, el fuster del carrer gran, aquest jove?

VALENTÍ

El mateix. Que ja no'm coneixia?

FRANCESC

Sí, home. Però com que hi estat dos anys

sense venir, ni per les vacacions, al poble...

AGNÈS *(interrompent-lo)*

I vostè, capficat amb les lletres, no ha tingut temps de fixar-se gaire amb la gent.

FRANCESC

Que potser sou casats?

AGNÈS

Sí, senyor: ja fa un any i mig.

FRANCESC

No'm diguis vostè, Agnès. I tu tampoc, Valentí.

AGNÈS *(abaixant els ulls)*

Es el tractament que's mereix.

VALENTÍ

Es el tractament que's dóna als homes amb titol.

MARIAGNA

En Francesc es molt senzill. Oi, fill meu?

FRANCESC *(amb naturalitat)*

Diuen que ho resulto. *(An en Valentí.)* I què es, Valentí, això de la vista?

VALENTÍ

L'he tinguda molt endanyada. Però ja estic en remei.

FRANCESC

A mans de qui estas? Del pare?

VALENTÍ

Sí. Per cert que'm porta molt bé.

FRANCESC

Què t'ha receptat?

VALENTÍ

Una aigua que fa miracles, composta per l'Esteve.

FRANCESC

El meu oncle?

AGNÈS

Sí, senyor: l'herbolari de la plaça.

FRANCESC *(amb ironia fina)*

Vaja, doncs, no t'espantis.

VALENTÍ

No'n passi ansia. Que anem, Agnès?

AGNÈS

Sí, sí: anem, que ja hem molestat massa.

MARIAGNA

I ara! Sempre que tingueu gust, ja ho sabeu, aquí es a casa vostra.

AGNÈS *(agraida)*

Sou molt bona, Mariagna!

VALENTÍ

Francesc: el felicito per haver acabat la carrera.

FRANCESC

Gracies. I si en re puc servir-te...

VALENTÍ *(interrompent-lo)*

Tant-de-bo que, com a metge, surti una ploma com el seu pare!

FRANCESC

Gracies, Valentí, gracies.

MARIAGNA

Però que no voleu esperar-vos? Aquell està a punt de venir.

VALENTÍ

Ja tornarem més tard.

MARIAGNA

Ara ja l'heu feta!

VALENTÍ

Ens arribarem fins a ca l'Esteve.

MARIAGNA

Com conegueu.

VALENTÍ

Vaja, que s'hi conservin.

MARIAGNA *(seguint-los)*

Adéu, noi, adéu.

AGNÈS *(an en Francesc)*

Estigui bonet.

FRANCESC

Adéu, Agnès.

VALENTÍ *(caminant a les palpentes)*

Noia: guie-m, dóna-m la mà, que no topi enlloc.

AGNÈS

No temis, home!

MARIAGNA

A poc a poc, fills meus!

(L'Agnès i en Valentí desapareixen pel primer terme de l'esquerra. La Mariagna'ls acompanya fins al peu de la porta. En Francesc queda mirant-los, mentres se'n van, molt apesarat.)

ESCENA III

La Mariagna i en Francesc

FRANCESC

Pobra gent! *(Curt silenci. Deixa damunt de la taula les flors, que té a la mà, quedant-se com abstret.)* Pobra gent!

MARIAGNA *(an en Francesc)*

Quines tristeses se veuen!

FRANCESC

Per què han vingut?

MARIAGNA

Per parlar amb el teu pare.

FRANCESC

Amb què compten per viure?

MARIAGNA

No sé que tinguin més que la botiga de fuster, que mai els ha produit gran cosa.

FRANCESC

I vol dir que curarà aquell xicot?

MARIAGNA

Si fa tot lo que se li mana...

FRANCESC

Que no seria millor que anés a Barcelona a trobar un oculista?

MARIAGNA

El de casa li ha donat grans confiances.

FRANCESC

Quin diagnostic ha fet? Què té per ell?

MARIAGNA

Sempre li he sentit a dir que no seria re.

FRANCESC *(amb ironia)*

Val més aixi.

MARIAGNA

Que no'l creus molt entès al teu pare?

FRANCESC

Bé deu ser-ho, quan tothom l'anomena per en Joan dels Miracles.

MARIAGNA

Ha salvat malalts que ja estaven com aquell qui diu a les portes de la mort. Jo li he vist fer impossibles! Llàstima que no tingui'ls teus estudis!

FRANCESC *(amb ironia fina)*

Sí que es una llàstima! *(Anant-sen cap al fons.)* Si que ho es!

MARIAGNA

Aont vas ara?

FRANCESC

A cullir més flors.

MARIAGNA

Vine, home, vine, que la teva germana està a punt de tornar de missa i no tindrem el ram llest.

FRANCESC *(acostant-se)*

Qui cuida tant bé'l nostre hort?

MARIAGNA

El teu oncle Tomàs, que, en comptes d'anar al cafè, s'hi entreté cada tarda.

FRANCESC

I vostè no'l guia ni l'ajuda gens?

MARIAGNA *(tot apomellant les flors)*

Que sé jo, pobreta de mi!

FRANCESC

Doncs jo diria que sí que l'ajuda. En cada planta i en cada flor de les nostres s'hi veu el bon gust natural d'una dòna.

MARIAGNA

De la teva germana.

FRANCESC *(somrient)*

La Rosina es una noia polida i delicada, que tot al seu entorn ho hermoseja; però encara no té'l do maternal per amorosir, com vostè, les coses que toca.

MARIAGNA

Les estima molt les flors.

FRANCESC *(fent una rialleta)*

Per enjoiar-se amb elles.

MARIAGNA

I les cuida com jo; més i tot que jo. ¿No veus que a mi, a la meva edat, segons què ja no m'escau, ni tinc l'humor de quan era jova?

FRANCESC

I això, per què?

MARIAGNA

Tot passa en aquest món, Francesc! Tot passa!

(Curt silenci i cambi de to.)

FRANCESC

(olorant les flors que ha deixat damunt de la taula)

Quina olor que exhalen aquestes roses!

MARIAGNA *(somrient)*

Eh que sí?

FRANCESC *(oferint-li flors)*

Tingui: faci un pom ben gros, que ell sol alegri la casa.

MARIAGNA *(tot fent el pom)*

Bé prou que tots ho estem d'alegres!

FRANCESC

(pausadament i amb intenció)

Vol dir, mare, que ho estem tots?

MARIAGNA

Jo, sí! Molt! La teva germana també...

FRANCESC *(després d'un gran esforç)*
I el pare?

MARIAGNA
(molt sorpresa, mirant-lo fixament)
Lo mateix.

FRANCESC *(en veu baixa)*
Li sembla a vostè que està content?

MARIAGNA *(aixecant-se, sobressaltada)*
Per què m'ho preguntes?

FRANCESC
(confidencialment, després d'un petit esforç)
Digui: li sembla a vostè que està satisfet de que jo hagi acabat la carrera?

MARIAGNA
Més que satisfet: n'està orgullós.

FRANCESC
S'enganya, mare.

MARIAGNA
Què dius, Francesc?

FRANCESC
(anant a seure en el canapè)
Cregui-m que s'enganya.

MARIAGNA *(acostant-s'hi)*
Però com es que t'has fet aquests mals pensaments?

FRANCESC
No li ha agradat mai que jo estudiés medecina.

MARIAGNA

Que sí!

FRANCESC

Que no va veure ahir a la meva arribada? Tothom va rebre-m amb amor, efusivament, com si tornés d'una victoria. Vostè, la Rosina, l'oncle Tomàs, els amics, tots m'esperaven amb els braços oberts, vessant satisfacció.

MARIAGNA

I el teu pare també. Més que tots plegats!

FRANCESC

Ell va saludar-me amb fredor, amb el cor distret.

MARIAGNA

Es el seu caracter. ¿Que no sabs que no es de mena festós ni es home de compliments?

FRANCESC *(en veu baixa)*

Potser no tinc raó; potser m'hi mal fixat.

MARIAGNA

Es clar que sí.

FRANCESC

No m'ho creia pas.

MARIAGNA *(després d'un petit esforç)*

Ont penses establir-te?

FRANCESC

Aquí mateix.

MARIAGNA *(admirada)*

En aquest poble de quatre cases?

FRANCESC

Que no m'ho aprova vostè?

MARIAGNA

Però i el teu pare?

FRANCESC *(sense convicció)*

Ja ha treballat prou.

MARIAGNA

Que li aconsellaras que's retiri?

FRANCESC *(aixecant-se)*

Jo bé ho desitjo.

MARIAGNA

No es pas vell, en Joan.

FRANCESC

No. Però, de totes maneres *(pausadament i amb intenció)*, ja ha arribat l'hora de que deixi de fer el que fa.

MARIAGNA

Per què? Que't creus que, sent tu doctor, te rebaixaria?

FRANCESC

No es precisament que'm rebaixés...

MARIAGNA

I doncs?

FRANCESC

(després d'una petita lluita interior)

Pot fer-me mal.

MARIAGNA

Vés a establir-te a ciutat; vés a Barcelona.

FRANCESC

Me'n farà sempre, vagi allà ont vagi, de mal, mentres no s'abstingui de donar remeis.

MARIAGNA

(posant el ram en el gerro)

No pas vivint tant allunyats l'un de l'altre.

FRANCESC *(acostant-s'hi)*

Vostè ha vist mai que ell curés cap malalt?

MARIAGNA

Sí. Ja t'ho he dit.

FRANCESC

N'està convençuda?

MARIAGNA *(vacilant)*

Ja veuras: jo no hi entenc gaire en qüestions d'aquestes. Jo veig que tothom hi té una fe cega, i que alguns, sinó tots, dels que vénen a trobar-lo, amb lo que'ls recepta's posen bé.

FRANCESC

I ell hi creu en el seu art? L'exerceix amb convicció, ben posseit del que fa?

MARIAGNA

Jo'm penso que sí.

FRANCESC

Per mi no, doncs.

MARIAGNA

Quin disgust li daras!

FRANCESC *(anant-se'n cap al fons)*
Estic decidit.
(Per la primera porta de l'esquerra compareix la Rosina, vestida amb certa elegancia, amb mantellina negra al cap, una ombrel·la de seda blanca i uns rosaris i un devocionari a les mans.)

ESCENA IV

ELS MATEIXOS, MÉS LA ROSINA

ROSINA
Bon dia. *(Quedant-se encantada veient el ram de flors.)* Oh! Oh! Què són tantes flors?

FRANCESC *(acostant-se a la taula)*
T'agrada, Rosina, aquest ram?

ROSINA
Molt!

FRANCESC
L'ha fet la mare.

MARIAGNA
Però ell m'ha ajudat.

FRANCESC
Jo no més he cullit unes quantes roses.

ROSINA *(acostant-s'hi)*
Es molt artistic; es de molt gust, senyor doctor.

FRANCESC *(somrient)*
No: si a mi no has d'alabar-me.

ROSINA
(agafant el ram i olorant-lo)

Quina olor més fina!

MARIAGNA

Vès, que me l'esbullaras.

ROSINA
(amb ènfasi, deixant el ram)

Que es per festejar an aquest home de ciencia, an aquest fill ilustre?

FRANCESC

No: es en honor teu, simpatica devota.

ROSINA *(rient)*

Això també deu ser una flor.

MARIAGNA

Amb arestes i tot.

FRANCESC
(oferint-li un parell de poncelles, que treu del ram)

Té, vaja: per quan surtis a passeig amb les amigues.

ROSINA

Gracies. Oh! Quina finesa, el galantejador de casa! *(Posant-se les flors al pit.)* Mira: ja les rumbejo, doncs.

FRANCESC

No tens espera.

ROSINA

De tant que les agraeixo.

MARIAGNA *(rient)*
Ja ho veus si t'estima la teta!

ROSINA
No digui això!

MARIAGNA *(també rient)*
Ai! Dispensa.

FRANCESC
No, no ho digui, que si se sabia massa que m'avença de dos anys...

ROSINA *(amb coqueteria)*
Després potser no trobaria un jove com tu que'm fes l'amor.

FRANCESC
(fent una rialleta maliciosa)
Vols dir que no'n tens cap?

ROSINA *(abaixant els ulls)*
Que jo sapiga...

MARIAGNA
Sí, Francesc, sí, que ns-e la pretenen.

FRANCESC
Es un bon partit?

MARIAGNA
Ja ho crec!

FRANCESC
Qui es, si pot saber-se?

ROSINA *(anant-se'n cap a la dreta)*
No te la creguis la mare, que ho diu per enganyar-te.

MARIAGNA *(rient)*

Prou es ben cert!

FRANCESC

Escolta, Rosina.

ROSINA

Ja vinc.

FRANCESC

Escolta, dòna.

ROSINA

Es que jo, ara com ara, no penso casarme pas.

MARIAGNA *(amb intenció)*

No? Ni amb l'hereu Bertrana?

FRANCESC

Ah! Es ell el pretendent?

MARIAGNA

Que te'n sembla?

FRANCESC

Noia: això sí que seria una sort!

ROSINA

Si no t'haig de fer nosa, el meu gust es venir amb tu a Barcelona.

FRANCESC

Per què?

ROSINA

Per cuidar-te i rebre la gent a l'hora de la visita. *(Amb intenció.)* Ei, fins que tinguis més bona companyia.

FRANCESC

Quina cambrera més inteligenta per un trist metge com jo!

ROSINA

Oh! Es que no vui venir pas solament com a cambrera, no! Ah! Mira: no tinc d'anar aixís, amb mantellina, com una menestraleta de poble.

FRANCESC *(fent una rialleta)*

Es clar que no!

ROSINA

Ja cal que'm paguis uns bons vestits i que'm portis per tot arreu en el teu cotxe.

MARIAGNA *(rient)*

Aixís, aixís!

FRANCESC *(també rient)*

Perquè'ns prenguin per marit i muller.

MARIAGNA

Per nuvis.

ROSINA

No'ns hi podrà pendre ningú. No veus que'ns assemblem tant!

FRANCESC *(somrient)*

Tu ets més maca que jo.

ROSINA

Ara vol que l'alabi. Veritat, senyor doctor?

FRANCESC

Tu mateixa.

ROSINA

Ah! Que trigaras gaire a casar-te?

FRANCESC *(rient)*

No ho sé. Per què m'ho preguntes?

ROSINA

Perquè, si no has de trigar molt, desitjaria, per un quant temps, fer els honors de la teva casa. Me sembla que ja m'hi trobo, quan ve un client a preguntar: «Don Francesc, que no hi fóra?» «No, senyor. Ha sortit per anar a una consulta. Si vol deixar l'avís... Està tant atrafegat aquests dies!» Eh? Que m'hi dius? Hi tinc traça?

FRANCESC

Més que una cambrera.

MARIAGNA

Que bé!

ROSINA

Un cop hi estigui feta an aquests compliments i an aquestes fineses de ciutat, casa-t amb una noia digna de tu, que't comprengui 'l caracter.

MARIAGNA *(esclafint a riure)*

Ai, Senyor! A tothom vol casar la teva germana!

ROSINA

Perxò han vingut al món els homes i les dònes.

(Compareix l'Esteve per la primera porta de l'esquerra. Va amb vestit de llana de color de pansa; camisa blanca, plan-

xada, amb el coll alt; corbatí de seda vermella; gorra de fil cru amb visera, i sabates baixes de gamusa. Té'l cabell castany i porta patilles llargues una mica grises. Llueix una gran cadena de plata.)

ESCENA V

ELS MATEIXOS, MÉS L'ESTEVE

ESTEVE *(de dins estant, fent un crit)*
Ei! Ont sou?

MARIAGNA *(girant-se)*
Qui hi ha?

ROSINA
L'oncle Esteve.

MARIAGNA
Que entri, si vol.

ESTEVE *(entrant)*
Bon dia i bona hora.

MARIAGNA
Déu te guard.

FRANCESC
Bon dia, oncle.

ROSINA
Bon dia.

ESTEVE

Que tal, senyor metge: ja hem descansat del viatge?

FRANCESC

Sí, senyor.

ESTEVE

Que no hi es el noi gran?

MARIAGNA

Encara no ha tornat. No era amb tu?

ESTEVE

Sí. Però estona ha que ha sortit de casa, dient-me que s'arribava fins a cal barber.

ROSINA

Sí que hi es, doncs. Me recorda que l'he vist al peu de la porta que llegia'l diari.

MARIAGNA *(a l'Esteve)*

Seu, mentrestant...

ESTEVE *(interrompent-la)*

M'hauria d'esperar massa. Qui sab quan li tocarà servir-lo.

ROSINA *(oferint-li una cadira)*

Segui, oncle, segui.

ESTEVE

No, Rosina, no. El teu pare es molt distret, i a la barberia tothom li pren la tanda. Ja tornaré més tard, si de cas.

MARIAGNA

Com coneguis.

ESTEVE *(anant-se'n)*

Si, si... *(Aturant-se.)* Ah! No han vingut pas en Valentí i l'Agnès?

MARIAGNA

No fa gaire que han marxat.

(La Rosina, mentres segueix el dialec, va a treure-s la mantellina davant del mirall de la dreta.)

ESTEVE

Es que, segons m'han dit, ja han acabat el remei, i no sé si aquell voldrà receptar-los una altra cosa. Que no hi han parlat amb en Joan?

MARIAGNA

No. No veus que no hi era?

ESTEVE

Tens raó. *(Subratllant les paraules.)* I tu, Francesc, que'ls has vistos?

FRANCESC

Sí, senyor.

(La Rosina desapareix, amb la mantellina plegada a les mans, per la primera porta de la dreta.)

ESTEVE

Que te'n sembla?

FRANCESC

No li puc dir re.

ESTEVE

Que no li has donat una mirada an en Valentí?

FRANCESC

No, senyor.

ESTEVE *(amb ironia)*

Que es extrany!

MARIAGNA

Sí que ho podies haver fet.

FRANCESC

Què hi té aquell xicot als ulls?

ESTEVE

Oh! Avui ja gairebé està curat. Però dies endarrera hi tenia una inflamació tant forta, que tothom se creia que's tornava cego.

MARIAGNA

Sí, fill meu, sí.

FRANCESC

Doncs s'hi coneix força.

ESTEVE

Molt! Tot gracies al teu pare, que, en quant a les malalties de la vista, per mi té un do del cel.

FRANCESC

M'ha dit que li feia posar d'aquella aigua composta per vostè.

ESTEVE *(amb ènfasi)*

Ah! Sí: l'aigua de Santa Llucia.

FRANCESC *(amb ironia fina)*

Deu ser un secret dels avis.

ESTEVE

Vaia! *(Insidiosament.)* Tu no hi creus en nosaltres. Tu te'n burles dels nostres remeis.

FRANCESC

Jo no'm burlo de re.

ESTEVE

Sí, tu te'n burles. *(Amb ènfasi.)* Però has de saber i entendre que, tant el meu germà com jo, l'un fent de curandero i l'altre d'herbolari, hem salvat malalts que'ls metges de més crit encara no han entès lo que tenien. I a fè que anem molt curts de lletra.

(Torna la Rosina, sense la mantellina, els rosaris i el devocionari. La Mariagna desa'l fil sobrer i les estisores en la tauleta de cosir.)

FRANCESC

Es llàstima.

ESTEVE

Oh! Cah! Mira: la mica que sé, tant me l'estimo. Perquè, ben mirat, no fa tanta servitut com suposen.

FRANCESC

No digui això, oncle!

ESTEVE

No? Que n'hi ha de centenars d'homes amb tants estudis com tu que, pobrets, se moren de gana!

FRANCESC

Jo'n conec molts, desgraciadament!

ESTEVE

Ho veus? Doncs el teu pare, que tot just sab escriure les receptes que m'envia i assentar el seu nom, Déu n'hi do dels diners que ha fet.

FRANCESC *(amb intenció)*

També'n deu haver fet vostè.

ESTEVE

No tants. Ell té doble guany.

MARIAGNA *(fent una rialleta)*

Bé, sí que estas calentó!

ESTEVE

De més pobres n'enterren.

FRANCESC

Encara van a mitges?

ESTEVE

Li dono'l quaranta per cent en brut. Però, entre lo que's fa de les visites i lo que jo li abono, resulta que cobra dugues vegades.

FRANCESC

Ja s'entenen?

ESTEVE

Sí. Ho tenim molt ben muntat. *(Cambiant de to.)* Bah! Deixa-m arribar fins a cal boscater a pagar-li un feix de romaní i farigola que'm va portar l'altre dia.

MARIAGNA

Espera-t, home.

ESTEVE

Ja torno desseguida.

FRANCESC

El pare deu estar per venir.

ESTEVE

Tant se val.

MARIAGNA

Que ets neguitós!

ESTEVE

Feina feta, consell dat. Vaja, d'aqui després.

FRANCESC

Estigui bo.

ROSINA

Passi-ho bé.

MARIAGNA

Adéu, noi, adéu.

(L'Esteve desapareix, decidit, per la primera porta de l'esquerra.)

ESCENA VI

ELS MATEIXOS, MENYS L'ESTEVE

FRANCESC *(després d'un curt silenci)*

Quin home, l'oncle Esteve!

MARIAGNA

Té un gènit molt extrany.

ROSINA

No més pensa en els diners. Oh! I jo no sé per què no's casa amb aquella dòna que s'està amb ell.

FRANCESC

Encara té la mateixa criada d'abans?

MARIAGNA

Sí. Sembla que l'hagi encisat.

ROSINA

Que's casin, que's casin d'una vegada!

FRANCESC *(rient)*

Ai! Que ets casamentera!

ROSINA

No l'estimo gens an aquest oncle.

MARIAGNA *(reptant-la)*

I ara, Rosina!

ROSINA

Es més reganyós i ofensiu! No parla que no mortifiqui.

MARIAGNA

Al revés d'en Tomàs, que cau de bondat.

ROSINA

Aquest sí que sab fer-se estimar. *(An en Francesc.)* Pobre! Està més content perquè tu ja ets metge!

MARIAGNA

Jo crec que de tanta satisfacció posa greix al cor.

FRANCESC

Sempre ha viscut aquí, veritat, mare?

MARIAGNA

Sempre.

ROSINA

Perxò, no't pensis: paga dispesa. Oi, tu, que no ho hauriem de permetre?

FRANCESC *(somrient)*

No diu que té quatre pessetes diaries de renda?

MARIAGNA

Potser més.

ROSINA

Tant que'ns estima!

MARIAGNA

Pobres de nosaltres que no li cobressim alguna cosa, que desseguida mudaria de niu!

FRANCESC

Llàstima que li falti salut!

ROSINA

Vès si li trobes un remei.

FRANCESC

Sí que li trobaré. *(A la Mariagna.)* I l'oncle Esteve...

MARIAGNA *(interrompent-lo)*

Es un bon home, per això.

FRANCESC

Encara li dóna tant la botiga?

MARIAGNA

Si li dóna dius? Més que cap farmacia.

FRANCESC

De debò?

MARIAGNA

Que't figures que n'hi envia poques i poques de persones el teu pare, amb la recepta a la mà, d'un cap a l'altre de setmana? Hi ha dies que deu fer un calaix de moneda!

FRANCESC *(anant-se'n cap al fons)*

Qualsevol estudii medecina.

ROSINA

Qualsevol sigui apotecari!

FRANCESC *(cambiant de to)*

I ara que hi penso: a quina hora passa'l tren correu?

MARIAGNA

No ho sé fixament.

ROSINA

El del dematí ja ha passat.

FRANCESC

El de la tarda, doncs.

ROSINA

A dos quarts de sis.

MARIAGNA

Que ja te'n vols entornar?

FRANCESC *(rient)*

No, senyora, no. Es que'm convé molt enllestir tres cartes.

ROSINA *(picant de mans)*

Que correspondencia!

FRANCESC *(somrient)*

I tant!

ROSINA *(amb ènfasi)*

Veus? Això ja comença a fer doctor.

FRANCESC *(també somrient)*

Que ets mofeta, Rosina!

ROSINA

Ai, no! No ho creguis pas, Francesc.

FRANCESC

Tinc d'escriure a uns amics que hi deixat a Madrid.

ROSINA *(amb intenció)*

No's tracta, també, d'algú més?

FRANCESC *(somrient)*

Per ara, no.

MARIAGNA *(rient)*

Encara'm fareu riure!

ROSINA

Però, vine: ja les escriuras després les cartes.

FRANCESC

Després potser me'n distreuria.

MARIAGNA

Vés, vés, doncs.

FRANCESC

(anant-se'n per la segona porta de l'esquerra)

Desseguida estic.

ROSINA

Posa-li molts recorts de part meva.

FRANCESC

A qui?

ROSINA *(amb malicia delicada)*

An aquella que tu sabs.

FRANCESC

(desapareixent, escapant-li'l riure)

Que estas de broma!

ESCENA VII

La Mariagna i la Rosina

ROSINA

(després d'un curt silenci)

Que es bon noi en Francesc!

MARIAGNA

Sí que ho es!

ROSINA

Estic més contenta perquè ja es metge!

MARIAGNA

Jo també ho estic. *(Cambiant de to.)* Deixa-m posar aigua an aquest gerro.

(Se'n va, enduent-se'n el gerro i la toia de flors, per la segona porta de la dreta.)

ROSINA

(després d'un curt silenci, com abstreta)

Pobre Francesc!

(La Rosina va, de puntetes, a mirar a la porta de la sala d'en Francesc. Torna la Mariagna amb el gerro i les flors.)

MARIAGNA

Així no's marciran tant depressa. *(Deixa'l gerro damunt de la taula.)*

ROSINA

(en veu baixa, acostant-se a la Mariagna)

Com escriu!

MARIAGNA

Que hi deu anar llest!

ROSINA

Me'n vaig, de puntetes, a mirar què fa.

MARIAGNA

No'l destorbis.

ROSINA

Ja escriurà una altra hora. Primer som nosaltres que'ls amics.

MARIAGNA *(amb gran prec)*

No'l distreguis, Rosina!

ROSINA *(indicant silenci)*

Pst! *(Anant-se'n de puntetes.)*

MARIAGNA

Vine!

ROSINA

No alci tant la veu!

MARIAGNA

Deixa-l estar, dòna!

ROSINA

(tornant a indicar silenci i desapareixent per la segona porta de l'esquerra)

Pst! Pst!

MARIAGNA

Que ets entremaliada!

(Per la primera porta de l'esquerra compareix en Joan, de mal humor, mudat, amb vestit de llana negra, i barret tou, també negre. Tè'l cabell gris i no porta pèl a la cara. Rumbeja una cadena d'or, molt antiga.)

ESCENA VIII

La Mariagna i en Joan

JOAN *(entrant)*

Hola!

MARIAGNA

Bon dia, Joan.

JOAN

Què es aquest bé de Déu de flors? Que celebrem l'arribada del noi?

MARIAGNA

A casa tot l'any es primavera.

JOAN
(asseient-se, quedant-se molt pensatiu, en el canapè)

Tu sí que sempre estaries amb les flors!

MARIAGNA

Tot alegra i distreu, home.

JOAN *(amb ironia, aixecant-se)*

Ja!

MARIAGNA

Massa que'ns en toquen d'arestes.

JOAN *(anant cap a l'esquerra)*

I les que'ns tocaran!

MARIAGNA

Ah! Escolta, Joan.

JOAN

Digues.

MARIAGNA *(acostant-s'hi)*

Ai, mare! Quina corbata portes? Per què no't posaves la nova?

JOAN

No l'he trobada enlloc.

MARIAGNA

La tens a la cònsola de la sala de la noia.

JOAN

Me l'haguessis donada.

MARIAGNA

Guarnit d'aquesta manera te n'has anat pels carrers?

JOAN

Tén compte que no m'agafin!

MARIAGNA

Bé, no t'enfadis.

JOAN

Què volies dir-me? Què es allò que m'has apuntat ara mateix?

MARIAGNA

Ah! Sí. Mira: així que tu has sortit ha comparegut una dòna amb un nen malalt a demanar-te.

JOAN

Que vingui a la tarda, a l'hora de la visita.

MARIAGNA

Ha dit que era de fòra i no podia esperar-se.

JOAN

(anant amunt i avall de l'estança, molt neguitós)

Deu ser a trobar el metge vell!

MARIAGNA

Jo'm penso que sí.

JOAN

Encara no n'estarà desenganyada dels metges! *(Segueix anant amunt i avall de l'estança, amb les mans creuadas al darrera.)* Això es que no'l té prou atropellat el seu fill, o lo que sigui! Ho estés força, que no hi hagués salvació per ell, que ja s'hauria esperat, ja!

MARIAGNA

Millor, pobret!

JOAN

Tothom fa'l mateix! De primer tot són provatures i vinga perdre'l temps darrera'ls professionals. Però, així que s'han fos les esperances, apa, cap a casa'l curandero s'ha dit! Allavors, quan el mal està ben apoderat, exprem-te'l cervell, resucita morts, fes miracles!

MARIAGNA

També t'ho agraeixen.

JOAN

Si hi pensen. Els malalts, com els que estan bons, no més te consideren i festegen quan te necessiten.

MARIAGNA

N'hi ha de tots.

JOAN

Jo crec que en el món se troba més gent disposada a fer favors que no pas a agrair-los.

MARIAGNA

Que no't paguen el treball?

JOAN

No caldria sinó que encara m'estafessin! Després, que la salut no es pagada amb re.

MARIAGNA

I en Valentí, pobret, que no t'ho agraeix?

JOAN

Es clar, com que'l curo de franc!

MARIAGNA

Fas una bona obra.

JOAN

No més m'hi queda'l tant que'm correspon pel remei.

MARIAGNA

Diu que s'hi coneix molt amb aquella aigua que vas receptar-li.

JOAN

Com que no hi ha un millor.

MARIAGNA

Mira, aquesta nit ja ha pogut descansar, passant-la tota en un sòn.

JOAN

Com ho sabs?

MARIAGNA

Perquè en Valentí mateix, que ha vingut amb l'Agnès, acaba de fer-m'ho saber.

JOAN

Que'm demanaven?

MARIAGNA

Sí.

JOAN

Que tornaran?

MARIAGNA

De segur.

JOAN

Està bé. *(Cambiant de to.)* I en Francesc, ont es?

MARIAGNA

Allà dins, amb la Rosina, que escriu.

JOAN

No t'ha parlat de re?

MARIAGNA *(un xic torbada)*

Què vols dir?

JOAN

No t'ha confessat el que pensa fer?

MARIAGNA

(més pertorbada que de primer)

Sí, però molt per alt.

JOAN

Quin xicot més retret! No sé pas a qui deu semblar-se.

MARIAGNA

Ja t'empendrà, home! No vagis depressa!

JOAN

Oh! Es que ja es hora que comenci a rumiar projectes i a posar-los en pràctica! Ara ja té'l titol, i convé treure-n producte aviat.

MARIAGNA

Es clar que sí!

JOAN

Si's pensa que pels seus capritxos tinc d'esmerçar més moneda perquè pugui viatjar

per l'extranger, lluint i malgastant com un princep, cregues que va ben errat. No estic per més sacrificis. Que s'espavili! No van fer tant els meus pares per mi!

MARIAGNA

No cridis, que pot sentir-te!

JOAN

Que'm senti!

MARIAGNA

Encara m'arribaré a pensar que no n'estas orgullós del nostre fill!

JOAN

No n'estic gaire content.

MARIAGNA

Massa que se't coneix!

JOAN

Que no veus com se porta amb nosaltres? ¿Quin es el noi que, ja d'estudiant, no explica als seus pares les idees que porta de cap pel dia de demà que acabi la carrera? Quan era petit, quan cursava'l batxillerat, tot lo que li venia al pensament me deia. Però, axí que va ser una mica gran, va agafar orgull, va perdre la confiança en mi, i fins va començar a ficar-se en les qüestions del meu art, mofant-se'n sense respecte.

MARIAGNA *(amb gran prec)*

No cridis tant, per favor!

JOAN *(confidencialment)*

Sabs que me'n penso d'en Francesc?

MARIAGNA

No n'esperis re de mal, Joan!

JOAN

Al meu entendre — posaria les mans al foc sense por de cremar-me — aquest xicot vol establir-se aquí! Això es que no deu ser tant savi com suposen, i tem que en una altra banda no faria forrolla.

MARIAGNA

Que no t'agradaria que's quedés aprop nostre?

JOAN

Gens! Vaia una carrera més lluida la seva!

MARIAGNA

Tu podries guiar-lo.

JOAN

Jo? Seria allò que diuen: «El pare diable, el fill butxí».

(Se sent la Rosina i en Francesc que riuen.)

JOAN

De què riuen aquells?

MARIAGNA

Són joves!

JOAN

Per riure estem!

(Per la segona porta de l'esquerra compareixen la Rosina i en Francesc, rient. Aquest, amb dugues cartes closes a la mà.)

ESCENA IX

ELS MATEIXOS, MÉS LA ROSINA
I EN FRANCESC

FRANCESC

Vaja, no's pot fer re davant teu!

ROSINA *(rient)*

Que soc dolenta, oi?

JOAN

Hola, Francesc.

FRANCESC

Bon dia, pare.

MARIAGNA

Que no t'ha deixat escriure la Rosina?

FRANCESC

No més dugues cartes.

ROSINA

No més les que van dirigides als amics. La d'aquella... ja l'escriurà una altra hora, quan estigui tot sol.

FRANCESC

Que n'ets de mal pensada!

ROSINA *(fent una rialleta)*

Pensa mal i no erraras.

JOAN

Tu, Mariagna: ont has dit que era la corbata nova?

MARIAGNA

En el calaix de la cònsola de la sala de la noia.

JOAN

Ah! Si. Tens raó.

(Desapareix per la primera porta de la dreta.)

ESCENA X

ELS MATEIXOS, MENYS EN JOAN

ROSINA *(després d'un curt silenci)*

Sembla que estigui amoïnat el pare.

FRANCESC

Sí que tristeja!

MARIAGNA

Deixa-m anar a donar-li la corbata, que ell potser no la trobaria.

ROSINA

Faci-li posar la més maca.

MARIAGNA

(anant-se'n rient per la primera porta de la dreta)

Sí, dòna, sí!

ESCENA XI

LA ROSINA I EN FRANCESC

ROSINA

(prenent-li les dugues cartes de la mà)

Dó-m, dó-m aquestes cartes, que aniré a tirar-les al correu.

FRANCESC

No ho vui. Gracies.

ROSINA *(amb ènfasi)*

Dongui-m, li dic, senyor doctor. *(En to natural.)* Deixa-m començar a servir-te.

FRANCESC *(somrient)*

Me tractes com si fos un savi!

ROSINA

Que per ventura no ho ets?

FRANCESC

Molt! De què parles!

ROSINA

Tens un titol!

FRANCESC *(somrient)*

Que ets vanitosa, Rosina!

ROSINA *(una mica sofocada)*

Jo?

FRANCESC

Sí. ¿Que't creus que es una gran cosa posseir un titol?

ROSINA *(amb ponderació)*

El pare'l tingués!

FRANCESC

Potser no hi creurien tant. *(Asseient-se a l'esquerra de la taula)*. Els titols no fan els homes.

ROSINA *(extranyada)*

I doncs què'ls fa?

FRANCESC

L'estudi. Mira: jo tinc companys que exerceixen la carrera sense haver-se mirat com aquell qui diu cap llibre.

ROSINA

I posseeixen el titol?

FRANCESC

Vaia!

ROSINA

No s'espanten per guanyar-se la vida?

FRANCESC

(jugant distretament amb les dugues cartes)

No! Un cop són metges procuren assegurar la seva posició casant-se amb una bona pubilla.

ROSINA *(de colzes a la taula)*

Tu sí que deuras fer un casament lluit!

FRANCESC

Per què?

ROSINA

Per què allà a Barcelona de segur que't

relacionaras amb les families més distingides.

FRANCESC *(pausadament)*

¿Que ho trobaries acertat que m'establís a Barcelona?

ROSINA

Molt! Allà hi ha més gent, i, com se comprèn, hi ha més malalts. Tothom paga millor, i saben estimar més els merits que aquí.

FRANCESC

(després d'una lluita interior)

I si jo't deia que no'm tempta gens la ciutat?

ROSINA *(disgustada)*

No? Tant que podries distingir-t'hi!

FRANCESC *(somrient)*

No soc vanitós com tu.

ROSINA

Que no vols fer-te una posició?

FRANCESC

L'ideal del metge ha de ser humanitari.

ROSINA

Sí; però s'ha de viure.

FRANCESC

També s'ha de pensar en ser util a la societat.

ROSINA *(després d'un curt silenci)*

Aont t'establiras, doncs?

FRANCESC

A casa.

ROSINA *(molt sorpresa)*

A casa? *(En veu baixa i amb sentiment.)* Que ja ho sab el pare?

FRANCESC

No.

ROSINA

I la mare?

FRANCESC

Acabo de dir-li.

ROSINA

Què n'hi sembla?

FRANCESC

Oh! Què vols que n'hi sembli a la pobra? *(Amb intenció.)* ¿Que 't figures que puc fer-ne poc de bé, si 'm quedo en aquest país?

ROSINA

Com?

FRANCESC *(subratllant les paraules)*

No més evitant el mal.

ROSINA *(després d'un curt silenci)*

Però i el pare? *(Abaixant la veu.)* Que 't creus que ell...?

FRANCESC *(interrompent-la)*

Sí: ell, per la seva set de diner, està enganyant al public.

ROSINA *(en to alt)*

Aquí tothom el considera molt!

FRANCESC *(pausadament)*

I tu, com la judiques la seva obra? No la condemnes? Que no ho veus, que no te n'has fet càrrec que tota ella es un teixit d'enganys i de mentides rodejades de misteri?

ROSINA *(reconvenint-lo)*

Es el nostre pare!

FRANCESC

Aquí no's tracta del pare, sinó del curandero.

ROSINA *(mirant-lo fixament)*

Que voldries que's retirés?

FRANCESC

Sí. En tinc necessitat.

ROSINA

(amb dolor i anant-se'n cap a la dreta del fons)

No sé si 'l convenceras.

FRANCESC

Me costarà molt! No hi fa re! Me valdré de tots els medis imaginables per no ofendre-l. D'ençà que tinc ús de raó no ambiciono altra cosa que rectificar els errors que ell, en el seu art, hagi pogut cometre. *(Aixecant-se.)* Com a fill i com a home, aquest es el meu dever.

ROSINA *(amb sentiment)*

Aixís sacrificaras la teva sòrt?

FRANCESC

Jo entenc que'l pare està fomentant l'ig-

norancia entre'ls benaventurats que'l creuen, adorant-lo com un ser sobrenatural. La seva obra no es de caritat ni d'amor al proxim.

ROSINA *(en veu plorosa)*

Ell es bo, es caritatiu...

FRANCESC *(interrompent-la)*

No vui dir que sigui dolent. Potser que n'estigui convençut de l'eficacia del seu art de curar...

ROSINA

Hi té molta fè!

FRANCESC

La fè, doncs, a poc a poc, sense ell donar-se'n compte, li ha adormit la conciencia, privant-li de veure la veritat.

(Per la primera porta de l'esquerra compareix en Tomàs, amb el vestit de llana negre, de les festes; barret tou, també negre; camisa blanca, sense planxar; corbata de seda vermella, i sabates de vedellet. Porta un mocador ple de pomes santjoanes a la mà. No fa gaire bona cara.)

ESCENA XII

ELS MATEIXOS, MÉS EN TOMAS

TOMAS *(molt alegre)*

Bon dia, nois!

FRANCESC *(tocant-li l'espatlla)*
Bon dia, oncle Tomàs!

ROSINA
(acostant-s'hi, manyaga i riallera)
D'ont venim en aquestes hores?

TOMAS
De la vinya.

ROSINA
Hi ha força raims?

TOMAS
Més que pampols! Aquest any, si no ve cap pedregada, tindrem una cullita de les bones.

FRANCESC
Què porta aquí?

TOMAS
Unes quantes pomes santjoanes. *(Traient-ne un parell i ensenyant-les.)* Què m'hi dieu?

FRANCESC
Que són boniques!

ROSINA
Quin blanc-rosat que tenen!

FRANCESC
Semblen galtetes de criatura!

ROSINA
(prenent-li'l mocador de les mans)
Deixi, que les posaré a la fruitera.

TOMAS

Seran per postres.

ROSINA

(tot posant les pomes a la fruitera)

¿Per què no portava uns quants moscatells?

TOMAS

Encara no treuen verol.

FRANCESC

Tot just som al mes de Juny.

ROSINA

Ai! Sí. No hi pensava.

FRANCESC *(cambiant de to)*

Sab que té l'hort molt ben cuidat?

TOMÁS *(fent una rialleta)*

T'agrada?

FRANCESC

Ja ho crec! Si es un jardí esplendid.

TOMAS

No tant!

ROSINA

I això que no es pagès l'oncle.

TOMAS

Soc com una mena de curandero de les plantes. *(Abaixant la veu.)* Ai! Que'l teu pare no 'm senti!

FRANCESC

No cridi gaire.

TOMAS

Que es aquí?

FRANCESC

Es a dalt.

TOMAS

I la Mariagna?

FRANCESC

També.

TOMAS *(cambiant de to)*

Endemés, Francesc, jo prou pensava cridar-te, per si volies venir amb mi. Però m'he dit: — No: deixa-l que dormi, que deu estar cansat del viatge.

FRANCESC

Per què no m'avisava, home? Tant que m'hauria agradat acompanyar-lo!

ROSINA

(senyalant el pom de flors del damunt de la taula)

Ah! Miri...

TOMAS *(acostant-s'hi)*

Quina toia més maca! Que es feta amb les nostres flors?

ROSINA

Que no ho coneix?

TOMAS *(fent una rialleta)*

Sí. Són les meves filles.

FRANCESC *(rient)*

Què diu ara?

TOMAS

Oh! Ja veuras: els concos com jo, per fer-nos l'ilusió que som pares, hem d'acontentar-nos amb lo que podem.

ROSINA *(també rient)*

Sempre'n té una per dir!

TOMAS

Ai vatua'l xicot! No m'ho sé acabar que ja siguis metge!

ROSINA

Doctor, doctor! No li escatimi'l titol.

TOMAS

Es igual.

FRANCESC

Digui, digui.

TOMAS

Si sembla que era ahir que encara anaves a primeres lletres!

FRANCESC

Com passen els anys, oi?

TOMAS

Els petits se fan grans. Ah! Veiam, veiam si ara que tinc la ciencia a casa me sabs adobar la caixa.

FRANCESC

Encara'l molesta l'ofec?

TOMAS *(tocant-se'l pit)*

Això es una manxa esbotzada!

ROSINA *(an en Francesc)*
Té uns atacs devegades!

TOMAS
Sòrt que ja hi fet testament.

FRANCESC
No parli aixís, home!
(Torna la Mariagna per la primera porta de la dreta.)

ESCENA XIII

ELS MATEIXOS, MÉS LA MARIAGNA

MARIAGNA
Bon dia, Tomàs.

TOMAS
Hola, noia!

MARIAGNA
Que ja has esmorsat?

TOMAS
No sabs que me l'he endut a la vinya?

MARIAGNA
No me'n recordava.

TOMAS
Què fa aquell?

MARIAGNA
Es a dalt, repassant comptes. Ara les ha

agafades en voler saber lo que costa la carrera d'en Francesc.

TOMAS

Que no hi pensi en la sembrada, davant de tant grossa cullita.

(Torna en Joan, amb la corbata nova posada, per la primera porta de la dreta.)

ESCENA XIV

ELS MATEIXOS, MÉS EN JOAN

JOAN *(parlant amb ell mateix)*

Ja ho repassaré un altre dia que estigui de més calma.

TOMAS *(alegroi)*

Hola, Joan!

JOAN *(emmurriat)*

Hola! Que tal, com se presenten els ceps?

TOMAS

De primera! T'asseguro que fan goig!

JOAN

Veiam si també ho perdrem tot aquest any!

ESTEVE *(de dins estant)*

Entreu, entreu.

JOAN *(girant-se)*

Qui demana?

MARIAGNA

Es l'Esteve.

FRANCESC

Sí: es l'oncle, que acompanya a l'Agnès i en Valentí.

(Per la primera porta de l'esquerra compareixen l'Agnès, en Valentí i l'Esteve.)

ESCENA XV

ELS MATEIXOS, MÉS L'ESTEVE, L'AGNÈS I EN VALENTÍ

ESTEVE *(an en Valentí)*

Vine, noi, vine.

VALENTÍ

Guie-m, Agnès.

AGNÈS

No tinguis por, home!

ESTEVE

Ah! Ja ets aquí, Joan?

JOAN

Què hi ha de nou?

ESTEVE

Vès: aquest xicot, que ja ha acabat el remei.

JOAN

(an en Valentí, després de mirar, molt pertorbat, an en Francesc)

Com va això, Valentí, com va?

VALENTÍ

Com una seda!

AGNÈS

Està més content avui!

VALENTÍ

Me sembla que, en aquest pas, d'aqui pocs dies ja podré encarar-me amb el sol.

AGNÈS *(riallera)*

Mireu: aquesta nit...

JOAN *(interrompent-la)*

Sí: ja m'ho ha contat la Mariagna.

MARIAGNA

Oi, Valentí, que't trobes més animat?

VALENTÍ

Ja ho crec!

ESTEVE *(an en Joan)*

Bé: què li receptes ara?

JOAN

Espera-t. *(Acostant-se an en Valentí, i després de mirar, més pertorbat que de primer, an en Francesc.)* Digues: que't fan gaire mal els ulls?

VALENTÍ

Gens. Sembla que me'ls hagin cambiat per uns altres de vidre.

ESTEVE *(an en Joan)*

Potser que vagi seguint amb l'aigua de Santa Llucia...

JOAN *(interrompent-lo)*

Sí. Però al mateix temps provarem una altra cosa.

ESTEVE

Què?

JOAN

Escolta, Valentí.

VALENTÍ

Maneu.

JOAN

Ara, fent-ho tres o quatre vegades al dia, t'hi posaras uns draps de tela ben xopats amb aigua de flor de sauc. Ho sents, Agnès?

AGNÈS

Sí, Joan.

JOAN *(an en Valentí)*

I al vespre, quan te'n vagis al llit...

ESTEVE *(interrompent-lo)*

Vols dir que no valdria més que seguís cursant lo que feia?

JOAN

Veurem.

ESTEVE

Que no'n toques els resultats?

VALENTÍ *(amb gran prec)*

No m'entretingueu, ara que ja s'hi comença a conèixer!

AGNÈS

Us ho agrairem tota la vida!

JOAN

Calma, fills, calma!

VALENTÍ

Feu-vos càrrec de la nostra situació!

ESTEVE *(an en Valentí)*

Tots hi tenim el mateix interès que vosaltres en curar-te aviat.

VALENTÍ

Necessito la vista pel treball! Soc un pobre, que haig de guanyar-me'l pa!

AGNÈS *(consolant-lo)*

No't desesperis!

MARIAGNA

Resignació, Valentí!

JOAN

(en veu baixa, després de sostenir una lluita interior)

Francesc.

FRANCESC

Què mana?

JOAN *(pausadament)*

Que vols donar-li una mirada?

FRANCESC

Si es del gust de vostè...

TOMAS

Sí: fes-ho, noi!

ROSINA

Fes-ho, Francesc!

VALENTÍ *(espantat)*

Que es qüestió d'una consulta?

JOAN

No, home, no!

MARIAGNA *(somrient)*

No tinguis por, home, que no te'n farem pagar re.

ESTEVE

Ja vindrà un altre dia.

MARIAGNA

Què hi perdrà que un altre'l vegi?

VALENTÍ

Joan: no m'enganyeu!

AGNÈS

Tranquilisa-t!

FRANCESC

(acostant-s'hi i volent agafar-lo per la cara)

Vols fer el favor, Valentí?

VALENTÍ *(mès espantat que de primer)*

Això deu ser que, segons vós, he empitjorat! Sigueu-me franc, Joan!

JOAN

No malpensis! Es que vui que'l meu fill te faci un regoneixement, per convence-t de la teva gran millora.

VALENTÍ

No, no! Això es que us veieu perdut i ja no sabeu què receptar-me!

JOAN

No diguis disbarats, home!

MARIAGNA

Escolta lo que't proposen!

AGNÈS *(amb gran prec)*

Creu-los!

FRANCESC

Que no hi tens confiança en mi?

VALENTÍ

No sabria quė dir-li. Com que'l seu pare, fins avui, m'ha portat tant bé!

JOAN *(an en Francesc)*

Deixa-l, deixa-l. Entre tu i jo l'espantariem, i no convé pas.

ESTEVE

(anant, malhumorat, cap al fons)

Es clar que l'espantarieu!

AGNÈS

No us ofengueu, Joan. I vostė tampoc, Francesc.

VALENTÍ

No hi volgut ofendre a ningú.

ESTEVE

Dóna-li remei...

JOAN *(interrompent-lo)*

Ja sab el quė.

AGNÈS

Sí: ja me'n recordo.

VALENTÍ

I alló que heu dit, alló que, a l'anar-me'n a dormir, tenia de fer?

JOAN

Ah! Sí! *(Vacilant.)* Peró lo millor será que no't moguis de lo que feies.

VALENTÍ

Ja entenc.

JOAN

I procura, sobre tot, posar-te tranquil.

VALENTÍ

Ja ho procuro. *(Cambiant de to.)* Ah! I que es veritat que'ns deixeu?

JOAN *(amb orgull)*

No!

VALENTÍ

Doncs ho diuen.

JOAN

No creguis a ningú.

AGNÈS

Sent axís, ens arribarem fins a ca l'Esteve a buscar una ampolla d'aigua de Santa Llucia.

ESTEVE

Digueu a la Roseta que us-e l'entregui d'aquella feta de poc, que es més fresca.

AGNÈS

Moltes gracies.

VALENTÍ

Vaja, que estigueu bons.

MARIAGNA *(acompanyant-lo)*
No amoinar-s'hi, Valentí.

JOAN
Demà, torneu.

VALENTÍ
No farem falta.

AGNÈS
Adeussiau.

ESTEVE
Endavant.

ROSINA
(agafant an en Valentí pel braç)
A poc a poc.

VALENTÍ
Guieu-me, guieu-me.
(L'Agnès i en Valentí, acompanyats de la Mariagna i la Rosina, desapareixen per la primera porta de l'esquerra. En Francesc i en Tomàs, molt apesarats, enraonen en veu baixa a l'ultim terme del fons.)

ESCENA XVI

EN JOAN, EN FRANCESC, L'ESTEVE I EN TOMAS

JOAN
(després d'un curt silenci, an en Francesc)
Ja ho veus, noi.

FRANCESC *(amb tristesa)*
Sí, ja ho veig.

ESTEVE *(an en Joan)*
Aquesta cura't donarà molt nom!

TOMAS *(en veu concentrada)*
Pobre Valentí!
(Tornen la Mariagna i la Rosina.)

ESCENA ULTIMA

ELS MATEIXOS, MÉS LA MARIAGNA
I LA ROSINA

MARIAGNA *(en veu baixa)*
Quina llastima'm fan!

ROSINA *(també en veu baixa)*
Pobre Agnès!
(Llarg silenci. En Francesc està aclaparat. En Joan el mira inquiet, amb recel. L'Esteve, per rependre la conversa, examina'l ram de flors del damunt de la taula, per si hi ha cap herba remeiera.)

ESTEVE
Que tens maria-lluisa?

MARIAGNA
Ui, ja ho crec!

ESTEVE
Ja me'n donaras, doncs.

MARIAGNA

Tanta com ne vulguis.

(Llarg silenci. En Joan vol dir alguna cosa an en Francesc i no pot, sostenint una lluita interior.)

ESTEVE *(pausadament)*

Bé, Joan: no has dit que tenies de parlar-me?

JOAN

Sí. Espera-t. *(Després d'un moment de vacilació.)* Francesc.

FRANCESC

Mani, pare.

JOAN

Avui que estem aquí reunits... *(En Tomàs, dissimuladament, se'n va cap al fons.)* Tu: ont vas ara?

TOMAS

Allà fòra.

JOAN

Que no vols escoltar-me?

TOMAS

Si'm necessites o no haig de fer nosa...

JOAN

Per què has de fer-ne? Tu ets de la familia.

TOMAS

Es clar que sí. Pero...

JOAN

Vès, Mariagna: convenç al teu germà.

MARIAGNA

Queda-t, Tomàs.

TOMAS *(quedant-se)*

Com vulgueu.

JOAN *(en el to de primer)*

Que te n'ha semblat, Francesc, d'aquell xicot?

FRANCESC

Veig que està molt per vostè.

ESTEVE

No caldria sinó!

JOAN

Jo'm penso, doncs, que se n'ha anat perduda la confiança.

ESTEVE

Al contrari.

JOAN

Els malalts, quan recelen, s'adonen de tot. ¿Que no heu sentit les exclamacions que feia quan jo hi demanat al noi que li dongués una mirada?

ESTEVE

Jo hauria fet lo mateix, en el seu lloc. No entenc per què, anant per bé, ha d'inspeccionar-lo un altre.

JOAN

¿Sabs per què les ha fetes aquelles exclamacions?

ESTEVE

Tu diras.

JOAN

Perquè s'ha fixat que no li parlava, com de costum, amb aquell to resolut i orgullós.

ESTEVE

I per què tot això?

JOAN

(en veu baixa i mirant de reull an en Francesc)

No ho sé... Estava lligat...

MARIAGNA *(acostant-s'hi)*

Posa-t tranquil.

JOAN

(pausadament an en Francesc)

Ja t'has enterat de lo que diuen pel poble? Has sentit la pregunta que m'ha fet en Valentí?

FRANCESC *(amb naturalitat)*

No m'ha sorprès.

JOAN

Què determines, doncs? Tu no m'expliques els teus projectes.

FRANCESC *(pausadament)*

Jo, si no li ha de saber greu, havia pensat quedar-me aquí.

JOAN *(a la Mariagna)*

Ho veus lo que'm temia?

ESTEVE

(molt sorprès, an en Francesc)

Que ho dius formalment?

FRANCESC

Sí. Que potser ho troba desacertat vostè?

ESTEVE

Molt!

TOMAS

Jo no, doncs!

ESTEVE *(an en Tomàs)*

Què farà en un poble de tant pocs veïns?

TOMAS

Lo que pugui fer un altre!

ESTEVE

Morir-se de gana! *(En to alt.)* ¿Que't figures que li passarà com al seu pare, que ve gent de les quatre parts del món a trobar-lo?

FRANCESC

No ambiciono ni'm crec merèixer tant.

TOMAS

Per mi pensa bé en Francesc. Aquí ja es conegut i estimat de tothom. I si se'n va a una altra banda, abans no tingui la pràctica necessaria i no s'hagi obert pas...

JOAN

(interrompent-lo energicament)

I jo? I jo què faré, si ell se queda? Que hem de bescantar-nos tot lo dia, dient pestes l'un de l'altre?

FRANCESC

No s'hi ha d'arribar pas en aquest extrem.

JOAN

No? Veiam, doncs, com t'ho arregles!

FRANCESC

D'una manera ben senzilla.

JOAN *(violentant-se)*

Mira, noi: jo, per conservar el credit, sempre tinc d'estar en guerra encesa amb els metges...

ESTEVE *(interrompent-lo)*

I jo, per viure, necessito que algú'm protegeixi!

JOAN *(an en Francesc)*

Si malparlo de tu, me diras, amb raó, que soc un pare sense entranyes!

FRANCESC

I si vostè, considerant els anys que fa que treballa...?

JOAN *(amb estupor)*

Què'm proposes? Que plegui?

MARIAGNA *(amb gran prec)*

Creu-lo an en Francesc!

JOAN

Això es voler arreconar-me!

FRANCESC

Això es voler descansar-lo.

ESTEVE *(an en Joan)*

Es enterrar-te en vida!

MARIAGNA *(també amb gran prec)*

Esteve, per l'amor de Déu!

ROSINA *(a l'Esteve)*

No digui aquestes coses!

FRANCESC

(A l'Esteve.) Com interpreta les meves paraules, oncle! *(An en Joan.)* Jo'm creia donar-li una prova més de l'estimació que li porto.

ESTEVE

Tu lo que faras es matar-lo a disgustos!

JOAN

Calla!

TOMAS *(a l'Esteve)*

Això està mal dit!

JOAN

I tu, Rosina, de quin parer ets?

ROSINA

El meu gust seria que s'establís a Barcelona. Però si ell creu que aquí també pot arrelar-se...

JOAN

¿Que no veus, criatura, que jo, si vui ser digne, m'hauré de retirar del tot? Que't penses que serà poc dolorós per mi deixar perdre, podent encara sostenir-lo, aquest nom de Joan dels Miracles que, a copia de tants afanys, m'he guanyat entre la gent?

ROSINA

Ell ho fa per donar-li una bona vellesa.

JOAN

(com si li emmelessin el cor i mirant amb amor an en Francesc)

Vols dir, Rosina?

ROSINA

En Francesc l'estima molt!

MARIAGNA

Creu-lo, Joan!

TOMAS

Tens un fill que no te'l mereixes!

JOAN *(amb molta emoció)*

Francesc: diga-m la veritat! Que estic propens a una malaltia? Que hi trobes senyals de mort en mi?

FRANCESC *(molt sorprès)*

Què diu, home!

MARIAGNA *(amb esglai)*

Joan!

ROSINA *(abraçant-lo)*

Pare! Pare!

FRANCESC

Per què 'm fa aquesta pregunta?

JOAN

Com que m'aconselles que'm retiri! Jo no soc veil, encara!

FRANCESC

No. Però, aixís i tot, considerant lo molt que ha treballat, s'ha fet mereixedor a una vida de repòs.

JOAN *(anant-se'n cap al fons)*

No m'ets franc! No'm dius lo que penses!

ESTEVE

Ni t'ho dirà tampoc!

TOMAS

Parla, noi: no't callis re!

FRANCESC

Ja ho saben tot.

JOAN

Quina desilusió!

ESTEVE

I tu ets aquell xicot tant savi que diuen? ¿Per venir a raure en aquest recó de món has hagut d'estudiar tants anys i fer gastar un dineral al teu pare?

JOAN *(acostant-se)*

Calla, Esteve!

ESTEVE

Per arreconar-te a tu no calia afanyar-se tant! Amb quatre receptes de les teves i alguna cosa més del seu enginy ne tenia prou per fer-te la competencia!

FRANCESC

Es injust, oncle!

JOAN

Què hi dius, Mariagna? L'aproves el determini d'en Francesc?

MARIAGNA *(temorosa)*

Jo...

TOMAS

Digues, dòna!

ESTEVE

Parla.

MARIAGNA

Jo, doncs, li aprovo. Però si tu creus que no està acertat...

JOAN

No't sembla...?

ESTEVE *(interrompent-lo)*

Veiam si encara't convenceran!

JOAN

Te prego que callis!

ESTEVE *(amb intenció)*

Oh! Es que si tu plegaves...

JOAN

Què? Què significa aquesta menaça?

ESTEVE *(pausadament)*

Molt probable que un altre de fòra vingués a posar-se al teu lloc.

JOAN *(amb indignació)*

Que series capaç de portar-lo?

ESTEVE
(després d'un curt silenci)

Qui sab!

JOAN

Què dius, Esteve!

ESTEVE

O potser jo mateix, que ja'n sé una mica d'això de curar...

TOMAS

Egoista!

ESTEVE *(alçant la veu)*

Què'n faig de l'establiment, sense algú del seu art que m'ajudi? *(An en Joan.)* Que 't penses que podré refiar-me'n gens d'en Francesc? Ja sé com les gasten els metges joves amb les pretensions i les ínfules d'ell!

JOAN *(posant-se violent)*

Bé: tu no ho faras lo que acabes de dir-me!

ESTEVE

Dóna-ho per fet si t'escoltes an aquests!

JOAN
(després d'una gran lluita interior, en un arranc)

Mira, doncs, plego! I em comprometo, per no fer mal al meu fill, a no visitar més!

FRANCESC *(amb alegria)*

Mai més?

JOAN

Sí!

TOMAS

Jo t'ho aprovo, Joan!

ESTEVE

Jo, no!

JOAN

Tu mateix, noi!

ESTEVE

Entesos! *(Menaçador.)* Però pensa que haig de guanyar-me la vida!

MARIAGNA

Què't falta?

ESTEVE

Deixeu-ho córrer! Jo t'aviso! Ja ho sabs!

FRANCESC

Què vol dir?

ESTEVE

(anant-se'n per la primera porta de l'esquerra)

Res! Adeussiau!

MARIAGNA *(cridant)*

Esteve! Esteve!

FRANCESC

Escolti, oncle, escolti!

JOAN *(deturant-lo)*

Deixa-l estar!

TELÓ RAPIT

ACTE SEGON

La mateixa decoració de l'acte anterior. El calendari senyala un dia de la segona quinzena del mes d'Octubre. Es a les dugues de la tarda.

ESCENA I

La Mariagna i en Tomas

(En Tomàs s'està al peu de la porta de l'esquerra del fons, a la part de fòra, encenent un cigarret. Tot-d'una compareix la Mariagna per la segona porta de la dreta. Un i altra vesteixen per l'istil de l'acte anterior.)

MARIAGNA

Tomàs: que es fòra en Joan?

TOMAS

Sí. Ara mateix acaba d'anar-se'n.

MARIAGNA

Quin home més extrany! Sempre marxa de casa sense dir-me paraula.

TOMAS *(amb ironia)*

Potser portava pressa.

MARIAGNA

Pressa de què?

TOMAS *(també amb ironia)*

Oh! Qui sab! De segur que l'Esteve, aquell advocat de les males causes, ja l'està esperant.

MARIAGNA

Que sabs quina 'n porten de cap?

TOMAS

No, noia! Però no deurà ser re de bo.

MARIAGNA

Que es trist que mai tinguem un quart de repòs!

TOMAS

Si cregués en bruixes me pensaria que algú'ns ha maleit. Tot ve d'ençà que'l noi es metge!

MARIAGNA

No s'hagués establert aquí, que'l seu pare no estaria sempre amb aquell malhumor, ni'l pobre xicot se veuria, com avui, amb tant poca parroquia!

TOMAS

Es massa bo en Francesc!

MARIAGNA

Es clar que sí! Vès per què tenia de fixar-s'hi que en Joan fes o deixés de fer amb la gent, si tampoc li agrairà ningú?

TOMAS

Ell no ho mira això. Lo que vol es que no s'enganyi 'ls malalts, ni s'exploti la fè del pobres d'esperit.

MARIAGNA

Més li valdria que procurés per la seva conveniencia.

TOMAS

Vaja, doncs, jo'l trobo molt gran el seu sacricifi! Es hermós que un home com ell, amb lo que sab i amb una carrera tant llubida, se quedi en un poble petit, per reparar les faltes del seu pare!

MARIAGNA

D'aquí ve tot!

TOMAS

Prou que ho veig! Si en Francesc estés lluny, a Barcelona per exemple, en Joan i l'Esteve, l'un receptant, l'altre fent potingues, no tindrien qui'ls avergonyís ni 'ls lligués de mans.

MARIAGNA

Se conten unes cures del de casa...

TOMAS

Què sab el gat de fer culleres!

MARIAGNA

Jo n'hi recordo moltes de mèrit, de gairebé miraculoses!

TOMAS

Però de què li ha de venir l'entendre en medecina? Quins estudis ha cursat?

MARIAGNA

Deixa-t d'estudis! Es una gracia que té!

TOMAS

No hi crec, no hi crec en curanderos! A mi, quan se m'espatlla'l rellotge, mai se m'acut portar-lo al manyà, sinó al rellotger!

MARIAGNA

Però, què hi faras si tothom no pensa com tu?

TOMAS

Sembla que tot vagi al revés! A la persona de bé, en comptes de dur-la en palmes, se l'escarneix i se la mata a disgustos; i a la dolenta, que tindriem de despreciar-la o fer-la llaurar dret, li guardem totes les atencions i ens enlluernem amb ella! Aquest poble, que té amb en Francesc un metge com no n'hi ha de millors, permet que'l noi se quedi sol, ne parla com d'un benaventurat que no sab de què se les heu, i no més està per en Joan, per un curanderot sense conciencia!

MARIAGNA *(amb gran prec)*

No t'exaltis, no t'exaltis, Tomàs!

TOMAS

Oh! Sí! Aquestes injusticies m'encenen les sangs!

MARIAGNA

Vés, vés, com de costum, a donar un tom per la via del carril, que't distreuras!

TOMAS

Tens raó. Me n'hi vaig. Ah! Ont es la Rosina?

MARIAGNA

Ha dit que anava a dalt a buscar el teler de brodar. Calla, que'm sembla que ja baixa.

(Per la primera porta de la dreta compareix la Rosina, apesarada, amb un teler de brodar. Va amb vestit senzill d'estar per casa, i amb davantalet, tot escaient i amb certa elegancia.)

ESCENA II

ELS MATEIXOS, MÉS LA ROSINA

ROSINA

Ai ai! Que no surt una mica aquesta tarda?

TOMAS

(encenent un altre cigarret)

Sí, Rosina.

MARIAGNA

Avui que fa un dia tant bonic!

ROSINA

(deixant el teler damunt d'una cadira)

Apa, què espera, doncs?

TOMAS

Vols venir, que m'acompanyaras?

ROSINA *(amb somriure trist)*

Que té por de perdre-s tot sol?

TOMAS

No, dòna! Temps ha que'm dec haver perdut!

MARIAGNA *(fent una rialleta)*

Quines coses de dir, tu, també!

ROSINA

Ara rai, prou està ben bo!

TOMAS *(en to alegre)*

Oi, que sí? Eh, com m'ha posat en Francesc? Que vagin dient que no es entès, aquests savis de poble!

ROSINA

Què saben ells, infeliços!

(La Mariagna, mentrestant, se posa a endreçar el menjador.)

TOMAS *(en to trist)*

Ara que tinc salut, me falta alegria!

ROSINA

Per què? Què li passa?

TOMAS

Què vols que'm passi?

MARIAGNA

Per poca cosa s'amoïna!

TOMAS

Sí, poca cosa...

ROSINA *(solicita)*

Però, què té? Digui! Me fa estar amb ansia!

TOMAS

No es qüestió de la salut... *(Cambiant de to.)* Bé, bé: ja'n parlarem, ja'n parlarem, Rosina.

MARIAGNA *(somrient)*

Vaja, vés, home, vés, que sinó aviat no hi haurà sol.

TOMAS

Què enraones! Si tot just són les dugues un quart de tres!

MARIAGNA

En aquest temps les tardes ja curtegen.

TOMAS *(ufanós)*

Sembla que encara 'm tractis com un malalt que s'acabi d'empassar! No, dòna, no! Ja no ho soc aquell d'abans, que una bufada 'm feia caure.

ROSINA *(somrient)*

Qui l'ha vist i qui 'l veu!

TOMAS

Prou hi tornat de mort a vida! Soc un roure!

MARIAGNA

Nosaltres que'ns en alegrem!

TOMAS

Jo també! I no per mi, no't pensis, sinó per en Francesc, perquè puc servir-li de reclam, davant dels que no creuen en ell.

MARIAGNA

(volent esquivar la conversa)

Ja hi creuran, home, ja hi creuran!

ROSINA *(amb ironia trista)*

Quan no'l tinguin.

TOMAS

Vaja: que véns, Rosina?

ROSINA *(dolent-li)*

No puc.

TOMAS *(somrient)*

Anem, maca.

ROSINA

Vui acabar unes inicials que tinc començades.

TOMAS

Tu mateixa, doncs. *(Fent acció d'anar-se'n.)* D'aquí després, Mariagna.

MARIAGNA

Que t'hi diverteixis força.

TOMAS

Gracies.

ROSINA

(acompanyant-lo fins al peu de la porta)
No s'ofengui.

TOMAS

Vols callar! Vaja, endavant, noies.

ROSINA

Ja l'acompanyaré un altre dia.

TOMAS

Entesos.
(Desapareix per la primera porta de l'esquerra.)

ESCENA III

La Mariagna i la Rosina

ROSINA

(després d'un curt silenci)
Que es bon home!

MARIAGNA

Es tot cor!

ROSINA

(anant al primer terme de la dreta i posant-se a brodar)
Quina diferencia amb els altres!

MARIAGNA

Per què no hi anaves amb ell?

ROSINA

Ja 'm sab greu no haver-li donat aquest

gust! Però avui no'n tinc ganes d'anar a passeig.

MARIAGNA

Per què?

ROSINA *(tot brodant)*

Ni jo mateixa ho sé.

MARIAGNA *(somrient)*

Ah! Tonteta!

ROSINA

Mare: que m'ha vist les estisores petites?

MARIAGNA

Abans de dinar m'ha semblat que les feies servir.

ROSINA

(deixant el teler i aixecant-se pera dirigir-se a la primera porta de la dreta)

Veiam. Potser me les he deixades a dalt.

MARIAGNA

De segur que hi seran.

(La Mariagna segueix endreçant el menjador. La Rosina, axi que es a la porta de l'escala, retrocedeix.)

ROSINA

Eh! No vui tornar a pujar escales!

MARIAGNA

Ja t'hi aniré jo.

ROSINA

No's molesti, que tampoc tinc dalit per brodar aquesta tarda.

MARIAGNA

I això?

ROSINA

(asseient-se en el canapè)

No ho sé pas.

MARIAGNA

Te veig molt trista! *(Acaronant-la.)* Que't passa dies ha, que no gastes humor? Que no't trobes bé, filla?

ROSINA

Sí, mare.

MARIAGNA

I doncs? Vaja, no facis aquest posat, que no m'agrada.

ROSINA

Que encara es al despaig en Francesc?

MARIAGNA

Jo'm penso que sí.

ROSINA

(anant a mirar a la primera porta de l'esquerra)

Ningú! Ni una ànima!

MARIAGNA *(acostant-s'hi)*

Què dius, Rosina?

ROSINA

Miri: avui tampoc hi ha ningú que s'esperi!

MARIAGNA

Potser ja ha acabat la visita.

ROSINA

(amb la mirada fixa cap a fòra)

No vindran, no!

MARIAGNA

No perdem l'esperança!

ROSINA

Pobre Francesc! Tothom el deixa sol amb la seva bondat i el seu saber!

MARIAGNA

D'un dia'n ve un altre, i no sempre està ennuvolat el cel.

ROSINA

Que duren poc les alegries! No vindran, mare! No vindran! No hi creuen! No hi tenen fè en en Francesc! No'n volen de metges tant senzills i amables, tant considerats amb tothom! Recelen quan se'ls tracta amb amor, amb el cor a la mà! Es lo que diu ell mateix: els homes de valer, al revés de totes les coses, com més lluny són de nosaltres, més grans els veiem.

MARIAGNA

No sé per què hem de desconfiar en tanta de manera! No tot se guanya en un dia! Que se n'han de passar d'alambins abans un no arriba a acreditar-se i fer-se un nom com el teu pare!

ROSINA

Jo crec que tota la desgracia ve d'ell!

MARIAGNA

Què dius, Rosina! No parlis així, que tu mateixa t'ofens!

ROSINA

Per què tenia d'establir-s'hi en Fran-

cesc en aquest poble tant bescantador i mofeta, podent anar a ciutat! Malsaguanyats estudis, i malaguanyada joventut la seva, que's consumirà en aquest recó de món!

MARIAGNA

Deixa que vingui l'hivern! Ara a l'istiu, com que tothom treballa i se la passa bé, apenes hi ha malalties. L'istiu es molt vividor! Però ja veuras, tant bon punt arribi 'l mal temps i els que estan delicats comencin a ressentir-se'n, com acudiran an aquesta casa perquè 'ls visiti 'l noi.

ROSINA *(interrompent-la)*

Té masses contraris aquí!

MARIAGNA

No ho creguis pas! Lo que hi ha es que'ls ve de nou. No se'n poden avenir de que aquell xicot que ells han vist jugar pels carrers, sigui avui el metge que hagi d'assistirlos quan estan malalts.

ROSINA

I el pare, doncs? I l'oncle Esteve? Que no han sigut infants, com en Francesc? Què tenen més que ell, que'ls venerin tant?

MARIAGNA *(fent una rialleta)*

Més anys.

ROSINA

I més picardia!

MARIAGNA *(ofesa i admirada)*

I ara!

(Per la primera porta de l'esquerra torna

en Tomàs, molt trist i apesarat. La Rosina s'asseu en el canapè molt contristada.)

ESCENA IV

LES MATEIXES, MÉS EN TOMÀS

TOMAS *(en veu baixa)*

Hola!

MARIAGNA

Ai ai, Tomàs! Ja tornes de passeig tant aviat?

TOMAS

Sembla que camini d'esma.

MARIAGNA

Per què no t'entretens pel jardí?

TOMAS *(anant a la porta del fons)*

Me fa tristesa! Tot ho veig mustic! Tot me sembla que's mor!

MARIAGNA

A la tardor no es extrany.

TOMAS

Què té la Rosina?

MARIAGNA

Què vols que tingui? El mateix mal que tu.

TOMAS *(acostant-s'hi)*

Vaja, aixiribeix-te!

ROSINA *(suplicant)*

Deixi-m!

MARIAGNA *(an en Tomàs)*

No cal que t'escarracis, que no la distreuras!

TOMAS

Com s'entén que no?

MARIAGNA

Estona ha que també li predico, i com si re!

TOMAS *(agafant-la pels braços)*

Rosina: mira-m! Mira-m, dòna!

ROSINA *(amb gran prec)*

Deixi-m estar, oncle!

TOMAS *(deixant-la anar)*

Que hem renyit?

ROSINA

No.

TOMAS

I, doncs, com es que'm rebs tant malament? *(Amb intenció.)* Que potser em confons amb els de l'altra branca de familia?

ROSINA *(aixecant-se impulsivament)*

No! Vostè l'estima an en Francesc!

TOMAS

L'estimo i crec molt en ell!

ROSINA

Tothom el critica!

TOMAS

Fòra de nosaltres tres, quasi ningú 'n parla bé en aquest poble!

MARIAGNA

Tomàs! I aont me deixes al seu pare?

TOMAS

El seu pare? Aviat serà com l'Esteve, com aquest herbolari sense entranyes, que no més fa que ensibornar als que l'escolten...

ROSINA *(interrompent-lo)*

Ho sent, mare?

TOMAS

Oh! I el pitjor es que ell també visita malalts a casa, i els recepta, i els empotinga, quan mai se n'ha vistes de més fresques!

ROSINA

N'està segur del que diu?

TOMAS

Ho sé del cert!

MARIAGNA

Ai! Que no faci un disbarat algun dia!

TOMAS

Que'ls emmetzini! Que'ls mati! Fort! Perquè se'l creuen! Perquè són tant besties!

MARIAGNA

Però, i en Joan? Què'n pensa de totes aquestes coses?

TOMAS

S'ha encegat i no més fa cas dels consells de l'Esteve.

MARIAGNA

Que per ventura no porta la seva sang, el meu fill?

TOMAS

Deixa-t de sang, de familia, ni d'amor al proxim! Aquell lo que vol són diners! *(Cambiant de to.)* En fi: ja n'hem parlat prou per ara! Massa que vindrà l'hora que, de tant que cridaré, els sords i tot me sentiran!

MARIAGNA *(amb gran prec)*

Per l'amor de Déu, Tomàs! No t'hi disputis amb l'Esteve!

TOMAS

Que no'm dongui motius! Que no se'l posi a la boca an en Francesc!

ROSINA

Que l'ajudi!

TOMAS

Si no vol ajudar-lo, que no'l perjudiqui, doncs! *(Cambiant de to.)* Bah! Bah! Anem a distreure-ns amb les plantes!

ROSINA *(agafant el teler)*

Ja vindré després.

TOMAS

(anant-se'n per l'esquerra del fons)

T'espero.

MARIAGNA

Que vas a dalt, Rosina?

ROSINA

Vaig a desar la feina.

MARIAGNA

Ara no t'hi quedis.

ROSINA

(anant-se'n, amb el teler, per la primera porta de la dreta)

No, senyora.

(Simultaniament ve en Joan per la primera porta de l'esquerra. Vesteix com en l'acte anterior.)

ESCENA V

LA MARIAGNA I EN JOAN

JOAN

Vaja: ja has vist avui també? ¿Ja has vist com tampoc ha comparegut ni una sola persona a fer-se visitar per en Francesc?

MARIAGNA

Bé venien a la primeria!

JOAN

Tot per la meva cara, per ganes de complaure-m! Se creien que'l nostre fill, amb una mica més de preambul, seria, si fa no fa, com jo!

MARIAGNA

Ja ho es, home!

JOAN

No! Ell, en moltes cases, en comptes de cobrar les visites, encara ha donat diners per aliments!

MARIAGNA

Se tractaria de families pobres.

JOAN *(amb sarcasme)*

Vol ser humanitari! Vol guanyar-se les simpaties amb actes de caritat!

MARIAGNA

¿Per què no'l guies tu, que tens més experiencia?

JOAN

No m'escolta. En tot va a la seva. En lloc d'entretenir els malalts, com fan tots els metges, s'afanya a curar-los depressa, estalviant els remeis! I no es pas aquest el camí! La gent vol que receptis, que receptis força! Per xò li ha vingut el descrèdit! Per xò han dubtat del seu saber! I ara un, ara un altre, tots els meus parroquians s'han fos, deixant-lo, en cosa de quatre mesos, com aquell qui diu tot sol!

MARIAGNA

No veus que es tant jove!

JOAN

¿De què li serveixen, doncs, els estudis i la ciencia que li suposaven? No més es bo per trasbalsar el poble, enemistant-se amb tothom per mor d'això que'n diuen higiene! Vaja! Ja no tinc més calma per contemplar

amb els braços plegats com tot lo que jo he aixecat s'enruna i se'n va a terra!

MARIAGNA

Aviat perds les confiances, tu, també!

JOAN

(anant a mirar a la primera porta de l'esquerra)

Ont es ara? *(Amb sarcasme.)* Que es a passar la visita, la seva gran visita? Aviat no podrà donar l'abast! Aviat haurà d'anar en cotxe i posar ajudant! Té tres malalts, tres!

MARIAGNA *(conciliadora)*

No'm creia que'n tingués tants, en un poble sanitós com aquest.

JOAN

Sort dels aconductats que jo li he proporcionat. Però ja veuras, quan caigui l'anyada, com tots el deixaran.

MARIAGNA

No, home, no! Pensa que'l metge vell ja no visita...

JOAN *(interrompent-lo)*

Si ara que'l paguen, apenes l'envien a buscar...

MARIAGNA

Perquè no'l necessiten.

JOAN

Ont es, te dic?

MARIAGNA

Al seu despaig.

JOAN

Sembla que vetlli la mort, cada tarda, tot sol, tancat allà dins!

MARIAGNA

Potser repassa'ls llibres.

JOAN

Els llibres li daran pa!

MARIAGNA

Potser estudía...

JOAN

Tant estudiar, tant estudiar, i a ningú sab fer-se simpatic!

MARIAGNA

Que no es ben amable?

JOAN

Massa i tot! Però'l public no se'n paga de manyagueries! Poc hi fa que un tracti 'ls seus parroquians a baqueta, si ells se creuen que'ls endevines la malaltia i els encertes el remei! Millor que no 'ls amoixis ni 'ls vagis amb gaires modos! Això, als seus ulls, encara 't dóna força, perquè 's pensen que no 'ls necessites per re!

MARIAGNA

Les bones paraules fan menjar els malalts.

JOAN

La por de morir els fa menjar!

MARIAGNA

Mira, Joan: tu t'escoltes molt a l'Esteve...

JOAN

Sí que me l'escolto! I què? Es el meu germà!

MARIAGNA

No negaré que no't porti voluntat...

JOAN

I molta que me'n porta!

MARIAGNA

Potser no tanta com te sembla.

JOAN

En què't fixes?

MARIAGNA

En que, si t'estimés com tu't figures, mai t'hauria dit allò que va dir-te'l dia que vas fer el pensament de retirar-te.

JOAN

Va ser un cop de gènit; va ser una foguerada!

MARIAGNA

L'Esteve, a obrar com de familia, tenia de veure que perjudicava an en Francesc.

JOAN

Que l'ha complerta aquella menaça?

MARIAGNA

No ho sabem. Però puc assegurar-te que an ell no li agrada gens que'l noi sigui metge.

JOAN

Lo que no li agrada — i pensa com jo —

es que s'hagi quedat en aquest poble de mala mort!

MARIAGNA

Ajudeu-lo tots dos! Feu-li propaganda!

JOAN

Prou que m'escarraço recomanant-lo als meus coneguts que encara'm consideren! Prou que'l poso als nuvols, explicant-los que es un xicot molt entès, que sab dèu vegades més que jo! Però tots ells — que pel respecte que'ls mereixo no gosen contradir-me — me contesten fredament que sí, quedant-se ben convençuts de que tot m'ho fa fer l'amor de pare.

MARIAGNA

Tu vés-ne parlant bé d'en Francesc...

JOAN *(amb emoció i orgull)*

Es a mi que'm volen! Mira: no puc sortir al carrer que no m'aturi algú pregant-me que vagi a casa seva a donar una mirada a un malalt que fa llit.

MARIAGNA *(amb dolor)*

Que ho dius de debò?

JOAN

Aquest dematí, — sense anar tant lluy, — aquest dematí, que m'he arribat, tot passejant, fins al bosc d'en Fius, en sent aprop de la Torra Roja'm topo amb la Susagna, la viuda d'en Puigvert...

MARIAGNA *(interrompent-lo)*

I què ha passat?

JOAN

Ha passat que, al veure-m, ha romput a plorar tota desconsolada. «Què tens, noia, què tens?», he fet jo desseguida: «Ah! Senyor Joan! Quin castic que se li espera!», m'ha respost. «Per quin motiu?», he dit jo, somrient. «Com m'ha deixat morir el meu home! ¿Per què, tenint la gracia del cel per curar tots els mals, no va voler donarme un remei pel pare dels meus fills?»

MARIAGNA

Pobreta!

JOAN

Això'm succeeix cada dia, a cada pas que dono! Jo no'n tenia idea de la gran fè que la gent han posat en mi! Avui que no visito la veig més clara, la veig més forta que abans la seva fè! Fins m'impressiona! Fins m'espanta, perquè'm temo que tots els que encara'm veneren, desenganyats, no acabin per maleir-me!

MARIAGNA

No ho creguis! No ho creguis pas!

JOAN

Jo'ls anyoro'ls meus malalts! Jo'm migro i em neguitejo per veure-m de nou voltat d'ells, mirant-me amb aquells ulls compassius, demanant-me salut! *(Mirant cap a la primera porta de l'esquerra.)* Ah! Mira!

MARIAGNA *(acostant-se an ell)*

Què hi ha?

JOAN *(anant al peu de la porta)*

Ara'n surt un del despaig!

MARIAGNA *(mirant enlaire)*

Gracies a Déu!

JOAN

Un altre!

MARIAGNA *(joiosa)*

Ho veus?

(En aquest moment torna la Rosina per la primera porta de la dreta, quedant-se extatica mirant el seu pare.)

ESCENA VI

ELS MATEIXOS, MÉS LA ROSINA

JOAN

Són en Valentí i l'Agnès! Els que m'anyoren més!

MARIAGNA

Sí que són ells!

JOAN

Bona senyal! Ja estic content!

ROSINA *(acostant-s'hi)*

Pare...

JOAN

(girant-se, sense adonar-se de la Rosina, amb els ulls espurnejants d'alegria)

Ja estic content, Francesc!

ROSINA

Per què aquesta alegria?

JOAN

Per ell, pel meu fill! Ja tornen a trobarlo'l teu germà! Ara ha vingut en Valentí, el més malalt de tots!

ROSINA

Tant es!

MARIAGNA

Per què?

ROSINA

Ja es tard! Ja no hi ha esperança per en Francesc!

JOAN

Ell el curi an en Valentí! Ell li salvi la vista, com jo li hauria salvada, i ja veuras com se parla del seu saber i tot el poble'l respecta!

ROSINA *(amb ironia trista)*

Ell no pot fer miracles, pare!

JOAN

Per què no?

ROSINA

Es massa bo per fer miracles!

JOAN

Amb lo que ha estudiat...

ROSINA

No sab prou!

JOAN *(admirat)*

Per què ho dius?

ROSINA

No sab prou per competir amb vostè!

JOAN

Com parles, filla! *(Agafant-la per un braç.)* Digues la veritat!

MARIAGNA

(interposant-se entre'ls dos)

Joan!

JOAN *(fent-la apartar)*

Deixa! *(A la Rosina.)* Digues la veritat, Rosina! Que't creus que jo li he fet cap mal an en Francesc?

ROSINA

Vostè, no! La fè que vostè inspira'l mata!

JOAN

La fè?

ROSINA

La fè dels ignorants i l'egoisme d'un home!

JOAN

Per qui parles? Pel teu oncle Esteve?

ROSINA

Sí! No li nego.

JOAN

Ell l'estima tant com nosaltres an en Francesc!

ROSINA

No ho demostra, doncs!

JOAN

Qui t'ho ha dit?

MARIAGNA

Deixeu-ho córrer!

JOAN

Qui es aquest malpensat que t'enverina'l cor?

ROSINA

Ningú! Jo m'ho penso!

JOAN *(a la Mariagna)*

Tot es cosa del teu germà, d'aquest guardià gelós de casa nostra!

ROSINA

Li repeteixo que no!

JOAN

Que sí! Es ell qui t'ha ensibornat! Es ell qui'ns fa viure malament a tots! *(Veient an en Tomàs que atravessa l'hort.)* Ah! Mira-te'l, el buscador de raons! *(Anant-se'n corrent per la porta de l'esquerra del fons.)* Mira-te'l!

MARIAGNA

(sobressaltada, amb gran prec)

Joan! Per l'amor de Déu!

JOAN *(desapareixent)*

No'm diguis re!

MARIAGNA

(desde'l peu de la porta del fons, mirant a fòra)

Enteniment, Joan!

ESCENA VII

La Mariagna i la Rosina

ROSINA

Mare!

MARIAGNA

Rosina! Filla meva!

ROSINA

Que han de patir els que són bons!

MARIAGNA

No ploris! No tinguis por! *(Abraçant-la i amoixant-la.)* Ja li passarà desseguida.

(Per la primera porta de l'esquerra compareix l'Esteve, atrafegat com sempre. Vesteix igual que en l'acte anterior.)

ESCENA VIII

Les mateixes, més l'Esteve

ESTEVE

Hola!

MARIAGNA

(desprenent-se dels braços de la Rosina, girant-se) Ah! Ets tu, Esteve?

ESTEVE

Ont es aquell? Que no ha tornat encara?

MARIAGNA

Sí.

(Part de fòra, com si disputessin, se sent en Joan i en Tomàs que enraonen en veu alta.)

ESTEVE

(al sentir an en Joan i en Tomàs) Què són aquests crits? Què tenen aquells dos allà fòra?

MARIAGNA

Re. Deixa-ls estar.

ESTEVE

Veiam.

MARIAGNA

No! No hi vagis, Esteve!

ROSINA

No afegeixi llenya al foc!

ESTEVE

Jo! Per què m'ho dius? Que't penses que no tinc seny?

MARIAGNA

Que l'has de veure an en Joan?

ESTEVE

Per xò he vingut.

MARIAGNA

Espera-t, doncs. *(Desapareixent per la porta de l'esquerra del fons.)* Vaig a dir-li que vingui.

ESTEVE

Tu mateixa.

ESCENA IX

LA ROSINA I L'ESTEVE

ROSINA

(fent acció d'anar-se'n per la primera porta de la dreta)

Ja veurà, mentres vostè...

ESTEVE *(interrompent-la)*

Ont vas, Rosina?

ROSINA

Dispensi...

ESTEVE

Que no vols donar-me conversa?

(Part de fòra, en el mateix to que de primer, se sent en Joan i en Tomàs que's disputen, destacant la veu conciliadora de la Mariagna.)

ROSINA

Per què no?

ESTEVE

No'm deixi-s sol, dòna.

ROSINA *(amb ironia fina)*

No hi trobo cap inconvenient.

ESTEVE

Com parles, noia!

(Per la porta de la dreta del fons compareixen en Joan i la Mariagna enraonant.)

ESCENA X

ELS MATEIXOS, MÉS EN JOAN I LA MARIAGNA

JOAN *(a la Mariagna)*

Jo ho acabaré! Jo't juro que ho acabaré aviat!

MARIAGNA

Però, home, no siguis així!

ESTEVE

Què tens, Joan? Que te n'han fet alguna de crespa?

JOAN *(fingint serenitat)*

Què hi ha, Esteve, què hi ha?

ESTEVE

Ont es en Francesc?

MARIAGNA

Al seu despaig.

ESTEVE *(an en Joan)*

Voldria parlar amb vosaltres dos.

JOAN

Rosina: vés, digues al noi que vingui, que'l seu oncle'l demana.

(La Rosina desapareix per la primera porta de l'esquerra.)

ESCENA XI

Els mateixos, menys la Rosina

MARIAGNA

Per què no aneu allà, amb ell?

JOAN

Que vingui aquí! No vui estar-hi entremig dels seus llibres i els seus diplomes, que sembla que m'escarneixin i em facin bavarotes!

MARIAGNA

Espereu que hagi acabat la visita.

JOAN

Ditxosa visita!

MARIAGNA

Vės ara per què heu de destorbar-lo!

JOAN

Primer som nosaltres que'ls malalts... que no vénen.

ESTEVE

Això rai! Si us sembla, ja tornaré una altra hora. Si no fos perquè...

JOAN

Calla, que'l tenim aquí.

(Per la primera porta de l'esquerra venen la Rosina i en Francesc. Aquest porta jaqué negre.)

ESCENA XII

ELS MATEIXOS, MÉS LA ROSINA
I EN FRANCESC

FRANCESC

Me demanava, pare?

JOAN

Jo, no. El teu oncle, que no sé què ha de dir-te.

ESTEVE

(mirant amb recel a la Mariagna i la Rosina)

No es cap cosa que no pugui sentir-la tothom...

MARIAGNA

(fent acció d'anar-se'n per la primera porta de la dreta)

Que'm necessites, Joan?

JOAN

Que te'n vas?

MARIAGNA

Sí: vaig a endreçar una mica'ls dalts.

ESTEVE

Per mi ja pots quedar-te.

MARIAGNA

Gracies. Que véns, filla?

ROSINA

Sí, mare.

JOAN

Rosina!

ROSINA

Quė mana?

JOAN

Vés allà fòra a amoixar el teu padrí.

(La Rosina desapareix per la porta de l'esquerra del fons.)

MARIAGNA

D'aquí després, Esteve.

ESTEVE

Adéu, Mariagna, adéu.

JOAN

Es a dir que te'n vas?

MARIAGNA

Si't sembla que'm quedi...

JOAN

Fes com coneguis.

ESTEVE

No estiguis per nosaltres, que no hem de tractar re d'importancia.

MARIAGNA

(desapareixent per la primera porta de la dreta) Aniré a fer feina.

ESCENA XIII

EN JOAN, L'ESTEVE I EN FRANCESC

JOAN *(després d'un curt silenci)*

Bé: què hi ha, Esteve?

ESTEVE

Venia de part de la familia de l'hereu Bertrana...

JOAN

(interrompent, an en Francesc)

Tu: com segueix? Encara no va millor del tifus aquell xicot?

FRANCESC

Ahir cap al tard tenia quaranta graus de temperatura.

JOAN

(anant amunt i avall de l'escena)

I què? Què't sembla que s'ha de fer?

FRANCESC

Li darem banys freds.

JOAN *(horroritzat)*

Banys freds a un malalt que s'arbora?

ESTEVE

Que vols matar-lo?

FRANCESC

No es cap disbarat. L'aigua freda li rebaixarà la febre.

JOAN *(en un arranc, a l'Esteve)*

Vés: diga-ls que li posin desseguida...

FRANCESC *(interrompent-lo)*

Què va a receptar?

JOAN

Un remei dels meus!

FRANCESC

Però, home, deixi-s de tonteries, que no li poden fer re!

JOAN

Més que'ls banys!

ESTEVE

Es clar que sí!

FRANCESC

Però, per què ho diuen això? En nom de què parlen vostès?

ESTEVE

Bé... *(Pausadament i en to conciliador.)* Que no podrieu tenir una consulta?

FRANCESC *(amb estupefacció)*

Nosaltres?

JOAN *(amb satisfacció interna)*

Jo i en Francesc?

ESTEVE

Sí. Per xò m'han vingut a trobar...

JOAN *(ufanant-se)*

No hi seria per demés. *(Mirant fixament an en Francesc.)* Què't sembla a tu?

FRANCESC *(pausadament)*

Una junta vostè i jo?

JOAN

Que no ho trobes acertat?

ESTEVE

Amb la pràctica de l'un i el saber de l'altre...

FRANCESC

(interrompent-lo, amb indignació)

Que no tenen confiança en mi?

ESTEVE *(pausadament)*

Sí que n'hi tenen! Però es allò que's diu, que hi veuen més quatre ulls que no pas dos.

JOAN

Devegades un no atina, i jo, encara que no sigui com tu...

FRANCESC *(sense convicció)*

Vostè, realment, es un home d'experiencia, amb intuició mèdica i tot.

JOAN

I doncs?

FRANCESC

(molt violent i en veu baixa)

No es professional.

ESTEVE

Això no importa!

FRANCESC *(amb molta intenció)*

Sí que importa, sí!

ESTEVE

Val més el cop d'ull del teu pare que tota la ciencia dels llibres.

FRANCESC

Però que no comprenen que no pot ser lo que'm proposen? Que no ho veuen que si accedís seria inutilisar-me jo mateix?

ESTEVE

Noi, tu no faras casa!

FRANCESC

Que'l complauria un altre?

JOAN

Tu ets fill meu!

ESTEVE

Pagant, i d'una manera reservada, tants com ne vulgués el complaurien!

FRANCESC

De metges?

ESTEVE

Sí, de metges!

FRANCESC

No ho cregui. Serien curanderos amb titol!

JOAN

Com molts que jo'n conec!

ESTEVE *(an en Joan)*

Tant negociants com tu!

FRANCESC

Tot lo més sagrat té profanadors! Encara hi ha mercaders al temple!

ESTEVE

Que es cap rebaix aconsellar-se amb el pare?

FRANCESC

En aquest cas no m'enalteix gens!

ESTEVE

Nosaltres tot ho fem pel teu bé.

JOAN

Per apuntalar-te.

ESTEVE

En aquest poble—serà una injusticia—la gent no hi té gaire fè en tu. Potser et troben massa jove, encara.

JOAN

(en un arranc dramatic)

Francesc! Digues la veritat! Per què vas voler establir-te aquí?

FRANCESC *(sense convicció)*

Per rellevar-lo a vostè.

JOAN

(donant un cop damunt de la taula)

Ments!

FRANCESC *(sofocat)*

Pare!

JOAN

Te repeteixo que ments! Tu no hi has pensat mai en descansar-me! Tu, d'una manera encoberta, has volgut privar-me les accions!

FRANCESC

Es cert! Aquesta ha estat la meva honrada intenció! M'es molt violent mentir!

JOAN *(fòra de si)*

I per xò m'he gastat tants diners? Per veure-m escarnit pel meu fill he hagut de desentranyar-me tant?

ESTEVE

I total per quė?

JOAN

Per perdre-ho tot!

FRANCESC

O per salvar-ho tot!

JOAN

Per tothom encara sembla que siguis estudiant.

FRANCESC

Sempre se n'es, quan se vol saber.

JOAN

I, doncs, de quė t'han servit els estudis?

FRANCESC

Per exercir la carrera dignament, sense amparar-me amb l'engany o amb l'ignorancia dels altres.

ESTEVE

Ens insulta, Joan!

JOAN

No vas pas bé, no vas pas bé, Francesc!

FRANCESC

Què vol que faci?

JOAN

Lo que feia jo, lo que fan tots els metges: tancar el cor i parar la mà!

FRANCESC

Jo no sé viure automaticament.

JOAN *(amb brusquetat)*

No'm vinguis amb savieses!

FRANCESC

En quin concepte'm tenen vostès?

ESTEVE *(pausadament)*

Per mi no més te falta món.

JOAN

Jo, dubto.

FRANCESC

De què?

JOAN

De tu. Fins avui no he vist encara que demostressis el teu saber.

FRANCESC

Oh! Els pares no més creuen en els fills imbecils!

JOAN

I en els que s'enginyen...

ESTEVE *(interrompent-lo)*

En fer diners, tot fent-se homes!

JOAN

Ah! Ara que parlem de diners...

ESTEVE *(amb vivacitat)*

Què hi ha?

JOAN

Vine: puja a dalt, que t'ensenyaré lo que'm costa haver donat carrera an en Francesc!

ESTEVE

Massa que ho suposo!

JOAN

Vine, home, que'm repassaras els comptes.

ESTEVE

Deixa-ho per un altre dia.

JOAN

Vui que vegis el meu sacrifici.

FRANCESC

Vagi, oncle, vagi. *(Amb energia, dirigint-se al seu pare.)* Acabi-m d'humiliar-me i d'avergonyir-me! Sempre'm retreu el mateix! Sembla que jo sigui un explotador vulgar dels seus interessos!

JOAN

Sí que ho ets!

FRANCESC

Ja li tornaré tot lo que ha fet per mi!

JOAN

No't demano re!

FRANCESC

No m'ho tiri més en cara, doncs!

JOAN *(reprimint-se)*
Està bé. Deixem-ho corre!

ESTEVE
Sí: valdrà més.

FRANCESC
Vaig a acabar la visita.

JOAN
Tu mateix, fill!
(En Francesc se'n va per la primera porta de l'esquerra.)

ESCENA XIV

En Joan i l'Esteve

JOAN *(molt aclaparat)*
Això es un càstic!

ESTEVE *(en veu baixa)*
M'haguessis cregut a mi!

JOAN
(després d'un curt silenci, en un arranc)
Jo, jo tinc la culpa de tot! *(Anant-se'n per la primera porta de la dreta.)* No m'ho sé acabar!

ESTEVE *(interropent-lo)*
Bé: com quedem d'allò de la consulta?

JOAN *(desapareixent)*
Deixa-m estar sol!

ESTEVE *(seguint-lo)*

Però, escolta!

JOAN *(de dintre estant)*

No m'ho sé acabar, no m'ho sé acabar lo que'm passa!

(En Joan i l'Esteve desapareixen per la primera porta de la dreta. Simultaniament, per l'esquerra del fons, compareixen, enraonant, la Rosina i en Tomàs.)

ESCENA XV

La Rosina i en Tomas

TOMAS

(del fons estant, sense entrar a l'escena)

No; permet-me, Rosina, que'm distregui aquí a l'hort.

ROSINA *(amb gran prec)*

Però, vingui, home!

TOMAS

Ja vindré després.

(Se sent an en Valentí i l'Agnès que demanen.)

VALENTÍ

Ave Maria...

AGNÈS

Mariagna.

(Per la primera porta de la dreta torna la Mariagna aixugant-se'ls ulls.)

TOMAS *(a la Rosina)*
Vès, que demanen.

ROSINA
Qui deu ser?

TOMAS
(desapareixent per l'esquerra del fons)
Entornem's-en amb les flors.
(Compareixen en Valentí i l'Agnès per la primera porta de l'esquerra. Vesteixen, si fa no fa, com en l'acte anterior.)

ESCENA XVI

LA ROSINA, LA MARIAGNA, EN VALENTÍ I L'AGNÈS

AGNÈS
(desde'l peu de la porta, no gosant entrar)
Ave Maria...

ROSINA
Miri, mare.

MARIAGNA *(somrient)*
Endavant.

AGNÈS *(entrant)*
Amb permís.

MARIAGNA
Que no gosaveu entrar?

AGNÈS
Esperavem que sortís el vostre home.

MARIAGNA

Què's conta de nou?

AGNÈS

No fa gaire que hem vingut a trobar en Francesc, per si podia donar-nos un bon camí.

ROSINA *(amb alegria)*

Sí que us el donarà! Confieu-hi!

VALENTÍ

Que es aquí en Joan?

MARIAGNA

Sí. Que vols parlar-hi?

VALENTÍ

Si's digna escoltar-me...

MARIAGNA

Per què no?

VALENTÍ

Me sembla que sento la seva veu.

MARIAGNA

Es a dalt. Deixa-m dir-li que baixi. *(Anant-se'n a la primera porta de la dreta.)* Seieu, mentrestant.

VALENTÍ

No estem pas cansats.

MARIAGNA *(fent un crit)*

Joan! *(Curt silenci.)* Baixa, que't demanen.

AGNÈS

No'l destorbeu, si té feina.

(La Mariagna no's mou del peu de l'escala.)

ROSINA *(oferint-los cadires)*

Sèu, Valentí. Sèu, Agnès.

AGNÈS

(agafant la seva cadira, sense asseure-s) Gracies, Rosina. *(Aconduint an en Valentí per un braç, per fer-lo seure.)* Veiam, noi.

VALENTÍ

Seiem, doncs.

AGNÈS

Potser haurem vingut en mala hora.

ROSINA

No. *(An en Valentí.)* I tant mateix t'has determinat a fer-te visitar pel meu germà?

VALENTÍ

Aquesta no'm callava mai. I com que en Joan, no entenc per què, per més que li demano, ja no vol curar-me...

ROSINA

Què us ha dit, què us ha dit en Francesc?

VALENTÍ

Poca cosa. Amb bones raons se'ns ha tret del davant.

AGNÈS

Ens ha aconsellat que anessim a Barcelona...

VALENTÍ

Com la primera vegada.

MARIAGNA *(cridant)*

Baixa, home, que t'esperen!

ROSINA

I com te trobes, Valentí?

VALENTÍ

Quan estava en mans del teu pare's pot dir que ja hi veia una mica. Semblava com si no més hi tingués una boira molt espessa davant dels ulls. Ara gairebé no hi veig gens.

ROSINA

I per què no ho fas lo que t'aconsella en Francesc?

VALENTÍ

Oh! Què vols que't digui?

ROSINA

Que no hi tens confiança?

VALENTÍ

Jo estic per en Joan.

(Per la primera porta de la dreta compareix en Joan molt emmurriat.)

ESCENA XVII

ELS MATEIXOS, MÉS EN JOAN

JOAN *(an en Valentí i l'Agnès)*

Hola, nois!

VALENTÍ
(amb vivacitat, volent aixecar-se)
Déu vos guard!

JOAN

No't moguis, Valentí! Ja estas bé!

VALENTÍ *(tornant a seure)*

Gracies.

(La Rosina presencia aquesta escena, sense dir re, amb inquietut, nerviosa, uns moments amb pietat veient la situació d'en Valentí, altres indignada davant la manera d'obrar del seu pare.)

JOAN

Que véns de trobar el meu fill?

VALENTÍ

Estona ha que n'hem sortit.

JOAN

Què t'ha receptat?

VALENTÍ

Re!

(L'Agnès s'aixuga'ls ulls.)

JOAN *(en veu concentrada)*

Què t'ha dit, doncs?

VALENTÍ

Que'm fes mirar per un especialista, que no tingués por, i que'm posseís de paciencia! De paraules dolces no'n vulgueu més; però de remei, cap!

AGNÈS

Diu que no es qüestió seva.

VALENTÍ

No deu haver estudiat prou.

JOAN

Que es extrany! Jo vaig recomanar-li en gran manera que hi prengués força interès en tu. Bé: no desconfiem. Ja li parlaré.

VALENTÍ

Es inutil!

MARIAGNA

Qui sab, home!

JOAN *(en el mateix to de primer)*

Quantes vegades t'ha vist?

VALENTÍ

Amb la d'avui, dugues.

JOAN *(també en veu concentrada)*

Quan va ser la primera?

VALENTÍ

Al cap de vuit dies de vós haver-me despedit.

JOAN *(en el mateix to)*

I què has fet en tot aquest temps?

VALENTÍ

He anat cursant l'aigua de Santa Llucia.

JOAN

Què més?

VALENTÍ

Cada vespre, abans de ficar-me al llit, m'he posat als ulls uns draps de tela xopats amb aigua de flor de sauc.

AGNÈS

I allò, que no li expliques?

JOAN

Què?

VALENTÍ

Ah! Sí! Dia per altre m'hi he aplicat una pomada que va proporcionar-me l'Esteve.

JOAN

I què n'ha resultat?

VALENTÍ

Al principi semblava com si m'aclarís la vista; però al cap d'uns quants dies, com que no'm feia res, ho vaig deixar córrer.

JOAN

I ara, doncs, què determines?

AGNÈS *(amb gran prec)*

Doneu-nos un consell! Què farieu vós en el nostre lloc?

JOAN

(després de vacilar una estona)

Jo, si m'heu de creure...

VALENTÍ

(esperant, amb fè, la resposta)

Digueu, Joan, digueu.

JOAN
(repensant-se, en veu baixa i tremolosa)

El millor serà esperar-se fins que jo m'hagi entrevistat amb el noi. Devegades un se malfixa...

VALENTÍ

I vós que no podrieu donar-me una mirada?

JOAN

Jo?

VALENTÍ

Sí. Per què heu de ser tant toçut?

JOAN

Jo... ja sabs que no visito a ningú.

VALENTÍ

Però, ben considerat, me deixeu a les palpentes.

JOAN

Per què ho dius?

VALENTÍ *(posant-se violent)*

Perquè, havent començat la cura, tenieu l'obligació d'acabar-la!

JOAN *(després d'un gran esforç)*

No puc!

VALENTÍ *(en un esclat de sentiment)*

Vós heu faltat amb mi!

JOAN *(amb sorpresa i indignació)*

Com s'entén?

VALENTÍ *(aixecant-se, irat)*

Sí: vós heu faltat amb mi, Joan! Lo que

vós heu fet no ho fa ningú que tingui bons sentiments!

JOAN *(ofès)*

Valentí!

MARIAGNA

Fill meu!

AGNÈS *(an en Valentí)*

No t'exaltis, que no't convé!

VALENTÍ *(amb molta emoció)*

No! No que no ho fa ningú, això d'abandonar a un pobre malalt com jo! Fos ric!

JOAN *(indignant-se)*

Així'm pagues?

AGNÈS

Perdoneu-lo!

VALENTÍ

Soc agrait, soc més agrait que vós! Els pobres paguem amb el cor i amb la vida! *(Esclatant en un plor convulsiu.)* Torneu-me la vista i la claredat! Torneu-me la llum, Joan! O, sinó, mateu-me, que soc massa jove per haver de quedar per sempre més així!

AGNÈS

Vaja, vaja: no t'afectis...

JOAN

(acostant-s'hi, molt emocionat)

Bé: no't desesperis, no t'espantis, home Confia en el meu fill...

VALENTÍ

No! No! Jo us vui a vós! Jo no més tinc fè en vós!

AGNÈS

Mireu-li'ls ulls! *(Amb gran prec.)* Doneu-li aquest consol!

MARIAGNA *(també amb gran prec)*

Sí, fes-ho! Ja no li sabrà greu al noi!

VALENTÍ

No'm feu sofrir d'aquesta manera!

AGNÈS

Tingueu-li una consideració més!

JOAN

(tremolant d'emoció i agafant an en Valentí per sota la barba, per aixecar-li 'l cap)

Veiam.

(La Rosina, commoguda i indignada a l'hora, se'n va per la porta de l'esquerra del fons. Simultaniament, per la mateixa mà, compareix en Tomàs, quedant-se apoiat d'esquena al bufet, brandant el cap amb indignació. També ve l'Esteve per la primera porta de la dreta.)

ESCENA XVIII

La Mariagna, l'Agnès, en Joan, en Valentí, en Tomas i l'Esteve

VALENTÍ *(en un to d'infant aviciat)*

Torneu-me la llum! O, sinó, mateu-me,

que soc massa jove per haver de quedar per sempre més aixi!

(En aquest moment compareix en Francesc, sense res al cap, per la primera porta de l'esquerra. Al veure al seu pare fent un regoneixement an en Valentí en els ulls, se queda parat, com ert, al peu de la porta. En Joan també s'impressiona molt.)

ESCENA XIX

ELS MATEIXOS, MÉS EN FRANCESC

VALENTÍ

Què teniu, Joan? Sembla que tremoleu!

(En Francesc, molt amoinat, desapareix, mirant abans al seu pare, per la segona porta de l'esquerra. En Tomàs no's mou del mateix lloc.)

ESCENA XX

ELS MATEIXOS, MENYS EN FRANCESC

JOAN

(sofocat i amb vacilació després d'un curt silenci)

Ja ho tinc per vist.

VALENTÍ

Què us en sembla?

AGNÈS

Pot curar-se?

JOAN

Jo'm penso que sí.

(Torna en Francesc, amb el barret posat i un bastó a la mà, dirigint-se cap a la primera porta de l'esquerra.)

ESCENA XXI

ELS MATEIXOS, MÉS EN FRANCESC

JOAN

(aixis que'l seu fill es al peu de la porta) Francesc...

FRANCESC *(girant-se)*

Què mana?

JOAN

Que vas a passar la visita?

FRANCESC

Sí, senyor.

JOAN

Espera-t un moment, si't plau. Ja hi aniras desseguida.

FRANCESC

(treient-se'l barret i anant a deixar-lo a la segona porta de l'esquerra)

Estic a les seves ordres.

ESCENA XXII

ELS MATEIXOS, MENYS EN FRANCESC

VALENTÍ *(després d'un curt silenci)*
I, ara, què voleu que faci, Joan?

JOAN *(sense posar-hi atenció)*
Vés seguint amb allò que m'has dit.

AGNÈS
Està bé.

VALENTÍ
Que puc tornar demà?

JOAN *(amb aturdiment)*
Com coneguis.
(Torna en Francesc, quedant-se al fons mirant amb compassió an en Valentí.)

ESCENA XXIII

ELS MATEIXOS, MÉS EN FRANCESC

VALENTÍ
Sent així, ja'ns en podem anar, oi?

JOAN
Sí, sí, aneu's-en.

VALENTÍ
Gracies, Joan! I perdoneu si us he ofès.

JOAN

Ja estas perdonat.

VALENTÍ

No sabia 'l que'm deia! La mateixa desesperació, sabeu?

JOAN

(amb brusquedat i emoció)

No'm donguis tantes satisfaccions! Vés, vés cap a casa teva.

VALENTÍ *(anant-se'n)*

D'aquí demà, doncs.

JOAN

Sí, home, sí!

AGNÈS

Que s'hi conservin.

FRANCESC *(en veu baixa)*

Passar-ho bé.

VALENTÍ

Ja estic més satisfet.

MARIAGNA

Para compte, noi.

AGNÈS *(an en Valentí)*

Vine, vine. *(Donant-li la mà.)* Segueix-me a mi.

(En Valentí i l'Agnès desapareixen per la primera porta de l'esquerra. Llarg silenci. En Joan està aclaparat.)

ESCENA XXIV

ELS MATEIXOS, MENYS EN VALENTÍ
I L'AGNÈS

(En Francesc mira'l seu pare en actitut acusadora.)

TOMAS
(després d'un curt silenci, en un esclat d'indignació)

Joan dels Miracles: insulta-m ara, si coneixes! Nega-ho que fas guerra al teu fill!

JOAN *(aterrat)*

Dispensa, Francesc.

FRANCESC *(serenament)*

Com varem quedar amb vostè? Que ja no recorda'l que'm va prometre?

(Torna la Rosina, molt apesarada.)

JOAN *(an en Francesc)*

Jo'm resistia; però aquell xicot — no sé quina taleia té en mi — m'ha demanat per misericordia que li dongués una mirada...

(La Rosina, després de mirar, acusadora, el seu pare, s'asseu en el canapè de la dreta.)

MARIAGNA

Així se n'ha anat més content!

TOMAS

Per aquestes coses ja es prou bo en Francesc!

JOAN *(irat)*

També ho soc jo!

TOMAS

Tu no tens estudis!

JOAN

Ni falta que'm fan!

TOMAS *(amb sarcasme)*

Per xò ets tant savi!

MARIAGNA *(amb gran prec)*

No us disputeu més!

FRANCESC

Vaja, homes, vaja! *(An en Tomas.)* I vostè faci 'l favor...

TOMAS *(interrompent-lo)*

No vui que ningú 't trepitgi!

JOAN

Vés-te'n a un altre poble, fill meu!

MARIAGNA *(amb sobressalt)*

Què dius, Joan?

JOAN

Aquí, mentres jo visqui, no arrelaras mai! Mira'l marit de l'Agnès!

FRANCESC

Pobre xicot! Com ha perdut el temps!

JOAN *(aterrat)*

Per què?

FRANCESC

Si vostè fos metge ja ho hauria vist que tenia la retina despresa de les altres membranes, i que al principi podia curar-se.

ESTEVE

Els seus ulls són bonics.

FRANCESC

Tots aquests malalts els hi tenen.

JOAN

I no hi ha remei?

FRANCESC

Ha fet tard! Es cego!

MARIAGNA *(horroritzada)*

Verge Santa!

TOMAS

En Valentí?

FRANCESC

Es completament cego!

ROSINA

(aixecant-se pera anar a reunir-se amb en Tomàs)

Quina desgracia!

ESTEVE *(en to alt)*

No pot ser! T'equivoques!

FRANCESC

No veurà més la llum del sol!

JOAN *(en un arranc impulsiu)*

Tu ets la causa de tot!

FRANCESC *(amb estupefacció)*

Jo?

TOMAS

El noi?

JOAN

Sí! Si ell no m'hagués obligat a retirarme, avui en Valentí ja estaria curat!

FRANCESC *(en to dramatic)*

Que ho diu de debò, pare? No! No ho puc creure que parli sincerament!

JOAN

Més que tu!

FRANCESC

N'està convençut del seu saber?

JOAN *(amb vacilació)*

Sí!

FRANCESC

No l'ha impressionat mai la fè dels malalts?

JOAN

Mai!

FRANCESC

Si ara tremola!

TOMAS

De remordiment que té!

MARIAGNA *(amb desesperació)*

Però ja ho sab l'Agnès l'estat d'en Valentí?

FRANCESC

Acabo de dir-li.

ROSINA *(acostant-s'hi)*

Francesc: fes el que puguis per ell! Fes-ho per ella!

ESTEVE

Joan! No t'acovardeixis!

JOAN

Jo'l curaré!

FRANCESC

Com?

JOAN

Com? *(Amb despit.)* Fent un miracle!

(La Rosina se n'entorna cap al fons; la Mariagna s'aixuga'ls ulls; en Tomàs, desesperat, va amunt i avall de l'estancia, mentres l'Esteve, cinic, procura animar an en Joan.)

TELÓ RAPIT

ACTE TERCER

Passadís. A la dreta, una porta vidriera. A l'esquerra, una obertura amb una mampara coberta de baieta vermella, que comunica al despaig d'en Francesc. D'arran mateix de la porta-mampara fins al centre de l'escena queda un buid, formant un arc de mig punt, pel qual se veu l'entrada de la casa, que serveix de sala d'espera, amb un portal molt ample, amb ventalles, que dóna al carrer. En aquesta sala hi ha bancs de fusta a tot volt pera seure-hi la gent que ve a consultar les seves malalties. A la dreta, de cara al public, un banc de noguera, amb l'espatller molt alt. Al damunt, un quadro antic. Totes les parets són emblanquinades de fresc. Es en havent dinat. Fa un sol esplendorós.

ESCENA I

EN LLUC, SOL. DESSEGUIDA EN FRANCESC

(Després d'un curt silenci compareix en Lluc per l'esquerra del fons. Va amb un vestit vell, de llana, de color gris; camisa blanca, sense planxar, amb un corbatí negre; gorra de seda negra, molt vella, amb visera de xarol, i sabates de gamusa. Té'l cabell blanc i no porta pèl a la cara. S'apoia en un bastó de crossa. Mira entorn seu, sense saber què fer, fins que, per fi, se dirigeix a la porta de la dreta, dient en veu alta:)

LLUC

Ave Maria! *(Ningú respon. Torna a cridar.)* Ave Maria!

(Per la mateixa porta compareix en Francesc, amb el vestit de l'acte anterior, sense res al cap i fumant un cigarret.)

ESCENA II

EL MATEIX, MÉS EN FRANCESC

FRANCESC

Hola, avi Lluc.

LLUC *(molt cohibit)*

Hola, Francesc. Que no hi fóra'l teu pare?

FRANCESC

Sí. Que l'heu de veure?

LLUC

Bé 'n tinc ganes.

FRANCESC

Vaig a avisar-lo, doncs.

LLUC

Que potser té feina?

FRANCESC

No. Ara acabem de dinar.

LLUC

Sent aixís, si vols molestar-te...

FRANCESC

(fent acció d'entornar-se'n a dins)

No, no es cap molestia.

LLUC

Com que m'han innovat si tornava a visitar, en Joan...

FRANCESC

Qui us ho ha dit?

LLUC

En Valentí i el teu oncle Esteve.

FRANCESC *(admirat)*

Ells?

LLUC

Sí. Per tot arreu ho escampen. Ah! També he sapigut que'ns deixaves.

FRANCESC

(somrient i més admirat que de primer)
D'ont ho heu tret?

LLUC

En un poble petit tot se sab desseguida. Ben pensat, noi, ben pensat d'anar-te'n. Aquest país no més es bo pel teu pare. Ja veuras: ell es d'aquella manera, senzillot com nosaltres. I ens coneix tant la naturalesa!

FRANCESC

Que voleu que us visiti?

LLUC

Sí que'm donarà una mirada an aquest dimoni de paidor, que temps ha que'l tinc com un rellotge espatllat.

FRANCESC

Espereu-vos, si us plau.

LLUC

Però, de primer, venia a preguntar-li si podrà rebre a una dòna amiga de casa que ha vingut d'un xic lluny amb un bordegaç fill seu, bastant malaltó.

FRANCESC

Ara ho sabreu. *(Se sent tossir an en Joan.)* Ja ve.

LLUC

Mireu's que fa miracles aquest home, quan vol!

(Compareix en Joan per la porta de la dreta, vestit com en l'acte anterior.)

ESCENA III

Els mateixos, més en Joan

LLUC

Déu vos guard, Joan.

FRANCESC

Miri, pare, què diu l'avi Lluc.

JOAN

Què hi ha de nou?

LLUC

¿Que us vindria malament, aquesta tarda, com més aviat millor, de donar una mirada a un noi faltat de salut?

JOAN *(després de pensar-s'hi)*

Que es de la vostra familia?

LLUC

No: es de fòra, d'una gent molt coneguda de casa.

JOAN

S'hauran d'esperar uns quants dies.

LLUC

Ai ai! No m'ho han advertit pas aquell xicot de cal fuster i el vostre germà, l'herbolari de la plaça.

JOAN

I, doncs, què us han dit?

LLUC

Que ja visitaveu.

JOAN *(contrariat)*

Avui com avui, i encara per favor, no més visito an en Valentí.

LLUC

¿No heu receptat a l'hereu Bertrana, aquell que està passant els tifus?

JOAN

(confós a la mirada acusadora d'en Francesc)

Jo?

LLUC

Així ho tinc entès. I a fè que, segons expliquen, ja ha tombat per bé.

JOAN *(amb pertorbació)*

Tot ho deu an el meu fill.

LLUC

Vaia una manera d'enganyar-me! No més me sab greu per la pobra mare d'aquell noi que us deia. Ha baixat expressament del poble, amb l'esperança de que la rebrieu, i ara haurà d'entornar-se'n sense remei i sense saber què fer!

JOAN *(després d'un curt silenci)*

De què's queixa'l malalt?

LLUC

Del pit. Té una tosseta més lletja!

JOAN

Qui l'ha visitat?

LLUC

No podria dir-vos-ho. No més sé que han vist molts metges, que ho han provat tot.

JOAN

Que't sembla, Francesc?

FRANCESC *(amb ironia fina)*

Es cosa de vostè.

JOAN

(després d'un gran esforç, an en Lluc)

Digueu que tornin d'aquí un parell de setmanes.

LLUC *(amb gran prec)*

No podrieu fer un sacrifici, Joan?

JOAN

M'haig d'esperar...

FRANCESC *(amb naturalitat)*

Per mi no estigui.

LLUC

Fareu una obra de caritat!

JOAN *(amb ènfasi)*

Ja ho sabeu que en Francesc se'ns estableix a Barcelona?

LLUC

Sí. I jo que me n'alegro força!

JOAN

De segur que allà li estimaran més els merits que no pas aquí, en aquest poble tant ingrat!

LLUC

Déu ho vulgui!

JOAN

No'n sou mereixedors d'un metge tant savi i tant entès com ell!

FRANCESC *(posant-se violent)*

Digui-li que sí a l'avi Lluc d'allò que li ha demanat. *(An en Lluc.)* Aneu, aneu a buscar an aquella coneguda vostra i el seu fill, que'l pare 'ls visitarà.

LLUC *(amb alegria)*

De debò?

JOAN *(fent el generós)*

Vaja, doncs.

LLUC

De passada també'm visitareu a mi.

JOAN

Que encara patiu tant?

LLUC

No puc resistir-ho! *(En veu baixa.)* Si no fos per les meves creencies, temps ha que m'hauria emmetzinat!

JOAN

Tot ho arreglarem.

LLUC

Que esteu desseguida per nosaltres?

JOAN

Veniu d'aquí una estona.

LLUC

Gracies, Joan! Quina alegria que tindrà aquella santa dòna!

JOAN

Us espero.

LLUC

Adeussiau.

JOAN

D'aquí després.

FRANCESC

Salut, avi.

LLUC

(desapareixent per l'esquerra del fons)

Anem a portar la bona nova.

ESCENA IV

En Joan i en Francesc

JOAN *(després d'un curt silenci)*

Ja ho has sentit!

FRANCESC

Sí! Per què ha hagut de dir-li que me n'anava?

JOAN

Perquè, al meu entendre, ja hauries de ser fòra.

FRANCESC

(fent acció d'anar al despaig)

Dispensi. Ja'n parlarem un altre dia amb més calma.

JOAN

(així que en Francesc va per obrir la mampara)

Francesc!

FRANCESC

Què desitja, pare?

JOAN

Aont vas?

FRANCESC

Al despaig: es l'hora de la visita.

JOAN

Quan penses anar-te'n tu? Aquí ja estas llest i desacreditat per sempre!

FRANCESC

No importa. Lluitaré.

JOAN *(entre-dents)*

Ets toçut!

FRANCESC

Soc perseverant!

JOAN

Que vols sacrificar-te a gratcient? Els metges de poble, si no tenen per viure i es prenen la carrera, com tu, de bona fè, acaben per ser uns desgraciats.

FRANCESC

Això passa per tot, amb els debils, amb els que no senten un ideal d'humanitat que'ls dongui forces per respondre a la guerra sorda que'ls fan gent sense estudis: senyadors, bruixes, tiradores de cartes... i els que són com vostè.

JOAN *(ofès)*

Vés-te'n, te dic!

FRANCESC

No puc! Tinc una gran missió a complir entre 'ls que'm rodegen.

JOAN

Com la compliras?

FRANCESC

Amb els meus consells i amb la meva autoritat d'home de ciencia.

JOAN

Que somnies potser? Que no veus com te consideren? De tres malalts que tenies, avui no més te'n queda un...

FRANCESC *(interrompent-lo)*

Que'm dec an ell!

JOAN

Que esperes que estigui curat del tot?

FRANCESC

Es el meu dever.

JOAN

També pot trigar molt!

FRANCESC

No hi fa re. Mentres la seva familia no'm despedeixi, no'm crec amb el dret d'abandonar-lo.

JOAN

Jo, ni per ell ni per tu, no vui entretenir,

fent-los passar amb raons, als meus parroquians!

FRANCESC

Vostė mateix.

JOAN *(amb veu reconcentrada)*

I si t'ho mano que te'n vagis?

FRANCESC *(pausadament)*

Si 'm treu de casa...

JOAN

Quė faras?

FRANCESC

Les circumstancies ho decidiran.

JOAN

Ja me'n cuidaré jo de l'hereu Bertrana.

FRANCESC

Que es veritat que vostė'l visita?

JOAN *(molt pertorbat)*

Podria visitar-lo...

FRANCESC

Me consta!

JOAN

Que't creus que'm dóna poca engunia la teva situació!

FRANCESC

No pateixi per mi: ja estic content amb la meva sort.

JOAN

Que no sents ambicions?

FRANCESC

Sí. Però ben diferentes de les de vostè.

JOAN

No ho sembla pas que'n sentis.

FRANCESC

La realitat que'm volta es crudel. Per tot trobo obstacles.

JOAN

I t'hi resignes?

FRANCESC

No: els combato serenament.

JOAN

No hi pateixes?

FRANCESC

El meu cor ho sab. *(Cambiant de to.)* Se li ofereix re més, pare?

JOAN

No. *(Amb ironia.)* Vés, vés al despaig! Vés a esperar els que no acudeixen ni acudiran mai pel teu saber!

FRANCESC *(fent acció d'anar-se'n)*

D'aquesta manera...

JOAN *(interrompent-lo)*

Escolta.

FRANCESC

Digui.

JOAN *(en veu baixa)*

I en Valentí?

FRANCESC

Ja vaig exposar-li'l què.

JOAN *(pausadament i amb intenció)*

N'estas convençut d'allò que vas dir-me?

FRANCESC

No'n dubto gens.

JOAN

Pitjor per tu!

FRANCESC

(entrant al despaig, tancant-se la porta darrera seu)

D'aquí després.

ESCENA V

En Joan, sol. Desseguida la Mariagna

(S'asseu, molt abatut, en el banc del primer terme de la dreta.)

JOAN

M'està bé, m'està bé 'l que'm passa!

(Per la porta de la dreta compareix la Mariagna, vestida com en els actes anteriors, quedant sorpresa a l'adonar-se d'en Joan.)

ESCENA VI

En Joan i la Mariagna

MARIAGNA

Ai ai! Me pensava que havies sortit!

JOAN *(sense fer-ne cas)*

M'ho mereixo tot! Vaig ser massa bo amb el meu fill!

MARIAGNA *(acostant-s'hi)*

Ja tornem amb la mateixa? Vaja, aixeca-t, que ve en Tomàs!

JOAN

Ah! Si 'ls penedits poguessin tornar a Roma!

MARIAGNA

Calla, que si la Rosina 't sent...

(Compareixen en Tomàs i la Rosina per la porta de la dreta. Tots dos van vestits com en l'acte anterior.)

ESCENA VII

Els mateixos, més en Tomas i la Rosina

TOMAS *(sortint)*

Apa, doncs, anem, Rosina.

ROSINA *(també sortint)*

Ja vinc.

TOMAS

I no estiguis trista. *(An en Joan i la Mariagna.)* Què feu aquí? Que espereu tanda?

JOAN *(amb ironia)*

Sí! Sèu, home, que tu també n'esperaras!

TOMAS

Oh! No te'n burlis, no, que fas molt mala carota! *(En Joan s'aixeca.)* Vés, digues an en Francesc que't dongui una mirada.

JOAN

Que te la dongui a tu!

TOMAS

Jo ja estic refet.

JOAN

Que no recaiguis, doncs!

TOMAS

No tinguis por!

MARIAGNA

Aont vas, Rosina?

ROSINA

Aquí davant a comprar una troca de cotó de brodar que'm falta.

MARIAGNA *(an en Tomàs)*

I tu?

TOMAS

Jo m'arribo fins a l'estanc.

ROSINA

(anant dissimuladament a escoltar davant de la mampara del despaig d'en Francesc)

Ja torno desseguida.

MARIAGNA

Aneu, aneu.

JOAN *(a la Rosina)*

No! No hi ha ningú avui tampoc!

ROSINA *(amb dolor)*

Prou que m'ho penso!

JOAN

Ja ho veus el teu germà!

ROSINA

No es culpa seva, pare!

JOAN

Hagués seguit els meus consells!

TOMAS

Oh! Sí! T'hagués escoltat, que a hores d'ara ja seria ric!

JOAN

Ten compte que no se'n faci mai, de ric, amb el camí que ha emprès!

TOMAS

Sembla que no sigui fill teu!

ROSINA *(per esquivar la conversa)*

Anem, oncle.

TOMAS

Mira la teva filla! Mira com me vol amb ella!

JOAN

Com en Francesc!

TOMAS

El mateix! Tots dos m'estimen, perquè jo també'ls he estimats sempre, més que tu, que'ls ets pare!

JOAN

Te'ls has fet ben teus! Me'ls has encisat!

MARIAGNA *(amb gran prec)*

No crideu tant, per favor!

ROSINA *(agafant-lo per un braç)*

Anem, oncle, anem.

TOMAS *(deixant-se dur)*

Sí: anem, Rosina, que aquí no més hi ha penes.

(La Rosina i en Tomas desapareixen per l'esquerra del fons. Curt silenci.)

ESCENA VIII

En Joan i la Mariagna

JOAN

(passejant-se, nerviós, amunt i avall de l'escena)

Ho veus, Mariagna? Ho veus ara com es en Tomàs el que ensiborna 'ls nostres fills?

MARIAGNA

Tot ho fa a fi de bé. Que no li sabs el gènit?

JOAN

Ja te raó, ja! Sembla que jo no'ls sigui re! De petits que no més han estat per ell, jugant-hi tot el dia!

MARIAGNA

Es molt festós! I a les criatures els agraden tant les manyagueries!

JOAN

Si! Ja ho comprenc: jo soc esquerp! Jo no'n sé fer de moixaines! Però, per dins, amb el cor, els estimo més que ningú, més que a mi mateix!

MARIAGNA

Tothom ho creu aixi.

JOAN

No pas en Tomàs! No pas en Francesc que no ho creu! Me té per un mal home'l meu fill!

MARIAGNA

Que no!

JOAN

Jo't dic que si! *(En un arranc impulsiu.)* Però això ha d'acabar-se!

MARIAGNA

Què vas a fer?

JOAN

A rescabalar lo perdut!

MARIAGNA

Que estas decidit a tornar a lo d'abans?

JOAN

Sí! La gent ja m'espera! Tothom frisa i els malalts me demanen!

MARIAGNA

Que no veus que mataras el noi?

JOAN

També'm mata ell a mi i no'm compadeix! Bah! No'm vinguis amb reflexions! Primer es la meva dignitat i el meu nom!

MARIAGNA

En Francesc es molt bo!

JOAN

Ho serà amb tu!

MARIAGNA

I amb tu també!

JOAN

M'ha mort totes les esperances que hi tenia! *(Acostant-se a la porta del despaig.)* Escolta: quina quietut! *(En veu alta i trucant amb la mà a la mampara.)* Francesc! Francesc! Vine! Surt del teu sepulcre!

(Compareix en Francesc.)

ESCENA IX

Els mateixos, més en Francesc

FRANCESC *(en to amable)*
Què hi ha? Què són aquests crits?

JOAN
Vine! Parlem de la nostra qüestió!

FRANCESC
Esperi una altra hora.

MARIAGNA
Pot venir algú...

JOAN
Si de cas per mi!

FRANCESC
Que ja vol que'm retiri, tant de sobte?

JOAN
(passejant-se, neguitós, amunt i avall de l'escena)
Sí! Tu t'ho has buscat! Jo t'hi fet totes les advertencies que devia...

MARIAGNA *(interrompent-lo)*
Sacrifica-t una vegada més!

JOAN
Tot ho he sacrificat per ell! Li he ofert tot! *(An en Francesc.)* Què dius? Respon! *(Agafant-lo per un braç.)* Contradeix-me, si pots! *(Amb emoció.)* Que't penses que no

t'estimo? Eh? Que't penses que no t'estimo?

FRANCESC

No'n dóna proves.

JOAN

Més que tu! I no n'ets digne de la meva estimació!

FRANCESC

Me crec haver procedit sempre com un bon fill.

JOAN

Ni com a fill ni com a metge has satisfet les meves ilusions!

FRANCESC

El meu intent es fer més.

JOAN

Quin es el teu intent?

FRANCESC

Corretgir, en lo possible, els errors que vostè, impensadament, hagi pogut cometre.

JOAN *(amb indignació)*

Que no'l sents, Mariagna?

MARIAGNA

Que no ho trobes bé 'l que diu?

JOAN

No! Qui es ell per posar-se davant meu? *(An en Francesc.)* Ont les has apreses aquestes doctrines?

FRANCESC

Me les ha dictades la meva conciencia.

JOAN

Qué té de dolent el meu art?

FRANCESC

Molt! Es com jugar amb la salut i la vida dels homes.

JOAN *(indignat)*

I creus tu que jo hi jugo amb els meus parroquians?

FRANCESC

Desde'l moment que's posa a curar-los sense conèixer les seves malalties, per mi fa més que jugar-hi!

JOAN

Com te consta?

FRANCESC

Amb en Valentí s'ha vist prou.

JOAN *(contrariat)*

Bé: no me'l retreguis aquest cas!

MARIAGNA *(an en Francesc)*

Potser encara 's pugui curar.

JOAN

Ja sabs que no tota la culpa es meva, si aquell minyó es cego!

FRANCESC

No l'hagués entretingut...

JOAN

I vosaltres que'ls cureu els malalts?

FRANCESC

Algunes vegades, sí.

JOAN

Com jo, doncs!

FRANCESC

Dispensi. Vostè no'n cura cap: es la reacció organica que'ls salva. Nosaltres, amb els nostres remeis, en curem alguns; i, quan no, ajudem a les defenses de l'organisme, que són les que vencen les malalties.

JOAN *(desesperant-se)*

Per què hi estudiaves per metge?

FRANCESC

Vostè, quan jo era petit, va temptar-me.

JOAN *(admirat)*

Jo?

FRANCESC

Vostè i la gent que venien a trobar-lo. Jo la tenia per santa la seva obra, la considerava humanitaria...

JOAN *(fòra de si)*

Prou! No vui sentir-te més!

MARIAGNA

No tracta pas d'ofendre-t!

FRANCESC

No parlava per ofendre-l!

JOAN

Te mano que callis! No n'accepto de lliçons teves, ni de ningú, per més estudis que tingui! No hi crec en savis ni en llibres com els que tu has llegit!

(Per l'esquerra del fons compareix la Rosina amb un paquet molt petit a la mà.)

ESCENA X

ELS MATEIXOS, MÉS LA ROSINA

JOAN *(veient la Rosina)*

Rosina! Filla!

ROSINA *(acostant-s'hi)*

Què mana, pare?

JOAN

Mira: el teu germà acaba de faltar-me al respecte!

ROSINA *(reconvenint-lo)*

Francesc!

FRANCESC

No ho creguis.

JOAN

Jo l'aconsello, li parlo amb el cor a la mà...

MARIAGNA *(interrompent-lo)*

No us enteneu, Joan!

ROSINA

(an en Francesc, en to suplicant)

Vés-te'n d'aquest poble!

FRANCESC

Però, per què?

ROSINA

Vés a ciutat, o allà ont tu creguis que puguis guanyar-te la vida.

FRANCESC

Tu també vols que me'n vagi?

ROSINA

Aquí, per més que t'esforcis, ben pocs t'escoltaran. I, en cambi, per no fer-te mal en la teva carrera, sempre tindras el pare trist i com lligat de mans.

FRANCESC

Tot ho faig pel seu bé.

ROSINA

Que no veus que ell s'anyora?

JOAN

Sí que m'anyoro!

ROSINA

Que no veus que frisa per dedicar-se de nou al seu art de curar?

JOAN *(emocionat, an en Francesc)*

No sents la Rosina?

ROSINA *(an en Francesc)*

Dóna-li aquest gust! Sacrifica'l teu amor propi, anant-te'n de casa, convençut de que tot el que has fet i t'has proposat fer no falta qui t'ho agraeix.

JOAN

Si vol establir-se a Barcelona, jo l'ajudaré en tot i per tot: que demani.

MARIAGNA

Ho sents, fill meu?

ROSINA

Jo, el mateix que tu, m'he equivocat. Me creia que, quedant-te aprop nostre, podies donar una bona vellesa al pare.

JOAN

No pas obrant com fins avui, no seguint els meus consells!

FRANCESC

Com a fill els he seguits sempre. Com a metge, hauria faltat a la meva conciencia escoltant-los.

JOAN

Per tu faras.

ROSINA

Pobre Francesc!

FRANCESC

No'm planyis, Rosina! No'm miri-s amb tanta llàstima!

ROSINA

Vés-te'n a ciutat! Vés a establir-te a una altra banda, que'l sol arriba per tot i a tot arreu hi ha la vida! Vés-te'n, tu que ets actiu i constant!

FRANCESC

Sí que ho soc! El triomf facil no alegra l'esperit.

ROSINA

Afanya-t, doncs, ara que pots.

FRANCESC

Me sento frisaments victoriosos al cor.

ROSINA

(anant-se'n per la porta de la dreta)

Axís te vui veure: bon fill i home esperançat. *(Desapareixent escapant-li'l plor.)* Pobre Francesc! Pobre Francesc!

FRANCESC *(amb emoció)*

Rosina!

JOAN

Ho veus?

FRANCESC

Però si plora!

MARIAGNA *(en veu baixa)*

Filla meva!

(Per l'esquerra del fons compareix l'Esteve, tot atribulat. Va vestit com en l'acte anterior.)

ESCENA XI

EN JOAN, LA MARIAGNA, EN FRANCESC I L'ESTEVE

ESTEVE

Joan! Ja estas enterat del que passa? No t'ha dit re ningú?

JOAN

No! Explica-t!

ESTEVE

Tu vés dormint! Estigues amb els braços plegats, perquè'ls altres te seguin l'herba sota 'ls peus.

JOAN

Parla, si vols!

ESTEVE

Recordes la botiga del costat de casa?

JOAN *(negüitós)*

Sí! Digues!

ESTEVE

Aquest dematí — ja té les claus — l'ha llogada un curandero de fòra.

JOAN

Per establir-s'hi?

MARIAGNA

Per posar-se a fer cures?

FRANCESC *(anant-se'n cap al fons)*

No més hi faltava ell!

ESTEVE *(an en Joan)*

I no sabs com s'anomena?

MARIAGNA

Que també's diu Joan?

ESTEVE

No! Ramon dels Miracles!

JOAN *(fòra de si)*

Com s'entén!

ESTEVE

Tot s'escarneix!

FRANCESC

Tot s'imita!

JOAN

Què has fet, Esteve?

ESTEVE

Te juro que no he fet re!

JOAN

Vols acabar d'aterrar an en Francesc!

ESTEVE *(admirat)*

Jo?

JOAN

Sí! I tu ets germà meu?

ESTEVE

No m'acusis! Jo no hi tinc art ni part en aquesta qüestió!

MARIAGNA

I doncs?

ESTEVE

Aquest murri de curandero deu haver vist que tu no visitaves, i, per aprofitar-se de la teva anomenada, s'ha posat un motiu com el teu, cregut que la gent el confondria amb tu!

FRANCESC

Oh! Quanta miseria moral!

JOAN *(a l'Esteve)*

Marxa del meu davant!

ESTEVE

Vet-aquí 'l que té menaçar!

JOAN

Ets un desagraït, un mal home!

ESTEVE

Te repeteixo que soc ignocent!

(Torna la Rosina per la porta de la dreta.)

JOAN

I què? Quan comença a fer de les seves aquest lladre?

ESTEVE

Diuen si demà mateix.

JOAN *(aterrat)*

Demà!

ESTEVE

Diuen si ja ha fet fer propaganda per alguns pobles veins!

JOAN

Francesc! Què te'n sembla?

FRANCESC *(acostant-se)*

No'm vindrà d'un contrari més!

MARIAGNA

Si ni tampoc l'escoltaran!

JOAN

La gent — el que diu aquest — pot confondre-s! Els que encara no'm coneguin i es vulguin fer visitar per mi, se n'aniran amb ell! Això es un robatori! El nom que usa aquest foraster es meu, propiament meu! Jo

me l'he guanyat amb els meus acerts! Ah! No, no! No vui que un extrany se'n gaudeixi! Jo no més el sacrificava pel meu fill! *(En un arranc.)* Francesc: allà ont vagis, posa-te'l aquest motiu! Recepta i tracta a tothom a la meva manera!

FRANCESC

No descendiré tant baix!

JOAN

Jo no tinc remordiment de res! No he enganyat mai a ningú! Són ells, si de cas, que s'enganyen! Jo'ls dono 'l que volen! Els satisfaig la seva fè!

(Per l'esquerra del fons compareix en Tomàs, molt apesarat, quedant-se a l'ultim terme.)

ESCENA XII

ELS MATEIXOS, MÉS EN TOMAS

ESTEVE

Deixa-ns, Francesc!

JOAN

Total té un malalt!

TOMAS

No pas desde avui!

MARIAGNA *(amb veu glaçada)*

I això?

TOMAS *(en to grave).*

Es mort aquell que tenia.

FRANCESC *(amb estupor)*

Què diu! L'hereu Bertrana...?

ROSINA *(amb esglai)*

Com ho sab?

TOMAS

Ara mateix acaba de morir!

FRANCESC *(molt nerviós)*

Però com es possible? Què ha passat? Si ja anava per bé! *(Energicament acusador.)* Pare! Digui: que es cert que vostè d'amagat meu l'ha vist alguna vegada?

JOAN

Sí! *(Tremolós i en veu reconcentrada.)* Jo no m'hagués fet pregar tant!

FRANCESC

I li ha receptat?

JOAN

Vaia!

FRANCESC *(en to molt dramatic)*

S'ha atrevit?

JOAN *(somrient, fingint serenitat)*

Per què no? La seva familia va demanar-m'ho per favor!

(La Rosina se dirigeix al fons aixugant-se els ulls.)

ESTEVE

No vas voler celebrar aquella consulta...

FRANCESC *(an en Joan)*

Quan l'ha vist?

JOAN

Avui, a primera hora.

FRANCESC *(neguitós)*

I què?

ESTEVE

Se moria de debilitat!

FRANCESC *(horroritzat)*

Què ha fet! Que ha dit que li donguessin menjar?

JOAN

Sí!

FRANCESC

¿Que no sab que als malalts dels tifus es matar-los si se'ls dóna aliment?

JOAN

Això ho dius tu!

FRANCESC

I si jo ara'm negués a firmar el certificat de defunció?

JOAN *(espantat)*

Què passaria?

FRANCESC

Que'l jutge, per imprudencia temeraria, s'entendria amb vostè!

MARIAGNA *(horroritzada)*

Senyor!

JOAN *(tornant-se groc)*

Però tu firmaràs!

FRANCESC

Sí! Jo assumiré tota la responsabilitat!

TOMAS

No, Francesc! No ho facis!

JOAN *(amb cinisme)*

Tinc la conciencia tranquila!

FRANCESC *(amb desesperació)*

Pare! Pare! Com m'ha compromès! Com m'ha perdut aquell pobre!

JOAN *(irat)*

Francesc!

MARIAGNA

No't desesperis, fill meu!

FRANCESC

Això es horrorós! M'oprimeix el cor!

TOMAS *(acostant-s'hi)*

No't donguis!

FRANCESC

Tinc d'anar-me'n! No puc estar-hi més en aquest poble!

ESTEVE

(an en Joan, que està aterrat)

Com t'afronta!

TOMAS *(també an en Joan)*

Com t'estima, jo't dic! Mariagna: que no apoies el teu fill?

(La Mariagna, al sentir aquestes paraules, cor-ferida, se posa a plorar.)

JOAN *(irat, an en Tomàs)*

Què has fet!

FRANCESC

Rosina: es aquell que t'estimava'l mort!

ROSINA *(abraçant-se a la Mariagna)*

Mare! Mare meva!

JOAN

(acostant-s'hi pera aconsolar-les)

No ploris, Rosina! No te l'escoltis, Mariagna, el teu germà, que està encegat!

ESTEVE

No sab el que's diu!

MARIAGNA

Té raó! Té molta raó en Tomàs!

JOAN

Què!

MARIAGNA

Jo, perquè hi hagi pau a casa, temps ha que callo i em consumeixo, no decantantme a favor de l'un ni de l'altre!

JOAN

Que defenses el noi?

MARIAGNA *(redreçant-se)*

Sí!

JOAN

Per què? Digues!

MARIAGNA

Perquè tu no l'ajudes! Perquè'l perjudiques!

JOAN *(imperiós i fòra de si)*

Calla!

MARIAGNA

No puc! Massa que hi callat!

JOAN

Ets la meva dòna!

MARIAGNA *(energicament)*

Soc la mare d'en Francesc!

JOAN *(contenint-se)*

Està bé! *(An en Francesc)* Tu: vés a desembraçar el teu despaig!

FRANCESC

Ara desseguida?

JOAN

Sí. *(Amb nerviositat i rapidesa.)* Abans aquell altre no vingui! Treu-ho tot! No hi vui andròmines teves!

ESTEVE

Espera demà, home!

MARIAGNA

Espera uns quants dies més!

TOMAS

En Francesc no's mourà del poble!

JOAN

Per fer-me la guerra a mi?

TOMAS

A tu i a tots els embaucadors com tu!

FRANCESC

No: jo me'n vaig.

JOAN

Mariagna! Rosina! Veniu a ajudar-me!

MARIAGNA

No pas jo, Joan!

TOMAS *(per l'Esteve)*

Que t'ajudi aquest!

JOAN *(a la Mariagna)*

Que no vols obeir-me?

MARIAGNA

No! No vaig contra'l meu fill!

JOAN

Anem, Esteve, doncs! *(A la Mariagna.)*
Tu: prepara-m l'escaparata petita!

MARIAGNA

Oh! Sí! Que la Verge t'ilumini!

JOAN

Noia: arregla-m la llantieta i encén-la!
(La Mariagna i la Rosina desapareixen per la porta de la dreta.)

ESTEVE

Aviat vindrà gent!

JOAN *(an en Francesc)*

T'ho posarem tot al cobert del darrera!

FRANCESC
(asseient-se, aclaparat, en el banc del primer terme de la dreta)

Facin el que vulguin!

JOAN *(a l'Esteve)*

Apa, anem! Depressa! *(Per la mampara.)* Demà treurem aquest empantànec! Som-hi! Desseguida estarem!

(En Joan i l'Esteve entren al despaig d'en Francesc, tancant la porta darrera seu.)

ESCENA XIII

En Francesc i en Tomas

TOMAS

I te n'aniras, Francesc?

FRANCESC

Sí! Avui mateix! Ara, si pogués!

TOMAS

No! No't moguis!

FRANCESC *(en to amarg)*

Què vol que hi faci aquí? ¿Que no veu que tot està minat pel corc de la mentida i la superstició?

TOMAS

Predica!

FRANCESC

No m'escoltaran!

TOMAS

Fueteja a tothom! Esbrava-t!

FRANCESC

Es inutil! No hi tenen fè en mi ni en la meva obra! Hauria de ser un desconegut d'ells perquè m'escoltessin!

TOMAS

Bé escolten el teu pare!

FRANCESC

Perquè no'ls corretgeix i perquè'ls allarga'l seu camí tenebrós!

TOMAS

Redreça-t! Baralla-t, ara que ets jove!

FRANCESC

Barallar-me! Ambe qui?

TOMAS

Amb tots els que't combaten! Que't fan por els homes?

FRANCESC

No! Ploro pels bons! Ploro pels dolents! Els uns corrompen els altres!

TOMAS

Que ja no tens ilusions?

FRANCESC

Tot jo'm sento corprès d'un dolor victoriós! Que deuen sofrir els heroes de l'amor!

TOMAS

No't donguis, te dic!

FRANCESC

No! Tinc gran confiança en mi mateix i en la meva joventut. *(Amb dolor.)* Però temo que, temps a venir, per les necessitats de la vida, no'm vegi obligat a pervertir-me!

TOMAS *(amb emoció)*

Compta amb el teu oncle!

(En Francesc s'aixeca. Per l'esquerra del fons vénen en Lluc i la dòna i el noi dels quals aquell ha parlat de primer. El noi té cosa d'uns quinze anys d'edat. Està molt groc i tus de tant en tant. Aquestes dugues ultimes figures i les que vagin apareixent vesteixen amb modestia, amb tot l'aire de poble.)

ESCENA XIV

ELS MATEIXOS, MÉS EN LLUC, LA DONA I EL NOI

LLUC

Apa, seieu; que no us prenguin la tanda.

(Tots tres s'asseuen en el banc de l'esquerra del fons.)

FRANCESC

Miri: ja comencen a venir!

TOMAS *(estirant-lo per un braç)*

Anem!

FRANCESC

Sembla que ells també'm vulguin treure de casa!

(El noi tus. La seva mare l'aconsola, passant-li la mà pel cap.)

LLUC

No t'espantis, Pepet, que'l senyor Joan te curarà.

FRANCESC

Ambe quina fè parlen!

TOMAS

Anem's-en, Francesc!

(Per la porta de l'esquerra surt l'Esteve tot determinat.)

ESCENA XV

ELS MATEIXOS, MÈS L'ESTEVE

ESTEVE *(an en Francesc)*

Tu, noi: hi ha dugues piles de llibres que no sabem què fer-ne! Ont els posem?

FRANCESC

Allà ont vulguin.

ESTEVE *(entornant-se'n a dins)*

Tu mateix.

(Per la dreta del fons ve una dòna amb un nen de volquers a braç. S'asseu en un dels bancs de la sala d'espera.)

JOAN *(treient el cap)*

Que ja s'espera algú? Ah! Sí!

(En Joan se n'entorna al despaig. Simultaniament compareix un home que va amb una crossa. S'asseu en el banc de la dreta del fons.)

FRANCESC

Quina pietat sento per ells!

TOMAS

Jo no, doncs!

(Per l'esquerra del fons compareixen en Valentí i l'Agnès.)

ESCENA XVI

ELS MATEIXOS, MÉS EN VALENTÍ I L'AGNÈS

VALENTÍ

Vès, pregunta.

AGNÈS

Espera-t. *(Acostant-se al primer terme.)* Dispensin. Que ja visita en Joan?

TOMAS

Que t'ho digui ell.

AGNÈS

(mirant amb simpatia an en Francesc) Perdoni. Jo sí que hi crec en vostè.

TOMAS

I doncs?

AGNÈS

Volem provar. Qui té mal, busca remei.

VALENTÍ *(en veu alta)*

Agnès!

AGNÈS

Ja vinc. *(Tornant a reunir-se amb en Valentí.)* Encara no ha començat. Apa: seiem. *(Fent-lo seure en el banc de l'esquerra del fons.)*

TOMAS

Anem, Francesc!

FRANCESC

Que es hermosa la fè del poble! Malaguanyada força que's perd, dirigida per homes concupiscents, sense conciencia!

(Compareixen en Joan i l'Esteve.)

ESCENA XVII

ELS MATEIXOS, MÉS EN JOAN I L'ESTEVE

JOAN *(en veu baixa)*

Ja tornen.

ESTEVE *(a cau d'orella)*

Recepta força. Me'n vaig.

JOAN

Vés.

ESTEVE

(desapareixent per la dreta del fons)

Adeussiau.

(Per la dreta del fons compareix l'Iscle amb el cap embenat. Al veure an en Joan tots els malalts s'aixequen i s'hi acosten mirant-lo amb idolatria. Tota l'escena que segueix, lo més rapida possible, pujant de to a cada represa.)

ESCENA XVIII

Els mateixos, menys l'Esteve i més l'Iscle

ISCLE

Senyor Joan!

JOAN *(amb brusquedat)*

No'm tractis de senyor, Iscle!

ISCLE

Que estic content perquè ja torneu a fer cures!

LLUC

Sembla que Déu li hagi tocat el cor!

AGNÈS

Déu no ho vol que abandoni'ls malalts!

ISCLE

Per xò li va donar la gracia que té!

LLUC

No'ns hagués deixat tot aquest temps que no seria morta la noia gran de casa!

ISCLE

Ni la meva dòna tampoc!

VALENTÍ

Ni jo seria gairebé cego!

JOAN

Tot s'arreglarà. Apa, seieu. *(Bruscament.)* Seieu, us dic!

(Tots l'obeeixen.)

AGNÈS

Vine, Valentí.

JOAN

Ont es l'escaparata? *(Cridant i desapareixent, pera tornar a sortir desseguida, per la porta de la dreta.)* Mariagna! Rosina!

ROSINA *(de dins estant)*

Tingui, pare.

(Per la porta de la dreta compareixen la Mariagna, la Rosina i en Joan; aquest amb una escaparata de xicranda d'uns cinquanta centimetres d'alçada per trenta d'ampla, amb l'imatge de la Mare de Déu del Carme; la Rosina, amb una llantieta de cristall, encesa.)

ESCENA XIX

ELS MATEIXOS, MÉS LA MARIAGNA I LA ROSINA

JOAN *(a la Rosina)*

Vés, porta la llantieta.

ROSINA

Ja la porto.

LLUC *(a un del seu costat)*

Que n'hauria fetes de cures!

MARIAGNA *(an en Joan)*

Vols que t'ajudi?

JOAN

No! No't necessito per re! Ho veus, Francesc? Amb aquesta imatge, la fè de la gent i lo que jo hi poso, n'hi ha prou per curar tots els mals.

TOMAS *(entre-dents)*

Farsant!

JOAN

Vine, filla, vine.

(En Joan i la Rosina desapareixen, entrant al despaig. Simultaniament compareixen dos homes de mitja edat i un de molt vell, amb la seva dòna, també

vella, els quals s'asseuen en un dels bancs del fons.)

ESCENA XX

ELS MATEIXOS, MENYS EN JOAN I LA ROSINA

FRANCESC

Com s'ho han anat dient!

MARIAGNA

Temps ha que s'esperaven! Però, anem, anem, fill meu!

TOMAS

Que plores?

FRANCESC

(serenament i amb emoció)

No! Voldria ser heroe! Voldria ser heroe per ells!

(Tornen en Joan i la Rosina. El primer se queda al peu de la porta del despaig, mirant, satisfet, la gent que l'espera. La Rosina va a formar agrupament amb la Mariagna, en Francesc i en Tomàs, a la dreta.)

ESCENA ULTIMA

ELS MATEIXOS, MÉS EN JOAN I LA ROSINA

JOAN

(després de mirar an en Francesc, sostenint una gran lluita interior)

Qui es el primer?

(Tots s'aixequen, mirant-se l'un a l'altre.)

VALENTÍ

Jo, Joan!

AGNÈS

No... No som pas nosaltres.

LLUC

Devem ser jo i aquesta dòna.

JOAN

Valentí: te toca a tu per dret propi. Tu ets el que més ha cregut en mi i en el meu art. Passeu tu i l'Agnès al despaig.

VALENTÍ

(dirigint-se al despaig del braç de l'Agnès)

Sembla que vegi'l sol!

JOAN

(als altres, que encara estan drets)

Apa: seieu, vosaltres!

(Tots s'asseuen, sense obrir boca.)

FRANCESC *(en veu reconcentrada)*

No puc més!

TOMAS *(també en veu reconcentrada)*
Francesc!

ROSINA
Jo vui venir amb tu per cuidar-te!

MARIAGNA
(provant d'endur-se'l cap a la dreta)
Fill!

(En Joan, fent un gest decisiu, entra al despaig, tancant la porta darrera seu.)

TOMAS
(amb emoció sarcàstica)
La llosa!

FRANCESC
(amb pietat, i tot anant-se'n per la porta de la dreta, seguint a la Mariagna, la Rosina i en Tomàs.)
Tots són cegos!

TELÓ RAPIT

OBRES DE L'AUTOR

L'Escorsó, drama en 3 actes.
Fructidor, drama en 4 actes.
Foc-follet, drama en 4 actes.
La Resclosa, drama en 3 actes. (Agotada.)
Lladres, drama en 1 acte.
La Mare Eterna, drama en 3 actes. (Agotada.)
El Cor del Poble, drama en 3 actes. (Agotada.)
La Reina del Cor, comedia en 1 acte.
La Reina del Cor, opereta en 1 acte.
Els Vells, drama en 3 actes. (Agotada.)
La Formiga, monoleg.
Joventut (1.ª part de la trilogia *Els primers freds*), drama en 1 acte. (Agotada.)
Flor tardana, La Festa dels Aucells, quadrets de costums en 1 acte.
Girassol, comedia en 3 actes.
Les Garces, comedia en 3 actes.
Cor endins, quadro dramatic en 1 acte.
La Barca Nova, drama en 3 actes.
La colla d'en Pep Mata o **«Els Martirs de l'Inquisició»,** sainet en 1 acte.
L'alegria del sol, idili en 1 acte.
En Joan dels Miracles, drama en 3 actes.
Ofrenes, poesies. (Agotant-se.)

EN PREPARACIÓ

Foc Nou, drama en 3 actes.
Soleiades, poesies.

FOC NOU

IGNASI IGLESIAS

FOC NOU

COMEDIA EN TRES ACTES

Joaquim Costa

BARCELONA
Tip. «L'Avenç», Rambla de Catalunya, 24
1909

PERSONES

CARLOTA	42 anys
SENYORA ISABEL	65 »
ADRIANA	21 »
JOVITA	13 »
TERESA	70 »
REMEI	20 »
SENYOR GUILLEM	70 »
FREDERIC	23 »
ELADI	19 »
SENYOR NICOLAU	50 »
VICENTS	40 »

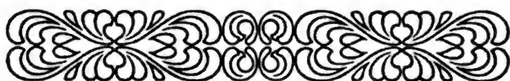
L'acció, en una ciutat catalana.

Epoca, present. Dreta i esquerra, les de l'actor.

Aquesta obra va representar-se per primera vegada en el Teatre de Novedats de Barcelona, a càrrec de la «Nova Empresa de Teatre Català», la nit del 6 de Febrer de 1909, amb l'adjunt repartiment: *Carlota,* Srta. Elvira Fremont; *Senyora Isabel,* Srta. Soledat Masriera; *Adriana,* Srta. Joaneta Tressols; *Jovita,* Sra. Josefina San

tolaria; *Teresa,* D.ª Antonia Verdier; *Remei,* Srta. Susagna Molgosa; *Senyor Guillem,* D. Ferran Vilallonga; *Frederic,* D. Joan Vehil; *Eladi,* don August Barbosa; *Senyor Nicolau,* D. Miquel Sirvent; *Vicents,* D. Agustí Antiga.

Director artistic: D. Adrià Gual.

ACTE PRIMER

Sala de confiança decorada i amoblada luxosament, conservant cert aire senyorial, record d'epoques passades. Al fons, a dreta i esquerra, dos balcons amb vistes al carrer. A l'esquerra, dugues obertures més: la del primer terme dóna a un passadiç; la del segon, a una cambra. Entre les dugues obertures del fons, un tapiç molt antic i un piano amb molts bibelots al damunt, la cadira de musica al davant i un musiquer al costat. Entre les dugues portes de l'esquerra, un sofà i dos sillons de xicranda tapiçats de domas vermell, i una alfombra extesa als peus. A la dreta, una cònsola, molt luxosa, amb un rellotge de taula i uns candelabres de plata. Al primer terme, tirant a la dreta, una chaise-longue. *Al mig de l'escena, una taula, amb un targeter de bronzo i alguns llibres al damunt, voltada per quatre cadires auxiliars daurades. A totes les obertures interiors cortinatges de domas vermell, i als balcons uns estors elegants. Per les parets alguns quadros antics de molt valor, retrats de familia, etc. Penjant del sostre, una aranya de sis bombetes electriques. Al fons, a vora·l piano, l'interruptor de l'electricitat. A l'esquerra, un timbre, també electric. Es al demati d'un dia del mes de Maig. Fa un temps esplendorós.*

ESCENA I

La Carlota, la Teresa i la Remei

(La Carlota, abstreta, està recolzada al dintell del balcó de la dreta, mirant al carrer. La Teresa i la Remei passen un plomall i un drap de llana pels mobles de la sala, posant-los al seu lloc amb molt compte. Els dos balcons són oberts de bat a bat. La Remei va amb davantal blanc, planxat, amb pitet i tirants.)

REMEI

Teresa: que no veieu la senyora?

TERESA *(en veu baixa)*

Calla: no diguis re, dòna.

REMEI

Què fa tanta estona mirant al carrer?

TERESA *(tot endressant la sala)*

Cuida-t de tu, tafanera!

REMEI

Sembla una encantada!

TERESA

Tu sí que t'encantes i no passes via de la feina!

REMEI

Oh! En tinc pena de veure-la així! Temps ha que no sé com me la miro!

TERESA

Treballa, cansonera, treballa.

REMEI

Potser espera que la Jovita torni de l'iglesia.

TERESA

Ui, d'aquí que la nena vingui!

REMEI

Que era bufona, oi, amb el vestit de primera comunió!

TERESA *(contenta)*

Semblava un angel!

REMEI

Una nuvia semblava!

TERESA

(després d'un curt silenci, mirant a la Carlota dissimuladament)

I no's mou!

REMEI

Digueu-li alguna cosa per distreure-la.

TERESA

No cridis tant, Remei.

(Se sent un timbre en l'interior de la segona cambra de la dreta.)

REMEI

Bo! Què deu voler aquell tronera?

TERESA

Qui demana?

CARLOTA

(baixant solicita a l'escena)

Remei! Teresa! Que no senten el timbre?

REMEI

Sí, senyora.

CARLOTA

I, doncs, què fan parades?

TERESA

(dirigint-se a la segona porta de la dreta)

Es el senyoret Eladi·l que ha tocat el timbre?

REMEI

Sí. *(Amb intenció.)* El senyoret Frederic, que jo sàpiga, encara no ha vingut a dormir.

CARLOTA *(molestada)*

Ningú li pregunta.

REMEI *(sofocant-se)*

Oh! Jo ho deia...

CARLOTA

Vagi a veure què desitja·l senyoret.

TERESA

Ja hi aniré jo.

CARLOTA *(en to dolç)*

No, que hi vagi la Remei.

REMEI

(desapareixent per la segona porta de la dreta, exclamant entre-dents)

Serviu-lo bé al gandulot!

ESCENA II

LA CARLOTA I LA TERESA.

CARLOTA

(després d'un curt silenci, havent entès lo que ha dit la Remei)

Que anem malament!

TERESA

Vol que ajusti ·ls balcons, senyora?

CARLOTA

Sí: tanca-ls, Teresa, tanca-ls.

TERESA

La sala ja està endreçada i potser fa una mica massa d'aire.

CARLOTA

Com coneguis.

(Se sent l'Eladi i la Remei, aquesta disculpant-se dels càrrecs que aquell li fa. La Teresa tanca ·ls balcons. La Carlota, mentrestant, com si una idea fixa la dominés, se passeja per l'estancia. En aquest moment apareix la Remei per la segona porta de la dreta, deturant-se, desdenyosa, perquè torna a sentir-se ·l timbre.)

ESCENA III

LES MATEIXES, MÉS L'ELADI I LA REMEI

ELADI *(desde dins, cridant)*

Remei! Remei! Vingui desseguida! Vingui!

CARLOTA

Què són aquests crits?

REMEI *(entornant-se'n a dins)*

Re: el senyoret Eladi, que sempre mou escandol.

CARLOTA

(en veu baixa i mirant enlaire)

Déu meu!

TERESA *(entre-dents, per la Remei)*

Descarada!

CARLOTA *(després d'un curt silenci)*

Teresa: ¿a quina hora ha retirat aquesta nit l'Eladi?

TERESA

Dejorn: al primer sòn, senyoreta.

CARLOTA *(amb incredulitat)*

Ho sabs del cert?

TERESA *(amb vacilació)*

Veurà: com que no l'he sentit quan ha tornat, i de les dugues de la matinada que estic desperta...

CARLOTA *(amb dolor)*

També jo, també jo, Teresa!

TERESA

Prou que se li coneix!

CARLOTA

(anant a mirar la segona porta de l'esquerra)

I en Frederic tampoc ha comparegut avui!

TERESA *(no gosant-ho dir)*

Encara no.

CARLOTA

Això ja fa massa temps que dura! *(Asseient-se en una cadira del voltant de la taula.)* No pot ser que duri més! No pot ser!

TERESA

(després d'un curt silenci, acostant-s'hi amorosa)

Que no ·s troba bé, senyora?

CARLOTA

Sí, Teresa, sí!

ELADI *(desde dins, cridant)*

Vagi! No la vui sentir més!

CARLOTA

(aixecant-se impulsivament)

Què hi ha?

ELADI

Sembla que jo no sigui ningú en aquesta casa!

REMEI *(també desde dins)*

Però, miri, senyoret...

ELADI

Surti d'aquí! Depressa!

CARLOTA

I ara!

TERESA

No ·n faci cas: són joves

REMEI

(encara de dins estant, insolentant-se)

No es culpa meva, ho sent?

ELADI

Li dic que ·s retiri! Estupida! Bestia!

REMEI

(sortint molt desinvolta i sofocada)

Vagi en nom de Déu!

CARLOTA

Què té ·l senyoret?

REMEI

Ell s'ho sab! Es un grosser, es un mal educat el seu fill! Déu figurar-se que perquè tinc d'anar a servir...

CARLOTA *(interrompent-la)*

De què ·s queixa? Expliqui-s.

REMEI

Qui, una servidora?

CARLOTA

No. L'Eladi. Després parlarem de vostè. *(La Teresa va repassant els mobles.)*

REMEI

Se les heu perquè diu que mai li porto ·l cafè amb llet al seu gust: l'una hora ·l troba fret, l'altra massa calent; l'un dia li poso massa sucre; l'altre, massa poc. Jo, amb bones paraules, li he respost que hi feia tot lo que sabia, i ell, sense com va ni com ve, m'ha sofocat de mala manera dient-me que no servia per res. *(Cambiant de to)*. Que s'ho arregli sol, que se servirà millor!

CARLOTA

Es que devegades vostè fa unes contestes que ofenen.

REMEI

Jo no permeto que se m'insulti. Renyi-m vostè, si ho mereixo. No perquè sigui una trista cambrera, tothom hi ha de tenir dret amb mi. Jo també·n tinc d'amor propi, senyoreta.

CARLOTA

No parli amb aquest to i procuri, d'aquí endavant, ser més amable.

REMEI

Encara vol que tingui més paciencia per tractar amb els seus fills?

CARLOTA

No ·m repliqui, Remei. Vagi a fer la seva feina.

REMEI

(nerviosa, anant-se·n cap a la primera porta de l'esquerra, murmurant entre-dents)

Si jo podia esbravar-me dient tot lo que

penso i sé d'aquests senyorets sense modos!

CARLOTA

Remei!

REMEI *(girant-se)*

Què mana, senyoreta?

CARLOTA

Què deia ara tot anant-se'n?

REMEI *(sofocada)*

Parlava amb mi mateixa.

CARLOTA

Què murmurava entre-dents?

REMEI

Res de mal.

CARLOTA

Miri: si no està contenta de casa...

REMEI

Sí, senyora, que n'estic. *(Amb veu plorosa.)* Però jo també tinc el meu genit...

CARLOTA

Que sigui l'ultim dia que passin aquestes coses.

REMEI *(donant-se)*

Per la meva part li prometo...

CARLOTA *(interrompent-la)*

Bé: ja li ha entrat l'esmorsar al senyoret?

REMEI

No, senyora.

CARLOTA

I doncs?

REMEI

Ha dit que no volia pendre re.

CARLOTA

(desapareixent per la segona porta de la dreta)
Veiam.

ESCENA IV

La Teresa i la Remei

TERESA

(després d'un curt silenci, amb indignació i en veu baixa)

Ets una atrevida! Sempre resposteges!

REMEI

Que us penseu que faré com vós, que tot us ho preneu a la bona de Déu?

TERESA

T'has de dominar, dòna. Encara no està prou atribulada la senyora? No veus com s'ha passat en un any que es viuda? Tant bona que es, pobreta!

(Sense interrompre·l dialec, se sent la Carlota i l'Eladi que enraonen.)

REMEI

Sí. Amb ella dóna gust de tractar-hi. Però amb els altres, sobre tot amb l'Adriana, no hi lligaria ningú.

TERESA *(amb emfasi)*

Vaja, Remei, que no són tant extranys com suposes. Un bon present que va fer-te·l senyoret Frederic el dia del seu sant!

REMEI

Sí, podeu comptar!

TERESA

Encara no estas contenta amb aquells botons d'or per les orelles?

REMEI

Sabeu per quė va regalar-me·ls?

TERESA

Pel teu bon comportament.

REMEI

Oh, cah! *(Amb picardia.)* Per una altra cosa.

TERESA

Reina Santissima! Que ets pretenciosa!

REMEI

Que·s figura aquell desvergonyit? ¿Que·s pensa que soc una qualsevol com aquella del carrer de la Miranda?

TERESA

(mirant temorosa cap a la segona porta de la dreta)

Ai! Vés, vés, filla, que si la senyora·ns troba enraonant...

CARLOTA *(de dins estant, acostant-se)*

Fill meu, fes lo que·t sembli!

REMEI *(fent acció d'anar-se·n)*

Ja hi som!

CARLOTA *(cridant indignada)*

Què dius, Eladi!

TERESA

Com se posa!

CARLOTA

Insolent, més que insolent!

REMEI

(desde la primera porta de l'esquerra)

Sentiu?

TERESA *(amb gran prec)*

Però, vés, dòna, vés!

CARLOTA

Així respons a la teva mare?

REMEI *(tot desapareixent)*

Ara veurà si tinc o no motius per queixar-me.

TERESA *(per la Remei)*

Jo·t despatxaria!

ELADI *(fent grans crits)*

Me n'aniré de casa! No·m veuras mai més!

CARLOTA

Vés allà ont t'acomodi! *(Sortint.)* Ja n'estic cansada de vosaltres!

ESCENA V

La Teresa i la Carlota

TERESA *(acostant-s'hi)*

Senyora: no s'afecti amb tanta de manera, que això la pot perjudicar, cregui-m.

CARLOTA

(asseient-se en una cadira de la dreta del voltant de la taula)

Ai, Teresa! Els meus fills m'han de matar a disgustos!

TERESA

No s'ho prengui així. Pensi que encara són joves. Deixi que posin més enteniment.

CARLOTA

Les mares, amb les nostres debilitats i les nostres contemplacions, diuen que·ls perdem els fills; però·ls meus, tu que·ls has vistos néixer, sabs tant bé com jo qui·ls va perdre!

TERESA *(prudentment)*

Sí: el senyor Eudald, al cel siga, no va ser molt recte amb ells.

CARLOTA

No va ser-ho gens. Va mirar-se amb tanta indiferencia, amb tant descuit la seva educació, que sempre, contra la meva voluntat i amb tot i les meves observacions i els meus

consells, va deixar-los pujar segons l'instint de cada un, sense amor ni respecte, no ensenyant-los el camí de fer-se homes. *(Cambiant de to.)* T'extranya, veritat, que·t parli així, amb tanta confiança?

TERESA *(humilment)*

No sabria què dir-li.

CARLOTA

Amb els anys que fa que ets entre nosaltres...

TERESA

(interrompent-la amb vivacitat)

Quan vostè va entrar aquí per jova, jo ja·n feia vint que servia als pares del seu marit, en pau descansin.

CARLOTA

Per això mateix. Amb qui, doncs, sinó amb tu, que·t considero com de familia, tinc més dret a confiar les meves penes?

TERESA

Expliqui-s, senyoreta, expliqui-s, si li ha de ser bo per la seva tranquilitat.

CARLOTA

Que no veus els nois com se porten?

TERESA

Ja cambiaran.

CARLOTA

Que no veus l'Adriana com pensa?

TERESA *(enriallant-se)*

I de la Jovita que no se·n recorda? No tot han de ser tristeses!

CARLOTA

La Jovita es una nena. Ella, per la seva sort, no s'ha trobat en el pitjor temps del desordre d'aquesta casa!

TERESA

Es molt ignocenta!

CARLOTA

Què seria de mi, si no fos per ella, que amb les seves tendreses m'anima!

TERESA

Puja molt aciensadeta i modesta! Llastima per vostè que no sigui ja més gran!

CARLOTA

Tot i sent nena encara, pensa més i té més reflexió que·ls seus germans. *(Pausadament i en veu baixa.)* Els nois, Teresa, qualsevol dia·m daran un què sentir.

TERESA

No cridi·l mal temps!

CARLOTA

En Frederic porta mala vida! *(Mirant entorn seu i abaixant el to.)* Ell tot sol es capaç de tirar-me a la miseria!

TERESA

Què diu ara!

CARLOTA

S'atreveix a tot, a tot!

TERESA

(tapant-se la cara amb les mans)

Reina dels Angels!

CARLOTA *(aixecant-se)*

Però això s'ha de acabar desseguida! Ja no puc més!

(Compareix en Frederic per la primera porta de l'esquerra. Va vestit a l'última moda, de dol, amb molta elegancia i amb abric de migtemps. Fa cara de sòn i enraona amb displicencia.)

ESCENA VI

Les mateixes, mès en Frederic

FREDERIC

Bon dia tinguin.

TERESA

Bon dia, senyoret.

CARLOTA

(mirant-lo fixament i reconvenint-lo amb tendresa)

Aquestes són hores de retirar, Fredèric? *(Curt silenci.)* Que no penses? Que no reflexiones, fill meu?

FREDERIC

Sí, mamà.

CARLOTA

I doncs?

FREDERIC *(en veu baixa)*

Més tard vinc altres dies.

CARLOTA

Ah! Sent així, me puc donar per ditxosa que avui ja siguis a casa! Veritat?

FREDERIC

Tu mateixa.

CARLOTA

No tinc dret a queixar-me de la teva conducta? *(En to persuassiu)*. Que no't fas càrrec...?

FREDERIC *(interrompent-la)*

Bé: que vas a començar un sermó dels teus?

CARLOTA

Encara goses...

FREDERIC *(insolentant-se)*

No sé com te tornes, mamà! Poses un gènit que'm sembles una altra. Sempre't trobo de mal humor; sempre rondines, i tot el dia m'estas renyant. *(Abaixant la veu.)* Després diras si fujo de tu.

CARLOTA

Que no penses? te dic. Que no reflexiones? te repeteixo.

(La Teresa, prudentment, per tranquilisar la senyora, per dugues o tres vegades va per ficar-se a la conversa i no gosa.)

FREDERIC

Ja reflexionaré més endavant, quan tingui més anys. Deixa-m fer la joventut. No vulguis que abans d'hora, de tant pensar, me torni vell, com un desenganyat del món. No vagis contra la Naturalesa, dòna!

CARLOTA

Oh! Quin cinisme, Déu meu!

FREDERIC

Digues quina sinceritat, quina franquesa de jove, i estaras en lo just. *(Cambiant de to.)* Com me vols, tu? Que·m vols un hipocrita? Què prefereixes: que mentres en la teva ausencia faig lo contrari, al teu davant fingeixi bondats i mansuetuts que no tinc? No, mamà, no: jo vui presentar-me, als teus ulls i als ulls de tothom, amb el cor obert i el cap ben alt!

CARLOTA *(amb indignació)*

Tu·l cap alt! I tens valor per dir-ho? Senyor, Senyor! Això no s'ha vist mai!

FREDERIC

(anant-se·n emmurriat per la segona porta de l'esquerra)

Tot te ve de nou!

CARLOTA

Ja has fet vintitrès anys. Ets el més gran dels meus fills...

FREDERIC *(interrompent-la)*

Dispensa: ja m'ho diras després, quan estiguem sols.

(La Carlota i la Teresa, totes dugues amb molt sentiment, se donen una mirada d'inteligencia.)

TERESA
(demanant amb la vista per retirar-se)
Senyoreta...

CARLOTA *(dolçament)*
Sí: vés, vés, Teresa.

(La Teresa desapareix per la primera porta de l'esquerra, enduent-se·n el plomall i els draps de tela amb que ha tret la pols dels mobles.)

FREDERIC
(anant-se·n tot traient-se l'abric i el barret i dient entre-dents)
Sempre·l mateix!

CARLOTA
Espera-t, Frederic!

FREDERIC
(desapareixent per la segona porta de l'esquerra)
Ja vinc.

(Per la segona porta de la dreta compareix l'Eladi vestit per l'istil del seu germà, però sense abric ni res al cap.)

ESCENA VII

La Carlota i l'Eladi

CARLOTA *(girant-se)*
Per ultim t'has vestit?

ELADI

Mai estas contenta, mamà! Tant aviat te queixes perquè·m llevo tard com perquè·m llevo d'hora.

CARLOTA

Tot just són les dèu.

ELADI

Encara no es hora de córrer pel món, per tu?

CARLOTA

Per mi, sí, però no pas pels que retiren quan el sol es alt.

ELADI

Escolta: que vols donar-me diners?

CARLOTA

No! Guanya-n! Per què·ls necessites tant dematí?

ELADI

Pels meus gastos.

CARLOTA

No te·n vui donar cap.

ELADI

Dona-me·n per anar al casino.

CARLOTA

A què fer?

ELADI

A pendre cafè amb llet.

CARLOTA

Que no·t servim bé a casa?

ELADI

Aquí? Aquí no se·m considera gens.

CARLOTA

Eladi! Eladi! Mira que estic perdent la calma!

(Torna en Frederic, havent deixat l'abric i el barret a la seva cambra.)

ESCENA VIII

ELS MATEIXOS, MÉS EN FREDERIC

FREDERIC

Vaja: digues ara tot lo que vulguis.

CARLOTA

Ara i sempre us diré lo que cregui just i sigui pel bé vostre.

FREDERIC

No pas en presencia del servei.

ELADI

Vaia un servei tenim!

CARLOTA

La Teresa pot sentir tot lo de casa.

FREDERIC

Lo teu, si de cas.

CARLOTA

I lo vostre. Pitjor el dia que jo mateixa, que us soc mare, no podent-me contenir

més, us posi en evidencia davant del public!

FREDERIC *(conciliador)*

Això tu no ho faras.

CARLOTA

No? Ont s'es vist la vida que porteu vosaltres! Sembla impossible, a la vostra edat, que encara penseu tant poc! ¿No us avorriu veient que no més sou bons per malgastar en vicis i disbauixes? No us odieu a vosaltres mateixos? *(Curt silenci.)* Digueu! Tu, Frederic: per què, tenint dos cursos aprovats, no acabes la carrera de lleis?

FREDERIC *(sense convicció)*

Ja l'acabaré, vaja.

CARLOTA *(entre-dents)*

Has perdut enterament l'afició a l'estudi!

FREDERIC

Ja ho veuras, doncs!

CARLOTA *(a l'Eladi)*

Tu, semblava que tenies una mica de predisposició pel comerç, i avui ni vols que te·n parlin.

ELADI

Cada dia estudío la teneduria.

CARLOTA

I l'Adriana? Què·n direm de la meva filla? No més pensa en divertir-se i en seguir la moda, somniant grandeses. Tots plegats sou la meva creu!

FREDERIC
(molt sofocat i com donant-se)
Bé, dòna, no t'exaltis!

ELADI *(sincerament avergonyit)*
No·t disgustis, mamà!

CARLOTA
Que no·m disgusti! No tinc motius per disgustar-me, veritat? Ont són les alegries que tant l'un com l'altre·m doneu? Respo-neu-me! *(Cambiant de to.)* Sou ben diferents de mi! Sembla que no us hagi dut a les entranyes!

FREDERIC *(en veu baixa)*
Vaja, vaja, que no n'hi ha per tant!

ELADI
Es clar que no! *(A la Carlota.)* Aquests disgustos te perjudiquen.

CARLOTA *(en to energic)*
Frederic! Eladi! No consento que continueu pel mal camí! Desde avui heu d'empendre una altra ruta, fent un cambi radical, que us dignifiqui davant meu i de tothom! La vostra conducta·m pesa, m'avergonyeix, me mata! He dit que prou, i ha de ser prou!

FREDERIC *(en veu baixa)*
Com te sembli.

CARLOTA *(fent un gest decisiu)*
Escolteu.

FREDERIC *(anant-se'n)*

Dispensa. Ja vinc.

CARLOTA *(amb energia)*

Frederic!

FREDERIC

(aturant-se de mala gana)

Digues, mamà.

CARLOTA *(amb tendresa)*

Que no pots escoltar-me? ¿Quin dia serà aquell que us veuré a tots reunits per parlar-vos de qüestions que us interessen tant com a mi mateixa?

FREDERIC

A què·t refereixes?

CARLOTA

A l'estat de casa nostra, que no vui que ignoreu per més temps.

FREDERIC

Espera que vingui l'Adriana.

CARLOTA

Ja fa massa dies que m'espero. Quan ella es aquí, vosaltres sou fòra. I així sempre, fins que perdi la paciencia.

FREDERIC

Explica-t, doncs.

CARLOTA

(pausadament i amb dolor)

Mireu, fills: anem malament, molt malament. La nostra situació comença a ser apu-

rada. Jo ja no puc resistir més. Hem de pendre un determini aviat.

FREDERIC

Deixa que l'Adriana torni i n'enraonarem detingudament.

CARLOTA *(amb indignació)*

Però, que no vols escoltar-me?

FREDERIC

Espera, dòna!

CARLOTA

I tu, Eladi?

ELADI

Sí, mamà. Però, per mi...

CARLOTA

Què? Digues! *(Cambiant de to.)* No hi ha salvació! Sou pedres estimbades que rodoleu montanya avall!

FREDERIC *(en un arranc sincer)*

Mira: perquè vegis que t'estimo i que escolto·ls teus consells, desde demà·m proposo ser un altre!

ELADI

Jo desde ara!

CARLOTA

(acostant-se an en Frederic, amb molta intenció i tendresa)

Ho deixaras córrer tot? Tot, m'entens?

FREDERIC *(després de pensar-hi)*

Sí.

CARLOTA

Ah! No, no! No ho complireu lo promès! Ja me'n veig el desengany de vosaltres! He fet tard!

ELADI

No, mamà, no! Jo't juro...

CARLOTA *(interrompent-lo)*

Tu, si t'hi esforces, potser que hi siguis a temps a modificar-te.

FREDERIC

Jo també!

CARLOTA

Seria un miracle!

FREDERIC

(fent acció d'anar-se'n a la seva cambra)

Ja veuras: si tant poca fe tens en mi...

CARLOTA

Aont vas ara? Que vas a tirar-te al llit?

FREDERIC

No. No estic pas cansat, ni tinc sòn.

CARLOTA

Que ja has esmorsat?

FREDERIC

No encara.

CARLOTA

Voleu que us faci preparar alguna cosa?

FREDERIC

Com coneguis.

ELADI

Per mi, sí.

CARLOTA *(fent acció d'anar-se·n)*

Espereu-vos, doncs.

FREDERIC

(en to rialler, aixi que la Carlota es a la primera porta de l'esquerra)

Escolta, mamà.

CARLOTA *(girant-se)*

Què vols?

FREDERIC *(somrient)*

Ont es la Jovita?

CARLOTA *(esponjant-se-li·l cor)*

Haguessis sigut a casa en el moment que ella se n'ha anat, acompanyada dels vostres avis i de l'Adriana, que ho sabries ont es.

ELADI

Es a l'iglesia.

FREDERIC *(amb emfasi)*

Ah! Si! A fer la primera comunió.

ELADI

Per què no hi has anat tu?

CARLOTA

No·m trobava bé.

ELADI

(amb sentiment, acostant-s'hi)

No?

FREDERIC *(també acostant-s'hi)*

I això?

CARLOTA

No ha sigut res. Ara ja·m trobo millor.

ELADI

Que estava gaire contenta la Jovita?

CARLOTA *(somrient)*

No hi veia d'alegria, pobreta!

FREDERIC

(tocant-li la cara, fent-li una festa)

I tu tampoc, veritat?

CARLOTA

Vaja, vés, vés, no·m toquis!

ELADI *(rient)*

Sí, sí que està alegra!

FREDERIC

(passant-li·l braç per l'espatlla)

No! No·n sab de fer l'enfadada!

CARLOTA

Deixa-m, Frederic, deixa-m!

ELADI

Té·ls ulls plens de llagrimes!

FREDERIC

Són de goig, home, de goig!

ELADI

Prou que·s veu!

FREDERIC

Vaja: vés, vés a dir que·ns preparin l'esmorsar.

CARLOTA

(desapareixent, sanglotant, per la primera porta de l'esquerra)

Pobres de nosaltres!

ESCENA IX

EN FREDERIC I L'ELADI

ELADI *(després d'un curt silenci)*

Pobra mamà!

FREDERIC

(també després d'un curt silenci)

A quina hora has retirat aquesta nit?

ELADI

A les tres tocades.

FREDERIC

A les tres? Eladi, tu·m compromets!

ELADI

Jo?

FREDERIC

Sí! No ha de disgustar-se amb mi la mamà si·ns compara a tots dos! Has de retirar més tard, molt més tard, noi, sinó faras ressaltar les meves faltes!

ELADI

Oh! Vaig acabar els recursos.

FREDERIC *(contrariat)*

Com! Que no tens...?

ELADI

M'ho van guanyar tot! Mira: ni tabac tinc.

FREDERIC *(oferint-li un cigarret)*

Fuma, pobre!

ELADI *(encenent)*

Fumem, doncs!

FREDERIC *(posant-se nerviós)*

Però, que ho dius de debò que no tens cap diner?

ELADI

Sí, desgraciadament!

FREDERIC

M'has ben arreglat! Jo que·m refiava de la teva caixa per sortir-me de cert compromís! Vaja, Eladi, no fem bromes!

ELADI

De què·n dius bromes?

FREDERIC *(festejant-lo)*

Vès, mira a la cartera si, mal endreçat, hi portes un bitllet de cent pessetes.

ELADI

No t'escarracis, que no hi porto res de valor. Vols que t'ho ensenyi?

FREDERIC

No cal. *(Separant-se d'ell i anant a seure en un silló de l'esquerra.)* No sé per què has

de jugar tant fort, veient que mai guanyes!

ELADI

Això va a llunes. Aquesta nit m'ha tocat perdre.

FREDERIC

(aixecant-se impulsivament)

Justament aquesta nit! *(Molt nerviós.)* Vès, demana una quantitat a la mamà, avui que deu alabar-te pel teu comportament.

ELADI

No vol donar-me ni un centim: diu que·n guanyi.

FREDERIC

Es feta a l'antiga la mamà!

ELADI

Lo que es massa bona!

FREDERIC

Sens dubte. Però·s torna economica, avara! El papà era més lliberal i més esplendid que ella!

ELADI

No deixa mai les claus!

FREDERIC

No·s fa càrrec de la manera de ser dels joves d'avui dia, no vol veure que·ls temps han cambiat!

ELADI *(amb ironia)*

I que tot progressa!

FREDERIC

Sí, senyor, sí! Fins la moral. Qui sab com van ser els nostres avis!

ELADI

Ja pots pensar-t'ho: uns calaveres.

FREDERIC

No, no eren tant virtuosos com diuen. Jo, com més va, més gent veig que fa una vida retirada i quieta.

ELADI

Sí, com nosaltres.

FREDERIC *(irritant-se)*

Vès ara com m'ho arreglo! Vaia un compromís, si la mamà·s nega a donar-me diners! Ditxosos diners!

ELADI

No sé què dir-t·hi, noi: prous afanys passo per mi.

FREDERIC

N'hi ha per desesperar-se!

ELADI

Ah! Ja tinc una idea!

FREDERIC

Digues.

ELADI

I si fessim un emprestit?

FREDERIC

Com?

ELADI

Anant a trobar un usurer d'aquests que no miren prim.

FREDERIC

Que ets ignocent, Eladi!

ELADI

Ai, ai! Per què? Li emmanlleves, baix pagaré, una cantitat una mica crescuda...

FREDERIC *(interrompent-lo)*

Ja no·m val aquest recurs.

ELADI

Que te n'has servit alguna altra vegada?

FREDERIC

Sí. Però avui ni tampoc m'escolten.

ELADI

No? A casa, per més que digui la mamà, som rics.

FREDERIC *(amb cinisme)*

Ho creus tu que encara·n som?

ELADI *(amb estupefacció)*

Jo bé m'ho penso! Jo bé me·n refio!

FREDERIC

I si—es una suposició—ja no·n fossim?

ELADI *(amb sentiment)*

Què seria de nosaltres, sense carrera ni ofici!

FREDERIC *(rient)*

Vaja, home, no·t preocupi tant, que ha estat una bromada meva!

ELADI

Torres més altes cauen!

FREDERIC *(amb gran prec)*

Per l'amor de Déu, Eladi: deixa-m encara que no més siguin dèu duros!

ELADI

D'ont vols que·ls tregui?

FREDERIC

(anant amunt i avall de l'escena)

Quin compromís, quin compromís més gran! I quin paper més ridicol el meu! *(Cambiant de to)*. Si pogués enviar-li una toia de flors...

ELADI

Quė tens? Quė·t passa?

FREDERIC

Figura-t: demà es el sant... d'aquella. Voldria fer-li un present, i, per falta de diners, hauré d'estar-me·n!

ELADI

Que no se·n pot passar per aquest any?

FREDERIC

No! Si ja deu esperar-lo! Li tinc tant acostumada als regalos!

ELADI

Excusa-t. Diga-li que portes dol.

FREDERIC

Vaia un conflicte! Hi ha moments de desesperació en que·m sento estafa, fins lladre

i tot me sento! Que un hom no pugui disposar d'un capital, ni tenir automobil! Eh! Que es lletja la vida!

ELADI

Vès, vès, que ve algú.

(Per la primera porta de l'esquerra compareix la Teresa acompanyant al senyor Nicolau. Aquest es un home d'uns cinquanta anys, d'estatura regular. Se suposa que ha deixat el barret en el rebedor de la casa. Al veure-l, en Frederic i l'Eladi·n tenen alegria.)

ESCENA X

ELS MATEIXOS, MÉS LA TERESA I EL SENYOR NICOLAU

TERESA

Passi, passi, si es servit.

NICOLAU *(saludant efectuosament)*

Bon dia, joves.

FREDERIC

Déu lo guard, senyor Nicolau.

ELADI

Bon dia tingui.

TERESA *(al senyor Nicolau)*

Faci·l favor de seure, que ja ve desseguida la senyora.

NICOLAU

Digui-li que no vagi depressa, que no·s molesti per mi.

TERESA

(desapareixent per la primera porta de l'esquerra) Ja ve, ja.

ESCENA XI

ELS MATEIXOS, MENYS LA TERESA

FREDERIC

Com es, senyor Nicolau...?

NICOLAU

Dispensin: crec que no·ls he preguntat pel seu benestar.

FREDERIC

Ah! No ve d'aquí!

ELADI

Això rai!

NICOLAU

Que tal, que tal: ho passen bé?

FREDERIC

(donant una mirada plena de picardia a l'Eladi) Psé! Per ara...

ELADI

Anem tirant.

FREDERIC

I vostè?

NICOLAU

Sí, allò que's diu...

FREDERIC

Com li van els tants per cent?

NICOLAU

Malament, fill: tothom té massa diners.

FREDERIC *(mirant a l'Eladi)*

Vol dir?

NICOLAU

No's firma un trist pagaré apenes.

FREDERIC

No's fan transaccions?

NICOLAU

No gaires.

ELADI

Mal negoci!

FREDERIC *(molt atent)*

I, doncs, senyor Nicolau, a què devem, si pot saber-se, l'honor de la seva visita?

NICOLAU

A assumptes de la meva professió.

FREDERIC

Com! *(Amb emfasi.)* Potser la mamà li ha encarregat alguna compra? Es una bona finca? Es una ganga?

NICOLAU

No's tracta de cap encàrrec d'ella. S'entén, per ara.

FREDERIC

Sent així...

ELADI *(interrompent-lo)*

No siguis indiscret, home!

NICOLAU

Res d'indiscrecions!

FREDERIC

(oferint-li una cadira de l'esquerra de la taula)

Però no estigui dret. Faci l'obsequi de seure.

ELADI

Segui, segui.

NICOLAU

Seiem, doncs, mentrestant.

FREDERIC *(brindant-li un cigarret)*

Vostè fuma?

NICOLAU *(somrient)*

No, senyor. Gracies. No he fumat mai.

ELADI

Ni per provar-ho?

NICOLAU

(tot extenent la mirada per l'estancia)

Tant com això, no diré que no. Però, si volen que·ls parli amb franquesa, no soc partidari de sostenir gastos inutils.

FREDERIC

(asseient-se en una cadira de la dreta de la taula)

No es viciós, vaja.

NICOLAU

No tinc cap vici.

FREDERIC

Jo·l felicito. *(Rapit.)* I a proposit, senyor Nicolau...

NICOLAU

Digui.

FREDERIC *(abaixant la veu)*

Ja que vostè·s queixa de que apenes se firma cap pagaré, ¿que tindria inconvenient que n'hi firmés un?

NICOLAU

Vostè?

FREDERIC

Es qüestió d'una petita cantitat, cosa de mil o dugues mil pessetes.

NICOLAU

Que no té la seva mamà?

FREDERIC

Es clar que sí! Però, miri, precisament els diners que necessito són per donar-li una sorpresa. I no·m convé, abans del cas, que ella sospiti...

NICOLAU

Se tracta potser d'un regalo en projecte?

FREDERIC

Endevinat.

NICOLAU

Que li volen fer vostès dos?

ELADI

No, senyor: ell tot sol.

NICOLAU

Ah! Es una acció molt hermosa aquesta. L'honra molt, l'honra molt com a fill!

FREDERIC *(fingint modestia)*

Senyor Nicolau...

ELADI

(an en Frederic, a cau d'orella, anant-se·n després cap al fons)

Cinic!

NICOLAU

Com? Què deia·l seu germà?

FREDERIC

Ah! No·n faci cas de l'Eladi: es molt de la broma.

NICOLAU

Me pensava...

FREDERIC

Doncs, sí: vostè·m deixa aquesta miseria que li dic; me deixa... dugues mil pessetes, vaja. Jo li firmo un pagaré per valor de dugues mil cinccentes o tres mil, com li sembli, en concepte del tant per cent que es just i legal que vostè·s cobri pel rèdit...

(L'Eladi, desde·l fons, va brandant el cap amb indignació.)

NICOLAU *(fent una rialleta)*

Bé, home, bé!

FREDERIC

Li firmaré a pagar a la meva major edat. Ja tinc vintitrès anys...

NICOLAU

I amb què me·n respon?

FREDERIC

Amb la meva llegítima.

NICOLAU

Ja es una garantia. Però d'aquí allavors, Frederic, poden passar tantes coses!

FREDERIC

Què vol dir?

NICOLAU *(aixecant-se)*

Oh! Re. Jo no vui dir re. *(Extenent la mirada entorn seu, cambiant de to.)* Sab que m'agrada molt aquesta casa?

FREDERIC.

Que té por?

NICOLAU

Vegi, que ve la seva mamà.

(Per la primera porta de l'esquerra compareix la Carlota una mica apressada.)

ESCENA XII

ELS MATEIXOS, MÉS LA CARLOTA

CARLOTA *(afectuosa)*

Déu lo guard, senyor Nicolau.

NICOLAU

Bon dia, senyora Carlota. Com segueix?

CARLOTA

Perfectament. I vostè?

NICOLAU

Com sempre. Gracies.

CARLOTA

Dispensi que l'hagi fet esperar tant...

NICOLAU

Oh! Tant se val, senyora.

CARLOTA

Frederic, Eladi: teniu l'esmorsar a punt.

FREDERIC

Ja es a taula?

CARLOTA

Sí, fills meus.

(Per la primera porta de l'esquerra compareix la Remei sense entrar a la sala.)

ESCENA XIII

ELS MATEIXOS, MÉS LA REMEI

REMEI

Senyorets...

ELADI

Ja venim.

(La Remei se n'entorna.)

FREDERIC

Vol acompanyar-nos, senyor Nicolau?

NICOLAU

S'estima, jove. Que vagi de gust.

FREDERIC

Gracies. D'aqui després, doncs.

ELADI

Que s'hi conservi.

NICOLAU

Estiguin bonets.

(En Frederic i l'Eladi desapareixen per la primera porta de l'esquerra.)

ESCENA XIV

LA CARLOTA I EL SENYOR NICOLAU

CARLOTA

(després d'un curt silenci, indicant al senyor Nicolau que segui)

Vol fer el favor?

NICOLAU

(tornant a seure en la mateixa cadira d'abans)

Oh! Aviat podem estar entesos.

CARLOTA

(asseient-se a la dreta de la taula)

De què·s tracta?

NICOLAU

Endemés, senyora Carlota, jo, com vostè

sab, amb motiu de dedicar-me a la compra i venda de finques, i a deixar, amb un rèdit decent, cantitats en diner, tinc, com es natural, una nombrosa parroquia que·m distingeix i·m confia operacions molt delicades.

CARLOTA

Sí, senyor, sí. Ja sé qui es vostè.

NICOLAU

Al mateix temps que soc — mal m'està·l dir-ho — un home molt discret, sempre procuro, en cas de venda, carregar la balança més aviat a favor del venedor que del comprador. Comprèn?

CARLOTA *(amb extranyesa i recel)*

A què ve tot això?

NICOLAU

No s'alarmi, senyora. L'objecte de la meva visita, com compendrà després de ferse càrrec de les meves explicacions, es senzillament per proposar-li un bon negoci. Ja sé que devegades, per aventatges que a un li presentin, per causes facils de compendre, no pot acceptar certs oferiments.

CARLOTA *(enguniosa)*

Expliqui-s amb més claredat, que no entenc a què·s refereix i·m fa posar en sobressalt.

NICOLAU

Veli-aquí, doncs, que un client meu, persona molt respectable i d'una posició brillant, s'ha enamorat de la casa que vostè habita...

CARLOTA *(corferida)*

D'aquesta?

NICOLAU

De la mateixa. Si mai vostè fes el pensament de vendre-se-la...

CARLOTA *(amb dignitat)*

Aquesta casa no es per vendre!

NICOLAU

No s'ofengui, senyora.

CARLOTA

Li repeteixo que no es per vendre!

NICOLAU *(insidiosament)*

Miri que, si convé, se n'hi pagaran gust i ganes. Pot fer un negoci rodó.

CARLOTA

Entre aquestes parets hi han nascut els meus fills, hi van néixer i hi han mort els seus avis i el seu pare!

NICOLAU

Per això's comprèn que les estimi tant. *(Escampant la mirada.)* Es una bona finca, aquesta. Sí, sí: remontada a la moderna, amb pocs diners, pot semblar un palau.

CARLOTA

Però, què s'ha pensat de nosaltres?

NICOLAU

Què vol dir?

CARLOTA *(abaixant la veu)*

Que·s creu potser que estem en necessitat?

NICOLAU

No crec tal cosa, senyora. I, encara que ho cregués, no ho diria ni vindria aquí sense ningú demanar-me, per ofendre-la amb les meves proposicions.

CARLOTA

Per ara, senyor Nicolau, no tinc de menester els seus serveis.

NICOLAU

Ah! Dóna molt gust vendre amb les condicions en que·s troba vostè. Ben al revés del que està apurat, que·l comprador, valent-se·n, li extreny la corda sense conciencia.

CARLOTA

(aixecant-se impulsivament, en un arranc de dignitat)

Li repeteixo per tercera vegada que aquesta casa no es per vendre! Passi·l que passi, vingui·l que vingui, jo l'aguantaré fins que·m caigui a sobre i·m colgui!

NICOLAU

(després d'haver-se aixecat, disculpant-se)

Senyora Carlota...

CARLOTA

(en veu apagada, girant-se d'esquena)

Ni sé·l que·m dic!

NICOLAU

(pausadament i en veu baixa)

Perdoni si amb les meves impertinencies, propies de la meva professió, he pogut molestar-la. *(Saludant amb un moviment de cap i fent acció d'anar-se·n.)* Als peus de vostè, senyora.

CARLOTA

(aixi que·l senyor Nicolau va per passar la porta i després d'una lluita amb si mateixa, com iluminada per una idea que li ve de sobte, diu en veu alta)

Senyor Nicolau!

NICOLAU *(girant-se molt atent)*

Digui.

CARLOTA

Vol fer-me l'obsequi de no retirar-se encara?

NICOLAU

Amb molt gust.

CARLOTA

Un moment. *(Anant a ajustar la porta del primer terme de l'esquerra. El senyor Nicolau la mira molt extranyat.)* Segui, mentrestant.

NICOLAU

Però...

CARLOTA *(tancant la porta)*

Dispensi.

NICOLAU *(asseient-se)*

Miri que...

CARLOTA
(asseient-se a la dreta, un xic més asserenada)
Senyor Nicolau: m'ha de ser franc.

NICOLAU
Mani, senyora.

CARLOTA
Vol dir-me amb tota sinceritat per què ha vingut a trobar-me?

NICOLAU *(amb naturalitat)*
Ja li he manifestat, senyora Carlota: per si, pagant-ne gust i ganes, pensava vendre-s aquesta casa.

CARLOTA
Sí, sí: ja ho recordo això. *(Pausadament.)* Jo desitjaria que·m digués per què vostè creu que puc fer-lo aquest pensament.

NICOLAU
Oh! Com li explicaré ara?

CARLOTA
La veritat, senyor Nicolau. *(En to baix.)* ¿No es cert que, si vostè no hagués recullit les murmuracions del carrer, no s'hauria pres la molestia de venir a trobar-me?

NICOLAU *(un xic desconcertat)*
No comprenc a què pot referir-se. Li parlo llealment, amb el cor a la mà.

CARLOTA
No m'enganyi. Li suplico que no faci·l desentès a les meves preguntes. *(Confiden-*

cialment.) Vostè ha sentit a dir que jo, d'ençà que·l meu marit es mort, no estic gaire bé d'interessos.

NICOLAU

No! No! Jo no l'escolto la gent. Si hagués d'escoltar-la, no tindria prou temps per apuntar-me tot el mal que diu de mi i no podria fer cap negoci. No: no m'entretinc en xafarderies inutils. Primer són les comissions i els tants per cent. La vida, sab?

CARLOTA *(amb ironia molt suau)*

Es un home discret.

NICOLAU

Ja li he dit, senyora: soc discret i reservat com un confessor.

CARLOTA

Està bé. *(Després de sostenir una lluita interior i en un arranc decisiu.)* Doncs, ja que es així, vaig a fer-li un encàrrec que, per lo molt delicat, exigeix com a intermediari una persona prudenta i de confiança com vostè.

NICOLAU

Moltes gracies per la distinció.

CARLOTA *(dolorosament i amb pausa)*

Miri, senyor Nicolau: jo, com li he dit abans, no he pensat mai, ni crec que mai ho pensi, en despendre-m d'aquesta casa. Ja li he exposat els motius que fan que l'estimi i vulgui a tota costa conservar-la. *(En veu baixa i tremolosa.)* Però, si·ns avinguessim

amb el preu, lo que potser me vendria... *(S'atura com si sentis una punxada al cor.)*

NICOLAU

Digui, senyora, digui.

CARLOTA *(pausadament)*

Lo que potser me vendria són altres propietats.

NICOLAU

Moltes?

CARLOTA

Algunes.

NICOLAU

Deuen representar un capital.

CARLOTA

He calculat que, en els temps que corren, ne sortiria més ventatjosa tenint els diners que poden donar-me·n que no pas que jo m'hagi de cuidar d'elles o confiar-les a un procurador.

NICOLAU

Encarregui-ho als seus fills, que són joves.

CARLOTA

Els meus fills no han nascut per fer d'administradors: senten altres aficions... no tant prosaiques.

NICOLAU

No són ambiciosos.

CARLOTA

Gens.

NICOLAU

Perfectament, doncs.

CARLOTA

Què li sembla: pot trobar-se comprador?

NICOLAU

Oh! Prou. Veurà: segons lo que vostè'n demani.

CARLOTA

Ja m'ho reflexionaré. No tinc gaires pretensions.

NICOLAU *(aixecant-se)*

Entesos. Però, digui i dispensi. *(Prudentment.)* Ja té facultats per vendre vostè?

CARLOTA

Sí, senyor: el meu marit va deixar-me mestressa absoluta dels seus béns, podent, per lo tant, vendre i empenyar sense haver de menester el consentiment de ningú.

NICOLAU

(després d'un curt silenci, en veu baixa)

Comprès. *(Tot molt prudentment i com no gosant-ho dir.)* Ah! Una altra observació.

CARLOTA

Digui.

NICOLAU

Li prego que no s'ofengui. El cas requereix aquest interrogatori.

CARLOTA

Digui, digui.

NICOLAU

Les té nètes les seves finques? No n'hi ha cap de hipotecada?

CARLOTA *(abaixant els ulls)*

Sí, senyor: moltes. Per això mateix, que vui liquidar-ho tot per saber ben bé amb que compto.

NICOLAU

Podem mirar-ho, si vostè vol.

CARLOTA

Li entregaré l'inventari que vaig pendre quan va morir el meu marit. *(Desapareixent per la primera porta de la dreta.)* Esperi-s un moment.

(El senyor Nicolau, mentrestant, va seguint l'estancia, examinant-ho tot, fregant-se les mans amb fruició. Passat un llarg silenci torna la Carlota amb un inventari a la mà.)

CARLOTA

(entregant-li l'inventari)

Vegi.

NICOLAU *(fullejant-lo)*

Ha, ha! Si vostè m'ho permet, me n'enduré aquest document a casa per llegir-lo amb més calma.

CARLOTA *(interrompent-lo)*

Vostè mateix.

NICOLAU

Recordi-s d'enviar-me una nota detallant el preu i la renda de cada finca.

CARLOTA

La tindrà avui.

NICOLAU

Pensi també d'enviar-me la copia del testament del seu marit.

CARLOTA

Està molt bé.

NICOLAU

Ja sab el meu domicili: carrer de l'Estrella, 33, principal, primera. *(Butxaquejant per treure-s la cartera.)* Hi ha una placa a la porta amb el meu nom...

CARLOTA *(interrompent-lo)*

Sí: conservo una targeta de vostè.

NICOLAU

Magnífic! *(Allargant-li la mà.)* Donya Carlota, he tingut un gran honor...

CARLOTA *(interrompent-lo)*

L'honor es meu, senyor Nicolau.

NICOLAU

A la seva disposició.

CARLOTA

Permeti-m...

(La Carlota i el senyor Nicolau desapareixen per la primera porta de l'esquerra. Després d'un curt silenci compareix l'Eladi, tot taratlejant, en veu baixa, una cançoneta de cafè concert.)

ESCENA XV

L'ELADI, SOL. DESSEGUIDA EN FREDERIC

(L'Eladi atravessa l'escena dirigint-se a la segona porta de la dreta. Pel primer terme de l'esquerra, un cop ha desaparegut l'Eladi, compareix en Frederic precipitadament, tot fumant un cigarret.)

FREDERIC

(anant fins al peu de la porta de la cambra de l'Eladi, cridant an aquest en veu baixa i alarmadora)

Eladi! Eladi!

ELADI

(sortint amb el barret a la mà)

Què vols?

FREDERIC

Que te·n vas?

ELADI

Sí.

FREDERIC

Espera-t.

ELADI

Per què?

FREDERIC

(mirant, recelós, cap a la primera porta de l'esquerra)

Escolta: ¿què te n'ha semblat de l'entrevista que acaben de celebrar la mamà i el senyor Nicolau?

ELADI

Oh! Que sé jo!

FREDERIC

No·n penses mal?

ELADI

Per què? Què suposes?

(Torna la Carlota fent esforços per reprimir-se ·l plor.)

ESCENA XVI

ELS MATEIXOS, MÉS LA CARLOTA

FREDERIC *(amb veu glaçada)*

Mamà!

CARLOTA *(fingint serenitat)*

Què tens, Frederic?

FREDERIC *(baixant la vista)*

Perdona!

CARLOTA

(després de sostenir una gran lluita interior, no podent aguantar més, se deixa caure en un silló, posant-se a plorar amargament)

Fills meus! Fills meus!

ELADI *(corrent-hi solicit)*

Mamà!

FREDERIC *(també corrent-hi solicit)*

Què·t passa? Per què plores?

(En l'interior, venint de l'esquerra, se

senten la senyora Isabel, el senyor Guillem, l'Adriana, la Teresa i la Remei, que diuen coses agradoses i fan festes a la Jovita.)

CARLOTA

Ah! Són ells!

ELADI

(corrent a mirar a la primera porta de l'esquerra)

Ja tenim la Jovita aquí!

FREDERIC *(a la Carlota)*

Vès, que no·t trobin d'aquesta manera.

CARLOTA

(aixecant-se i corrent a aixugar-se·ls ulls nerviosament davant del mirall de la cònsola per dissimular l'haver plorat)

Sí: tens raó.

JOVITA *(de dins estant)*

Mamà! Mamà!

CARLOTA

(anant-se·n cap a la porta en el precis moment que entra la Jovita radiant d'alegria)

Nena! Filla meva!

JOVITA

(abraçant-se a la seva mare, fent-se petons)

Mamà del meu cor!

(Tots la besen. Darrera de la Jovita compareixen la senyora Isabel, el senyor Guillem, l'Adriana, la Teresa i la Remei. La Jovita va amb un vestit de nipis blanc, de primera comunió. La

senyora Isabel i l'Adriana van a l'última moda; barret de crespó de seda negra; guants, també de seda negra, devocionari, vano i ombrela, tot de dol rigorós. El senyor Guillem va de levita i barret de copa.)

ESCENA XVII

ELS MATEIXOS, MÉS LA JOVITA, LA SENYORA ISABEL, L'ADRIANA, LA TERESA, LA REMEI I EL SENYOR GUILLEM.

ELADI

Oh! Oh! Que va bonica la nena!

FREDERIC *(somrient)*

Sembla que baixi del cel!

ADRIANA *(amb ironia)*

Que us torneu poetics!

ISABEL *(a la Jovita)*

Digues: i doncs què us pensaveu?

GUILLEM

Ha estat l'admiració de tothom!

ISABEL

No se n'ha presentat cap ni una de tant hermosa com ella!

JOVITA *(humilment)*

Totes, totes les nenes eren hermoses, mamà!

CARLOTA *(fent-li petons)*

Sí, filla meva?

ISABEL *(ventant-se molt ufana)*

Ai, la nostra papellona!

(La Remei no's mou del peu de la primera porta de l'esquerra, somrient encantada mirant a la Jovita.)

GUILLEM

I tu, com te trobes?

CARLOTA

Millor. No ha estat res...

ISABEL

Val més així.

CARLOTA *(a la Jovita)*

T'ha agradat força?

JOVITA

Molt! He pensat més en tu i en el papà, pobret!

CARLOTA

Si ell t'hagués pogut veure en un dia com avui, amb tant desig que ho esperava!

ADRIANA

Feia una pena la Jovita!

CARLOTA

Per què?

ADRIANA

Resultava tant gran entre les altres nenes!

ISABEL

Que no! Ben bé que estava!

GUILLEM

Una o altra ha de ser la més gran.

CARLOTA

Tot just ha complert tretze anys.

ADRIANA

Destacava molt, doncs.

ELADI *(somrient)*

Devia semblar una nuvia!

FREDERIC

Més aviat una nimfa!

JOVITA

No m'enfadaré, no, encara que·m dieu totes aquestes coses!

CARLOTA

¿Que no us recordeu que l'any passat, en aquest temps, quan ja ho teniem tot a punt, va morir-se·l vostre papà, al cel siga?

ADRIANA

Prou que s'ha notat que·l vestit de la Jovita no era d'última moda.

CARLOTA

Però, Adriana, ¿que cambien amb tanta facilitat les formes dels vestits de primera comunió?

ISABEL

Vès ara que discutiu!

ADRIANA

Com que la mamà no ha vist les altres nenes...

CARLOTA

No siguis tant exagerada!

ADRIANA

S'ha d'evitar el ridicol!

CARLOTA

Per què ho dius?

ADRIANA

Aviat les nostres relacions ens pendran per una familia cursi.

CARLOTA

Tens massa orgull, filla meva!

ADRIANA *(sofocada)*

Així: sofoca-m, mamà!

CARLOTA

No·t sofoco: es una advertencia que·t faig.

ADRIANA

M'avergonyeixes!

GUILLEM

Vaja, prou, prou! No ennuvoleu la festa!

ISABEL *(a la Carlota)*

Sempre la reptes, tu, també!

ADRIANA

(tot anant-se·n cap a la primera porta de la dreta, traient-se les agulles del barret)

Sempre té que dir!

FREDERIC

Veieu? No haguessiu sortit a parlar de vestits.

GUILLEM

Es el tema preferit de les senyores.

ELADI

Per això s'hi disgusten.

ADRIANA

(desapareixent murmurant entre-dents)

Aviat no podré parlar!

(La Carlota, brandant el cap, la mira fins que es a dintre. Tothom queda en espectació.)

ESCENA XVIII

ELS MATEIXOS, MENYS L'ADRIANA

TERESA

(després d'un curt silenci, acostant-se a la Jovita)

Però, quin goig que fas! Portes un tresor damunt teu!

FREDERIC

Quines joies!

GUILLEM

Costen un dineral!

ISABEL *(ventant-se)*

I tant!

JOVITA *(a la Teresa)*

Veus? L'avia Isabel m'ha regalat aquests rosaris tant hermosos encadenats d'or.

TERESA *(ponderant-l'hi)*

Ai, filla!

JOVITA

El padrí de Barcelona aquesta cadena i aquesta medalla, també d'or!

TERESA

Quina hermosura!

JOVITA

L'Adriana, aquesta bossa de seda, tant maca.

TERESA

Quin treball més fi!

JOVITA

En Frederic, aquestes perles *(tocant-se les orelles)* montades amb or.

TERESA

Que són bones!

JOVITA

L'Eladi, aquest devocionari de nacre.

GUILLEM

I jo que no t'he regalat re?

JOVITA

Ja ho he dit.

GUILLEM

Que no! Canta-ho, canta-ho.

JOVITA

Tu, aquest braçalet d'or *(sense convicció)*, que no m'agrada gens!

GUILLEM *(rient)*

Gracies, nena, gracies.

JOVITA

I la mamà lo més preciós de tot: aquesta corona de llessamí i gardenies.

CARLOTA *(besant-la)*

Cor meu!

JOVITA *(a la Teresa)*

Ah! L'or es del fi, Teresa!

TERESA

Prou que·s veu!
(Torna l'Adriana sense barret ni guants.)

ESCENA XIX

ELS MATEIXOS, MÉS L'ADRIANA

TERESA

(emocionada, fent acció d'anar-se·n)
Vaja, que sigui l'enhorabona...

CARLOTA *(agraida)*

Gracies, Teresa.

JOVITA *(amb sentiment, a la Teresa)*

Que no·m fas un petó?

TERESA

(després de mirar a la senyora Carlota, la qual, amb la vista i fent un moviment amb el cap, li dóna permís per besar la seva filla)
Jovita!

JOVITA *(tornant-li·l petó)*

Que t'estimo!

(L'Adriana, amb un gest de desdeny, reprova que la Teresa hagi besat la Jovita.)

JOVITA *(a la Remei)*

I tu?

(Li fa un petó.)

TERESA *(anant-se·n)*

Anem, Remei.

(La Teresa i la Remei desapareixen per la primera porta de l'esquerra.)

ESCENA XX

ELS MATEIXOS, MENYS LA TERESA I LA REMEI

ADRIANA *(baix, entre-dents)*

Vaia unes llibertats!

CARLOTA

No senten calor?

ISABEL

Ai, sí! Jo estic tota sofocada!

CARLOTA *(anant a obrir un balcó)*

Veiam, doncs...

ELADI *(amb solicitut)*

Permet-me, mamà: ja l'obriré jo.

JOVITA

(aixi que'l balcó es obert, corrent-hi)

Veiam si encara passen nenes vestides de blanc...

ISABEL

Apa, Jovita, que es tard.

ADRIANA

Que la trasmudem?

ISABEL

Que dius ara!

GUILLEM

La Jovita se'n ve a dinar amb nosaltres, per dur-la, a la tarda, a fer-la retratar amb el vestit que porta.

ISABEL *(tot ventant-se)*

Ai, l'hermosura de casa!

(La Jovita torna del balcó.)

GUILLEM

Vaja: ara, d'aquí endavant, ja no has de pensar més en jocs.

ISABEL

Ja ets una dòna!

(La Jovita somriu baixant el cap. La Carlota la contempla extasiada. En Frederic, nerviós, però aturant-se de tant en tant, se passeja amunt i avall per la dreta.)

GUILLEM

Procura tenir força enteniment, escoltant sempre'ls consells de la mamà.

JOVITA

Sempre l'he creguda molt, però desde avui encara la creuré més.

ISABEL

Així siga. Vaja, que anem?

CARLOTA

Esperi-s, mamà.

ISABEL

Ja comença a ser tard i ens falten fer algunes visites.

GUILLEM

No t'impacientis.

ISABEL

Que vols venir amb nosaltres, Adriana?

ADRIANA *(amb desdeny)*

Ja·ns hem exhibit prou!

ISABEL

Tu mateixa.

JOVITA

(treient-se recordatoris de la bossa)

Té, mamà: un recordatori de la meva primera comunió.

CARLOTA

Que es hermós!

JOVITA

Llegeix-lo. Hi ha una poesia més bufona!

ADRIANA

No la trobo gens inspirada!

JOVITA
(també donant-li un recordatori)
Té, tu, avia.

ISABEL
Gracies.

JOVITA
Té, tu, avi. *(Donant-los-en un.)* Aquest, per l'Adriana; aquest, per en Frederic; aquest altre, per l'Eladi, i aquests dos, per la Teresa i la Remei.

ADRIANA
Perquè·ls-e n'has de donar, si no saben de lletra?

JOVITA
Perquè m'estimen.

ISABEL
Apa, anem, anem, hermosa.

JOVITA *(fent-li petons)*
Adéu, mamà.

CARLOTA *(besant-la)*
Adéu, filla meva. Recorda-t d'allò que t'ha dit l'avia Isabel.

JOVITA
Què, mamà?

CARLOTA
Allò de que ja ets una dòna. Veiam si ho seras, perquè, quan jo sigui vella, si hi arribo, me facis costat.

(La Jovita besa tots els que·s queden, començant per l'Adriana, seguint després en Frederic i l'Eladi. El senyor

Guillem i la senyora Isabel se despedeixen de l'Adriana, den Frederic i de l'Eladi.)

ADRIANA

D'aquí després, Jovita.

FREDERIC

No't cansis gaire.

ELADI

Sigues ben feliça.

JOVITA

Adéu, mamà, adéu!

(La Jovita, acompanyada de la senyora Isabel, la Carlota i el senyor Guillem, desapareix per la primera porta de l'esquerra.)

ESCENA XXI

L'ADRIANA, EN FREDERIC I L'ELADI

ADRIANA *(després d'un curt silenci)*

¿Heu vist, ara no fa gaire, quina manera de tractar-me la mamà?

FREDERIC

Pitjor m'ha tractat a mi!

ADRIANA

Sembla que'm tingui avorrida!

ELADI

Lo que hem de fer es acontentar-la, perquè sinó...

FREDERIC

Què?

ELADI

Res... Ja pots pensar-t'ho.

ADRIANA

(en veu baixa i amb intenció)

La mamà encara es jova.

FREDERIC *(comprenent-la)*

Sí... Però que·t creus...?

ADRIANA

Encara fa goig...

FREDERIC *(interrompent-la)*

Per tornar-se a casar?

ELADI *(amb esglai)*

Què dieu!

ADRIANA

Pobra d'ella que tingués aquesta mala pensada!

ELADI *(aclaparat)*

Pobres de nosaltres!

ADRIANA

Oh! Quina repugnancia!

ELADI *(amb veu concentrada)*

Quin greu me sabria!

(Fingint serenitat, torna la Carlota per la primera porta de l'esquerra.)

ESCENA ULTIMA

ELS MATEIXOS, MÉS LA CARLOTA

CARLOTA

Fills meus: ha arribat l'hora de que m'escolteu.

ADRIANA

De què·ns vas a parlar?

CARLOTA

De la nostra situació.

FREDERIC

Ja·ns-e n'has parlat ara mateix.

CARLOTA

Amb tu i l'Eladi. No pas amb l'Adriana.

ADRIANA

Què hi ha? Què passa?

CARLOTA

Que jo ja no puc més per sostenir-vos.

ADRIANA *(sorpresa)*

Tant apurats estem?

CARLOTA

Més del que podeu pensar-vos.

FREDERIC

Vés a trobar els avis...

CARLOTA

No vui molestar-los. No hi tinc dret.

ADRIANA

Què hem de fer, doncs?

CARLOTA

Heu de cambiar de vida!

FREDERIC *(anant-se'n)*

Vaja, lo de sempre!

CARLOTA *(desesperant-se)*

Però, que no m'escolteu? Que no puc esperar-ne re de vosaltres?

ELADI

De mi, sí, mamà!

ADRIANA

Tu no més te refies de la Jovita.

CARLOTA

Sí que me'n refio! La vostra germana, la nostra nena, ja es una dòna...

FREDERIC *(interrompent-la)*

Però, escolta...

CARLOTA *(interrompent-lo)*

Aquesta casa està caient! Qui l'apuntala?

(Tots queden erts, estupefactes.)

TELÓ RAPIT

ACTE SEGON

La mateixa decoració de l'acte anterior. Es al caient de la tarda. Hi ha un balcó obert.

ESCENA I

L'ADRIANA I LA JOVITA

(L'Adriana toca'l piano. La Jovita passa un plomall per damunt dels mobles de la sala. La primera va amb vestit de batista blanca, tot a l'última moda. La segona va amb davantal de teixit fi, de quadrets blancs i negres, que li tapi·l vestit de dol de sota.)

ADRIANA *(deixant de tocar el piano)* Però, Jovita, per què alces tanta pols?

JOVITA

Que no! Si apenes n'hi ha! Bé tinc de treure-la, la mica que hi hagi!

ADRIANA

No es feina teva, sinó del servei. I, des-

prés, que ara no són hores d'endreçar la sala. No veus que estic estudiant la lliçó?

JOVITA

Jo vui treballar, doncs.

ADRIANA *(amb desdeny)*

Sembles la ventafocs de casa.

JOVITA *(amb humilitat)*

No t'enfadis, Adriana.

ADRIANA

No més vens a interrompre-m.

JOVITA *(després d'un curt silenci)*

Me permets que posi unes quantes flors damunt del piano?

ADRIANA *(amoïnada)*

Fes lo que·t sembli!

JOVITA

Vaig al jardí a cullir-les. Quines t'agraden més?

ADRIANA

Totes me són iguals.

JOVITA

T'hi posaré gardenies, clavells i lilà blanc. I, si·n trobo, alguna camelia. Estaras contenta?

ADRIANA

Sí! Però, vés-te·n, criatura!

JOVITA
(desapareixent per la primera porta de l'esquerra, enduent-se·n el plomall)
Ja torno desseguida!

ESCENA II

ADRIANA, SOLA. DESSEGUIDA L'ELADI

(L'Adriana torna a posar-se a tocar el piano. Passat un moment compareix l'Eladi per la segona porta de la dreta, molt amoïnat i amb un llibre a la mà.)

ELADI
Vaja: no's pot fer re! Es inutil tot!

ADRIANA *(deixant de tocar el piano)*
Ai, ai! Ets tu, Eladi? Que potser dormies?

ELADI
No, que estava llegint.

ADRIANA
Què? Aquest llibre que portes a la mà?

ELADI
Sí, aquest trenca-closques.

ADRIANA
Que es una novela nova?

ELADI
No es cap obra literaria: es la teneduria.

ADRIANA

(sense moure-s d'asseguda davant del piano, girant-se de cara a l'Eladi i esclafint a riure)

La teneduria, dius? La teneduria de llibres, oi?

ELADI

Sí. Però tu, amb el ditxós piano, no·m deixes estudiar.

ADRIANA

Sí que·m sab greu!

ELADI

En aquesta casa tot va així: l'un destorba a l'altre.

ADRIANA *(sempre rient)*

I de quant ençà que t'ha vingut el pensament de rependre·ls teus estudis mercantils?

ELADI

(asseient-se molt apesarat en una cadira del fons)

Del dia que vaig prometre a la mamà ser un altre.

ADRIANA *(extranyada)*

Aquesta promesa vas fer-li?

ELADI

Sí. I en Frederic també.

ADRIANA *(esclafint a riure)*

Ai! Quina gracia·m feu amb els vostres proposits de regeneració!

ELADI *(aixecant-se irat)*

Adriana!

ADRIANA
(admirada i contenint-se·l riure)
Què tens?

ELADI
No riguis! *(Amb veu concentrada.)* Te demano que no riguis.

ADRIANA *(rient entre-dents)*
Per què?

ELADI
Perquè m'ofens; perquè m'humilies; perquè·l teu riure mofeta m'arriba a l'ànima.

ADRIANA *(acostant-s'hi)*
Però, Eladi, no t'ho prenguis tant a la valenta! *(Escapant-li·l riure.)* No veus que no fa home irritar-se així?

ELADI
No riguis! T'exigeixo que no riguis, sinó t'ho diré d'una altra manera!

ADRIANA *(posant-se seriosa)*
M'amenaces?

ELADI *(anant-se·n cap al fons)*
Vés, vés, deixa-m estar, Adriana!

ADRIANA *(acostant-s'hi)*
Que no tinc dret de riure davant teu?

ELADI
Tu no hi creus en els meus proposits de regeneració. Tu no hi tens fe en mi. Eh? Digues! Que·t penses que tota la vida haig de ser el mateix, no preocupant-me de

la meva sort i acabant per ser un perdut?

ADRIANA

No sé per què t'alarmes tant! Qualsevol que·t sentís...

ELADI *(interrompent-la)*

Però, que no·t recordes de les paraules que va dir-nos la mamà?

ADRIANA *(amb fredor)*

Prou que me·n recordo. Però, si t'haig de ser franca, no hi dono l'alcanç que sembla que tu hi dones.

ELADI *(amb estupefacció)*

No?

ADRIANA

La mamà té un cor sensible: per poca cosa s'aturdeix i perd la serenitat. Un gra de sorra, als seus ulls, pren les proporcions d'una montanya.

ELADI

Com te la mires la nostra situació?

ADRIANA

Com vols que me la miri? No me·n preocupo.

ELADI *(també amb estupefacció)*

No te·n preocupes?

ADRIANA

No. Per mi, respectant la bona memoria del papà, es la mateixa de sempre.

ELADI

No 't fa por lo que pugui sobrevenir? No sents tremolar aquestes parets, amenaçant ensorrar-se?

ADRIANA

No. M'es indiferent tot, Eladi. No es la meva missió apuntalar cases. Jo volo més alt. Tinc altres aspiracions.

ELADI

Al revés meu, Adriana.

ADRIANA

Què projectes?

ELADI

Estudiar, dedicar-me al treball.

ADRIANA *(rient)*

Permet-me que 'n dubti.

ELADI *(energicament)*

M'hi esforçaré, doncs! Hi posaré tota la meva joventut, encara que'm corsequi, encara que'm mori!

ADRIANA

Ai! No parlis així!

ELADI

Vui ser un altre!

ADRIANA *(amb desdeny)*

Siga-ho!

ELADI

Vui ser tot un altre!

(Per la primera porta de l'esquerra compareix en Frederic molt preocupat.)

ESCENA III

ELS MATEIXOS, MÉS EN FREDERIC

FREDERIC

Déu vos guard.

ELADI *(anant-se·n cap al fons)*

Hola, Frederic.

ADRIANA

D'ont véns, noi?

FREDERIC

De passejar.

ADRIANA

Tot sol?

FREDERIC

Sí, tot sol, Adriana.

ADRIANA *(acostant-s'hi)*

Que no·t trobes bé?

FREDERIC *(amb displicencia)*

Sí.

ADRIANA

I, doncs, com es que fas aquest posat tant extrany?

FREDERIC

Oh! Què se jo!

ADRIANA

Vols que·t faci sentir un vals ben airós, que ·t treurà aquest mal humor de damunt?

FREDERIC *(asseint-se en un silló)*

Toques massa malament.

ADRIANA *(ofesa)*

Gracies.

FREDERIC

No estic per musica avui.

ADRIANA *(bruscament)*

Tu mateix, doncs.

FREDERIC

Se ·t tindrà en compte la teva finesa, perxò.

ADRIANA

No hi ha de què.

(L'Adriana va a mirar al balcó; l'Eladi, instintivament, fulleja ·l llibre que té a les mans, i en Frederic se queda una bona estona meditant, amb la vista fixa a terra, fins que, fent un gest despectiu, se redreça en el silló i encén un cigarret.)

FREDERIC *(tot fumant)*

Adriana! Adriana!

ADRIANA *(sense moure-s del balcó)*

Què vols, Frederic?

FREDERIC

Què fas al balcó?

ADRIANA

Mira: passo ·l temps.

FREDERIC *(amb intenció)*
Que no veus aquell?

ADRIANA *(també amb intenció)*
Ni aquell... ni aquella, no veig.

FREDERIC
Escolta una cosa.

ADRIANA *(acostant-s'hi)*
Digues.

FREDERIC *(en veu baixa)*
Amb que s'entreté l'Eladi?

ADRIANA *(escapant-li·l riure)*
Amb la teneduria de llibres.

FREDERIC
Vaia un entreteniment més estupid! Problemes, calculs, números... Me sembla que ni ell ni jo hem nascut per resoldre re.

ADRIANA
Amb quina afició estudía!

FREDERIC
Se veu que s'hi fixa molt!

ADRIANA
Ha ben errat els comptes, pobre xicot! *(Esclafint a riure.)* I quina gracia ·m fa!

ELADI
(aixecant-se impulsivament, molt molestat, i dirigint-se a la segona porta de la dreta)
Eh! Quin fastic!

FREDERIC *(cridant-lo)*

Eladi!

ELADI

Vés a burlar-te d'un altre!

ADRIANA

Vine, home!

ELADI

No ·m dóna la gana!

FREDERIC

Que estas enfadat?

ELADI

Molt ho estic! No sé què us proposeu amb les vostres ironies!

FREDERIC

Noi, t'expliques com un llibre!

ADRIANA *(rient)*

Oh! Posa seny el nostre germà! Vol ser un puntal de la familia, com la Jovita.

ELADI

Lo que vuï es salvar-me!

FREDERIC *(amb ironia)*

Salvar-te de què? Que estas en perill de perdre-t?

ELADI

Tots hi estem bé prou en perill de perdre-ns, però principalment vosaltres dos!

FREDERIC

Que no ·l sents, Adriana?

ADRIANA *(amb ironia)*

Oh! Aquest, amb el temps, anirà lluny! Es molt previsor, i, com les sonambules, amb els ulls tancats ho veu venir tot, endevinant el destí de cada hu.

FREDERIC *(rient)*

Digues, doncs, que es un oracle!

ADRIANA *(també rient)*

Es com un aucell dels que treuen la planeta!

ELADI *(molt ofès)*

Adriana! Per última vegada ·t repeteixo que no vui que ·t riguis de mi! Ni tu tampoc, Frederic! Ja n'estic cansat de les vostres bromes!

FREDERIC
(formalisant-se i acostant-s'hi)

Que parles formalment?

ELADI

Sí.

ADRIANA

Se torna d'una manera...

ELADI

Ja que ni l'un ni l'altre us feu càrrec de la vostra desgracia, al menos no escarniu an aquells que, amb més cor i amb més sentits

que vosaltres, s'afanyen per començar una vida nova.

FREDERIC

Bé: per què ho dius tot això?

ELADI

Ja pots pensar-t'ho!

FREDERIC

(mirant cap a la primera porta de l'esquerra i abaixant la veu)

Què·n sabs de casa?

ELADI *(mirant-lo fixament)*

Jo?

FREDERIC *(també en veu baixa)*

Sí, tu. Què·n sabs més?

ELADI

Haguessim atès a la mamà, quan ella, per la seva propia voluntat, ens ho volia explicar tot. Mai l'hem escoltada.

ADRIANA

Jo, sí.

ELADI

No pas aquest. I, vaja, encara no va ser prou franca la mamà?

FREDERIC *(confidencialment)*

Però, digues, què passa avui? Què hi ha de nou?

ELADI

No ho sé.

ADRIANA

I, doncs, per què parles amb aquest to?

FREDERIC *(amb decisió)*

Aont es ara la mamà?

ADRIANA

Es fòra.

FREDERIC

Aont ha anat?

ADRIANA

No ho sé pas.

FREDERIC

I tu que ho sabs?

ELADI

Tampoc.

FREDERIC

(confidencialment a l'Eladi)

Tu sospites alguna cosa, oi? Què has observat?

ADRIANA

Diu que aquestes parets tremolen i amenacen ensorrar-se.

FREDERIC

Que tremolin, que s'ensorrin i ens agafin a tots à sota!

(Per la primera porta de l'esquerra compareix la Jovita, corrent, amb un pom de gardenies, clavells i lilà blanc. L'Eladi torna a posar-se a llegir.)

ESCENA IV

ELS MATEIXOS, MÉS LA JOVITA

JOVITA

Mira, Adriana: ja he cullit les flors que t'he promès.

ADRIANA

Qui ha fet aquest pom?

JOVITA

La Teresa i jo. Que·t sembla? Hem tingut gust?

ADRIANA *(fredament)*

Molt.

JOVITA

Vols que jo mateixa te·l posi damunt del piano?

ADRIANA

No, no·t molestis.

JOVITA

Ah! De camelia no n'hi trobada cap. L'altre dia va arrencar-les totes l'avia i ara no més hi ha poncelles.

ADRIANA

(posant les flors en un pitxer de damunt del piano) Tant se val.

JOVITA

Quines flors més hermoses!

ADRIANA

Sí que ho són!

JOVITA

(acostant-se prudentment a l'Eladi)

Que estudíes, Eladi?

ELADI *(somrient)*

Sí, Jovita.

JOVITA

Voldras que jo·t prengui la lliçó, després?

ELADI

Sí; més tard, quan la sàpiga. Ja t'avisaré.

JOVITA

Apa: afanya-t, doncs.

FREDERIC

Nena! Nena!

JOVITA *(acostant-s'hi)*

Què mana, Frederic?

FREDERIC

Que sabs ont es la mamà?

JOVITA

No. Estona ha que es fòra. Deu ser a casa·ls avis.

FREDERIC

Com es que no se t'ha endut?

JOVITA *(excusant-se)*

Oh!...

FREDERIC *(anant per tocar el timbre)*
Ja veuras.

ADRIANA
Què vas a fer?

FREDERIC
A enterar-me per alguna de les nostres cambreres...

ADRIANA *(interrompent-lo)*
Es inutil que·ls preguntis re.

JOVITA *(encantada amb les flors)*
Quina olor més fina!

FREDERIC *(tocant el timbre)*
Provem-ho.
(L'Eladi reprèn la lectura, passejant-se pel fons. Per la primera porta de l'esquerra compareix la Remei precipitadament.)

ESCENA V

ELS MATEIXOS, MÉS LA REMEI

REMEI *(desde·l peu de la porta)*
Manen alguna cosa·ls senyorets?

FREDERIC *(molt nerviós)*
Sí. Escolti, Remei: que ha deixat dit aont anava la mamà?

REMEI

Que jo sàpiga...

(L'Eladi, enduent-se'n el llibre, desapareix per la segona porta de la dreta.)

ADRIANA

(an en Frederic, amb ironia)

Pregunta-ho a la Teresa, que deu estarne enterada.

FREDERIC

Tens raó.

REMEI

Vol que l'avisi?

FREDERIC

Sí. Digui-li que vingui desseguida.

REMEI

Se'ls ofereix re més?

FREDERIC

No.

(La Remei desapareix per la primera porta de l'esquerra. La Jovita va a mirar al balcó.)

ESCENA VI

ELS MATEIXOS, MENYS LA REMEI. DESSEGUIDA LA TERESA

FREDERIC

Jo esbrinaré lo que hi hagi.

ADRIANA

Estic segura que l'Eladi ho sab tot, sinó que s'ho calla.

FREDERIC *(amb ironia)*

Veiam si, regenerant-se, perdrà aquella sinceritat que·l feia tant simpatic i·s tornarà hipocrita!

ADRIANA

Hi va en camí.

(Per la primera porta de l'esquerra compareix la Teresa molt esporuguida.)

ESCENA VII

ELS MATEIXOS, MÉS LA TERESA. DESSEGUIDA L'ELADI

TERESA

Diu que·ls senyorets me demanen?

FREDERIC

Sí. Respongui categoricament.

TERESA

Mani.

FREDERIC

Aont es la mamà?

TERESA

No ho sé pas.

(Torna l'Eladi, quedant-se al fons.)

ADRIANA *(amb brusquedat)*

Sí que ho sab! Li dic que sí que ho sab! Sinó que vostè...

FREDERIC *(interrompent-la)*

Deixa, Adriana, que l'interrogui jo.

ADRIANA

La confidenta no vols que estigui enterada de lo més insignificant de casa?

TERESA

Li juro, senyoreta...

ADRIANA *(interrompent-la)*

No juri en fals! Miri que...

FREDERIC

(també interrompent a l'Adriana)

Permet-me! *(A la Teresa, molt nerviós i amb amabilitat fingida.)* Apa, expliqui-s, expliqui-s!

TERESA *(somrient, molt humil)*

Què puc explicar-li?

FREDERIC

Qui ha vingut aquesta tarda?

TERESA *(fent memoria)*

El senyor Nicolau.

ADRIANA *(amb sarcasme)*

Ah! Vaja!

FREDERIC

A què fer?

TERESA *(sincerament)*

No sabria dir-li. No més sé que, al cap d'una mica d'aquell senyor ser fòra, la mamà de vostè s'ha cambiat el vestit depressa, molt nerviosa, anant-se·n tota atribolada.

ADRIANA *(baix, entre-dents)*
Com canta!

FREDERIC
I què més? Conti-ns-ho, conti-ns-ho!

TERESA
Al ser a la porta, quan se despedien, he sentit com donya Carlota deia al senyor Nicolau: «Faci·l favor de passar endavant, que ja vinc desseguida. Ah! Digui al senyor Bertran que m'esperi una estona, que no faré falta».

FREDERIC
Re més?

TERESA
Re més, senyoret.

(Curt silenci.)

ADRIANA
Ja pot retirar-se.

TERESA
Se·ls ofereix alguna altra cosa?

FREDERIC
No.

(L'Eladi va brandant el cap amb indignació.)

TERESA *(amb molta humilitat)*
Amb el seu permís, doncs.

FREDERIC
(passejant-se, molt nerviós, per l'escena)
Retiri-s, retiri-s.

JOVITA
(així que la Teresa va per desaparèixer)
Teresa! Teresa!

TERESA *(girant-se somrient)*
Oh! La Jovita!

JOVITA *(acostant-s'hi)*
Mira·l ram que nosaltres dugues hem fet!

TERESA
Que es hermós!

JOVITA
Eh que sí?

TERESA
Vaia!

JOVITA
Aont vas ara?

TERESA
A la meva feina, que es tard.

JOVITA
Jo vui venir a ajudar-te.

TERESA
Anem, doncs.

JOVITA
(desapareixent amb la Teresa per la primera porta de l'esquerra)
No sé estar-me gens parada.

ESCENA VIII

L'ADRIANA, EN FREDERIC I L'ELADI

FREDERIC
(després d'un curt silenci, amb molt aclaparament)
Eladi! Adriana!

ELADI
(acostant-s'hi, també molt aclaparat i aturdit)
Què?

FREDERIC
Ho heu entès lo que acaba de dir la Teresa?

ADRIANA
Què passa?

ELADI *(molt enguniós)*
Que te n'ha semblat?

FREDERIC *(pausadament)*
La mamà es a casa·l senyor Bertran.

ADRIANA
Qui es aquest senyor?

FREDERIC
No pot ser altre que·l notari que viu a la Rambla.

ELADI *(amb aclaparament)*
El notari!

ADRIANA *(an en Frederic)*
Què·n penses?

FREDERIC

No ho sé! No ho sé què·n penso!

ADRIANA

Frederic! *(Amb veu concentrada.)* Que potser es veritat que la nostra situació...?

FREDERIC *(indicant-li silenci)*

Pts! No alcis tant la veu!

ADRIANA

Siga-m franc! Tu, Eladi, conta-m'ho tot!

ELADI

Ja us he dit lo que sabia.

FREDERIC

(molt nerviós, excitant-se per moments)

Adriana! La mamà, amb les seves preocupacions, ens va a perdre! Sense pensar-s'ho destrueix la nostra felicitat!

ADRIANA

Ah! No! No pas la meva!

FREDERIC

Sí: la teva! I la meva també!

ELADI

(més aclaparat que primerament)

El notari!

FREDERIC

No! No es hora de mostrar necessitats!

ADRIANA *(amb esglai)*

Què? Què dius?

ELADI

Pobra mamà! Tot per culpa nostra!

ADRIANA

Tot per mor de vosaltres dos!

FREDERIC

I de tu! Tant com d'aquest i jo!

ADRIANA

De mi?

FREDERIC

Una bona part.

ADRIANA *(amb veu glaçada)*

¿A mi també·m feu responsable de la vostra conducta, quan precisament ne seré una victima?

ELADI

Jo no he portat una mala vida com en Frederic!

ADRIANA

Perquè no has pogut.

ELADI

Jo mai us he avergonyit enlloc, ni mai he sostret res de casa, ni he trencat el respecte a la mamà!

FREDERIC

Calla!

ELADI *(amb desesperació)*

Tu, tu ets la causa de tot!

FREDERIC *(amenaçant-lo)*

Te dic que callis!

ADRIANA *(contenint-lo)*

Frederic!

ELADI *(amb resignació)*

Pega-m! Maltracta-m, si goses!

ADRIANA

Sou uns mals germans!

ELADI

Som uns mals fills!

ADRIANA

Me feu una desgraciada!

FREDERIC

Per què?

ADRIANA

Per la meva condició de dòna·m feu una desgraciada pitjor que vosaltres!

FREDERIC *(aterrat)*

Però, per què ho dius?

ADRIANA

Desde avui les meves ilusions i les meves esperances hauran de volar arran de terra, com les d'una noia humil, de la classe modesta.

FREDERIC

Adriana! No diguis això, per favor!

ADRIANA

Si una fos home, al menos!

ELADI

(amb veu concentrada i asseient-se en la chaise-longue, *tapant-se la cara amb les mans)*

Vet-aquí·l que té no haver après de guanyar-se·l pa!

ADRIANA

Que·n serem de pobres nosaltres!

FREDERIC

Que·t creus que estem arruinats?

ADRIANA

Qui sab!

FREDERIC

Seria horrorós! Però, no: tot són aprensions de la mamà! Potser ja s'espanta pensant en la vellesa! No! No temis, Adriana! Aquesta casa, pel nostre bé, ha de brillar com ha brillat sempre! Hem d'esforçar-nos per sostenir-la amb l'esplendor de tota la vida, perquè no sospiti ningú!

ADRIANA

Qui l'amaga la pobresa?

FREDERIC

No es qüestió de resistir gaire temps! Un any, mig, tres mesos! Ja ho resoldré depressa!

ADRIANA

Estem perduts! Estem perduts!

FREDERIC

Que tens por que aquell, quan sàpiga·l nostre estat...?

ADRIANA *(abaixant els ulls)*

Me passarà com a tu.

FREDERIC

S'han de fer tots els sacrificis, doncs! S'ha d'apurar tot i arribar allà ont convingui, abans de descobrir la veritat davant del públic!

ADRIANA

Què determines?

FREDERIC *(amb aturdiment)*

No sé... No sé...

ADRIANA

Corre: vés a trobar la mamà.

FREDERIC

Sí: tens raó.

ADRIANA

Vés a veure si encara s'es a temps...

FREDERIC *(interrompent-la)*

Sí, sí! Me n'hi vaig! *(Anant-se·n per la primera porta de l'esquerra.)* Que no·s vengui re! Que no s'empenyi re!

ADRIANA *(seguint-lo)*

Frederic! Frederic! Escolta!

(L'Eladi continua assegut a la chaise-longue, *amb les mans a la cara. Després d'un llarg silenci compareix la Jovita, hermosament desinvolta, per la primera porta de l'esquerra.)*

ESCENA IX

L'Eladi i la Jovita

JOVITA

Apa: ja sabs la lliçó, Eladi, que te la pendré?

ELADI *(amb somriure trist)*

Ui, que vas depressa, Jovita!

JOVITA

Que no l'has estudiada mentres he estat fòra?

ELADI

Sí, però no la sé tota encara.

JOVITA

Que es molt costosa d'apendre?

ELADI

Força! *(Amb molta tristesa.)* A mi, per més vegades que llegeixi un escrit, no·m recorda quasi res. No entenc què ho fa que tingui tant poca memoria.

JOVITA

Veiam: de quina manera estudíes?

ELADI

Com tothom.

JOVITA

Llegint en veu alta?

ELADI

No, molt baixa.

JOVITA

No ho fas pas bé.

ELADI *(somrient amb tristesa)*

No?

JOVITA

Es clar que no, home! Mira: jo, sempre que estudío, llegeixo la lliçó cridant per tres o quatre vegades seguides. Després, quan me sembla que ja m'ha quedat al pensament, aparto la vista del llibre, aixeco·ls ulls enlaire, si pot ser de cara al cel, i vaig dientla tota de cor, seguit, seguit, com qui canta una oració ben apresa.

ELADI

I si t'encalles?

JOVITA

Si m'encallo, dono una mirada, no més una mirada, així, de cua d'ull, en el punt que m'he perdut, i, encara no veig la paraula que segueix, apa, en veu alta, ho vaig recordant tot sense faltar-hi una coma. Però, no·t pensis, quasi no m'encallo mai. Ja me n'asseguro.

ELADI *(amb dolor)*

Jo, doncs, lo mateix té que ho provi d'una manera que d'una altra.

JOVITA

Ai! Que aviat t'espantes!

ELADI

Ja he fet tart per estudiar, Jovita.

JOVITA *(amb sentiment)*

Per quė ho dius això?

ELADI

Perquė voldria que la mamà, que es tant bona, estés ben contenta de mi com ho està de tu, que no més li dones alegries.

JOVITA

Que no t'estima força?

ELADI

Sí. Massa i tot! Ella no m'estimés tant!

JOVITA

(caient de genolls en terra i passant-li·ls braços pel coll)

Quė tens?

ELADI

Re.

JOVITA

De quė·t queixes? Diga-m'ho, Eladi!

ELADI

Per quė? *(Amb molta emoció.)* Si tampoc m'entendries!

JOVITA

No t'haig d'entendre! Digues, digues. Que no sabs que ja soc una dòna? *(Amb gran prec.)* Apa, no·t facis pregar! Conta-m, conta-m les teves penes!

ELADI

(mirant-la fixament, com extasiat)

Jovita! Estimada Jovita! Si jo podia ser com tu, fet a imatge i semblança de la mamà!

JOVITA

Que no t'hi assembles an ella?

ELADI

Gens.

JOVITA

Que sí! Tothom ho diu.

ELADI

No. No·n tinc re, creu-me. *(Abaixant la veu i pausadament.)* Jo en tot soc com el papà.

JOVITA *(ingenuament)*

En Frederic ho es com ell!

ELADI

I jo també. I l'Adriana igualment. Qui fos petit com tu, a la teva edat!

JOVITA *(somrient)*

Petit voldries ser?

ELADI

Sí. Per tornar al breçol i a la falda de la mamà, sense ningú més que ella per guiar-me! *(Fent-li petons.)* Jovita! Jovita!

JOVITA

Eladi estimat!

(Queden una estona abraçats. Passat un curt silenci se sent en l'interior la veu del senyor Guillem. L'Eladi·s desprèn

dels braços de la Jovita. Per la primera porta de l'esquerra compareixen la senyora Isabel, l'Adriana i el senyor Guillem.)

ESCENA X

ELS MATEIXOS, MÉS LA SENYORA ISABEL, L'ADRIANA I EL SENYOR GUILLEM

GUILLEM

Es a dir que no es a casa la mamà?

ADRIANA

No, senyor. Ha sortit.

JOVITA

(en un esclat d'alegria, corrent a fer un petó a la senyora Isabel)

Avia! Avia!

ISABEL *(corresponent-li)*

El tresor de la reina!

JOVITA *(besant al senyor Guillem)*

Avi!

GUILLEM

Oh! La nostra doneta!

ISABEL

I tu, Eladi, com es que no dius re?

ELADI *(amb somriure trist)*

Com estan?

ISABEL

Molt bé. I tu?

ELADI

Mirin...

ADRIANA

Que no·l veuen quin posat més extrany?

GUILLEM

I això? Què·t passa?

ELADI

Res, avi.

ADRIANA

Ah! Vostès no s'han enterat de la gran noticia?

ISABEL

Que hi ha de nou?

ADRIANA

Que aquest *(per l'Eladi)*, refrescant les aficions d'altres temps, ha reprès els seus estudis mercantils.

GUILLEM *(amb certa sorpresa)*

Magnific, home, magnific!

ADRIANA

Tot el dia llegeix, estudiant com un savi.

JOVITA

Jo li pendré les lliçons.

ISABEL *(amb tendresa)*

Sí, filla meva?

GUILLEM

Ah, ah! Així m'agrada, que t'apliquis.

El saber, com vulgarment se diu, no ocupa lloc, i, en cambi, gracies a l'estudi, els homes inteligents se fan dignes de l'estima i la consideració de tothom. Veiam, veiam, doncs, si prossegueixes per aquest camí tant hermós que has emprès, i si ben aviat, amb el teu propi esforç, sabs fer-te una posició, honrant-te a tu mateix i honrant, de passada, a la teva familia.

ELADI *(amb el cap baix)*

Ho provarem.

(La senyora Isabel s'aixuga'ls ulls. L'Adriana, dissimuladament, se gira d'esquena per aguantar-se'l riure.)

GUILLEM *(en to alegre)*

I, ara, parlem de tu, Jovita.

JOVITA

Què has de dir-me?

ISABEL *(amb fadiga)*

Ai! Seiem, Guillem, no't sembla?

GUILLEM

(asseient-se en una cadira de l'esquerra de la taula)

Seiem, dòna.

(La senyora Isabel també s'asseu en una cadira de la dreta de la taula.)

ISABEL

I bé: com se troba la vostra mamà?

ADRIANA *(excusant-se)*

Ah!... No sé...

ISABEL

Dies ha que la veig molt trista, com si estés capficada.

GUILLEM

Que no's queixa?

ADRIANA

(després de pensar-s'hi una mica)

No, senyor.

ISABEL *(somrient i amb suavitat)*

No li heu donat pas un altre disgust dels vostres?

ADRIANA

Jo, no, senyora. L'Eladi ja veu que...

GUILLEM *(interrompent-la)*

I en Frederic?

ADRIANA

Tampoc. Justament ja ha deixat córrer certes cabories que tenia.

ISABEL

I doncs?

ADRIANA *(excusant-se)*

Oh!...

GUILLEM

Ella s'explicarà.

ISABEL

Ha estat sempre tant callada la Carlota!

GUILLEM

Sí, es molt poc comunicativa.

ISABEL

Al revés dels seus germans.

GUILLEM *(fent una rialleta)*

Però, parlem, parlem de la Jovita.

JOVITA

Me pensava que ja te n'havies distret.

GUILLEM *(rient)*

No, dòna!

(Per la primera porta de l'esquerra compareix la Remei amb una carpeta gran que conté una dotzena de retrats de la Jovita amb el vestit de primera comunió.)

ESCENA XI

ELS MATEIXOS, MÉS LA REMEI

REMEI *(desde·l peu de la porta)*

Senyoreta...

ADRIANA

Què hi ha, Remei?

REMEI

Acaben de deixar aquest encàrrec per vostès.

GUILLEM

Són els retratos de la Jovita.

JOVITA *(amb alegria)*

Ai! Veiam!

ISABEL

Ja era hora!

GUILLEM *(aixecant-se, a l'Adriana)*

Permet-me. *(Prenent-li la carpeta, entreobrint-la i mirant a dins.)* Sí, sí, que són els retratos.

JOVITA

Que he quedat bé, avi?

GUILLEM

Ho mirarem. *(A la Remei.)* Qui·ls ha portats?

REMEI

Un jove.

GUILLEM *(entregant-li una moneda)*

Tingui: dongui-li això.

REMEI

Se·ls ofereix re més?

GUILLEM

No.

REMEI

(desapareixent per la primera porta de l'esquerra)

Molt bé diu.

ESCENA XII

ELS MATEIXOS, MENYS LA REMEI

JOVITA *(no podent contenir-se)*

Ensenya-m els meus retratos!

GUILLEM *(posant-se les ulleres)*
Espera, dòna!

JOVITA *(picant de peus)*
No m'ho facis gruar!

GUILLEM
(asseient-se i traient un retrat de dintre la carpeta)
Calma, calma.

ADRIANA
Es més amoïnosa!

GUILLEM *(mirant el retrat)*
Oh! Quina hermosura de nena!

JOVITA
(acostant-s'hi i volent agafar el retrat)
Deixa.

GUILLEM
Que te·n sembla, Isabel?

ISABEL
Es preciós!

GUILLEM
I tu, Adriana, què m'hi dius?

ADRIANA
Els trobo pobres aquests retratos.

GUILLEM
Com! Que no sabs el que costen?

ADRIANA
No són de gaire bon gust, doncs.

GUILLEM *(una mica ofès)*

Eladi: vès, vès, tu que hi entens.

ELADI

M'agraden.

ISABEL

La qüestió que s'assemblin força a la Jovita.

JOVITA

S'hi arretiren a mi, avia?

ISABEL

Molt! *(Somrient i sense convicció.)* Sinó que en la fotografia aparentes ser més maca de lo que realment ets en persona.

JOVITA *(ingenuament)*

Me deuen haver afavorit.

ELADI

Ara es aquí la mamà.

ADRIANA

(molt nerviosa i entre-dents)

Bé ha trigat prou!

(Per la primera porta de l'esquerra compareixen la Carlota i en Frederic, la primera molt agitada, el segon molt emmurriat, amb el cap baix. La Carlota va vestida de dol rigorós.)

ESCENA XIII

ELS MATEIXOS, MÉS LA CARLOTA
I EN FREDERIC

CARLOTA
(entrant precipitadament, molt sofocada)
Déu los guard.

GUILLEM *(aixecant-se)*
Déu te guard, Carlota. D'ont véns en aquestes hores?

CARLOTA
(baixant els ulls, amb molta pena)
Papà!

GUILLEM
I ara!
(Llarg silenci. Els uns se miren als altres, com buscant una explicació per l'actitut especial de la Carlota. En Frederic, brandant el cap, se·n va al fons a reunir-se amb l'Eladi.)

ISABEL *(amb veu concentrada)*
Què es això?

GUILLEM *(pausadament i en to trist)*
Que no pot saber-se d'ont véns?

CARLOTA *(amb dolor, aixecant el cap)*
Sí, papà. *(Fent acció d'anar-se·n.)* Perdoni un moment: ja l'hi diré desseguida.

GUILLEM *(amb veu concentrada)*

Fes, fes, doncs.

JOVITA

(agafant el seu retrat per ensenyar-lo a la Carlota)

Mira, mamà: ja han portat els meus retratos.

CARLOTA

Sí, filla meva?

JOVITA

Són més bonics!

CARLOTA

Ja me·ls ensenyaras després.

JOVITA *(amb sentiment)*

Que no·ls vols veure ara?

CARLOTA *(per acontentar-la)*

Sí, vaja. *(Prenent-li·l retrat de les mans.)* Oh! Que has quedat bé!

JOVITA

T'agrada?

CARLOTA

Molt! *(Tornant-li.)* Té, Jovita. *(Fent-li un petó.)* Estas contenta?

JOVITA

Força! I tu que no ho estas?

CARLOTA

Sí. *(Desapareixent per la primera porta de la dreta.)* Ja surto aviat.

(La Jovita queda mirant-la extranyada.)

ESCENA XIV

ELS MATEIXOS, MENYS LA CARLOTA

GUILLEM
(després d'un curt silenci, en veu baixa)
Frederic!

FREDERIC
Què mana, avi?

GUILLEM
Ont ereu tu i la mamà?

FREDERIC
Ella era a cal notari.

GUILLEM *(molt sorprès)*
Com!

ISABEL *(també molt sorpresa)*
Què hi anat a fer?

FREDERIC *(amb dolor)*
No ho sé pas.

ADRIANA
Es a dir que tant mateix hi era?

FREDERIC
Acabo de veure-la que·n sortia.
(L'Eladi i la Jovita, tot mirant-se·l retrat d'aquesta, se·n van al balcó. El sol gairebé es a la posta.)

GUILLEM

Però, digues, què hi ha anat a fer?

FREDERIC

No ha volgut dir-m'ho.

GUILLEM *(a l'Isabel)*

Potser hi ha anat per allò que l'altre dia va consultar-me, i que tant tu com jo li vam treure del cap. Si·ns haurà desatès!

ISABEL

El cor me diu que sí.

GUILLEM

Ah! Me sembla, doncs, que hi devem tenir un dret a aconsellar-la! Sobre tot trobant-se com ella·s troba!

(Torna la Carlota, sense res al cap, per la primera porta de la dreta.)

ESCENA XV

ELS MATEIXOS, MÉS LA CARLOTA

(La Carlota·s queda al peu de la porta amb el cap baix. L'Adriana i en Frederic, malhumorats, se donen mirades d'inteligencia, mentres la senyora Isabel i el senyor Guillem, amb la vista fixa sobre la Carlota, sembla que interroguin an aquesta.)

CARLOTA *(després d'un gran esforç)*

Fills meus: feu el favor de retirar-vos una estona.

GUILLEM

I això?

CARLOTA

Dispensi, papà. *(Als seus fills.)* Aneu al jardí mentrestant.

ISABEL

Adriana, Frederic: veniu amb mi.

CARLOTA

No. Vostè no's mogui, mamà.

ISABEL

Ja vinc desseguida. *(Fent-la callar i en veu baixa:)* Deixa-m fer, dòna, deixa-m fer.

(L'Adriana i en Frederic, recelosos, desapareixen per la primera porta de l'esquerra.)

ISABEL *(en veu alta)*

Eladi! Jovita!

ELADI

Què mana, avia?

ISABEL

Apa, anem, anem al jardí.

JOVITA

Que farem un ram?

ISABEL

Sí. Passa, Eladi, passa.

(La senyora Isabel, l'Eladi i la Jovita desapareixen per la primera porta de l'esquerra.)

ESCENA XVI

La Carlota i el senyor Guillem

GUILLEM

(després d'un curt silenci, en to amarg i mirant-la fixament)

Carlota...

CARLOTA *(amb gran prec)*

Papà! Un moment...

GUILLEM

Per què has fet retirar els teus fills?

CARLOTA

Ara li diré. Segui.

GUILLEM

No, no estic pas cansat.

CARLOTA

(després d'una gran lluita interior)

Endemés, no sé si haurà comprès d'ont vinc.

GUILLEM

Que tant mateix...

CARLOTA

Acabo d'arribar de casa·l notari.

GUILLEM *(cor-ferit)*

Carlota! Filla!

CARLOTA

Ja està fet!

GUILLEM

Què t'has venut?

CARLOTA

La masia nova, amb les terres de regadiu i els boscos del seu voltant.

GUILLEM

Què més?

CARLOTA

Les quatre cases del carrer Major.

GUILLEM

Que ja has firmat l'escriptura?

CARLOTA *(baixant els ulls)*

Sí.

GUILLEM

Però, com es que has pres aquesta resolució tant extremada?

CARLOTA

Ja ho sab per què.

GUILLEM

Ja n'estan enterats els teus fills?

CARLOTA

En part, sí, senyor.

GUILLEM

Per què no·ls ho has dit clarament?

CARLOTA

Què n'hauria tret? Mai han volgut escoltar-me.

GUILLEM

(asseient-se, molt aclaparat, en un silló) Déu meu!

CARLOTA

(després d'un curt silenci, acostant-s'hi) Papà, digui: no li devia re l'Eudalt?

GUILLEM

(molt sorprès i amb vacilació) Com s'entén?

CARLOTA

Vostè mai li havia entregat, baix pagaré o sense, tot lo que ell de moment necessités?

GUILLEM *(amb pertorbació)*

No. El teu marit no va quedar-hi en deute amb mi.

CARLOTA

Sigui·m franc. Jo, com ja sab, he fet lo que he fet per amortisar els deutes que l'Eudalt va deixar-me. Tinc diners i vui pagar.

GUILLEM *(aixecant-se)*

Per la meva part, te repeteixo que no se·m deu re.

CARLOTA

Faci memoria, papà. Li prego. Ara que puc quedar bé amb tothom, no sigui tant generós amb mi o amb els meus fills donant-nos un plaço que no demanem. *(Abaixant el to)*. Demà, potser, desgraciadament, no podré satisfer-li·ls seus credits.

GUILLEM *(amb molta pena)*

Com me parles, filla meva!

CARLOTA

A mi'm sembla, en tinc un record una mica boirós, com si alguna vegada hagués sentit a l'Eudalt que li parlava de certes cantitats que vostè li havia deixat baix paraula...

GUILLEM *(amb molta emoció)*

Els pagarés, Carlota... *(Pausadament.)* Els pagarés, ja estan destruits.

CARLOTA *(amb veu glaçada)*

Què diu?

GUILLEM

Les altres cantitats...

CARLOTA *(ansiosa)*

Què?

GUILLEM

Oblida-les.

CARLOTA *(després d'un curt silenci)*

Agraeixo la seva generositat, però no puc de cap manera permetre que vostè se sacrifiqui per nosaltres.

GUILLEM

No es cap sacrifici.

CARLOTA

Massa que sempre ho han dit els meus germans que jo era la filla preferida de vostè!

GUILLEM

Tant la teva mamà com jo us hem estimat i us estimem a tots per un igual. Avui ets tu la que·ns necessites, i no volem desampa-rar-te.

CARLOTA

No, papà: vostè té altres fills i altres néts.

GUILLEM

Mira, Carlota: jo per vosaltres estic dis-posat a tot.

CARLOTA *(amb emoció)*

En fi, amb els diners que tinc aniré pagant lo que encara dec, i lo que resti...

GUILLEM *(interrompent-la)*

Que·m vols ofendre?

CARLOTA *(amb molt respecte)*

No es aquest el meu intent.

GUILLEM

Prou, doncs! No·n parlem més d'aquesta qüestió.

CARLOTA

Està bé.

(Toca·l timbre. Després tanca·ls balcons i dóna l'electricitat.)

GUILLEM

Quins disgustos, Déu meu!

(Per la primera porta de l'esquerra com-pareix la Remei molt diligenta.)

ESCENA XVII

ELS MATEIXOS, MÉS LA REMEI

REMEI

Senyora...

CARLOTA

Digui a la mamà que faci·l favor de venir, si pot.

(La Remei desapareix.)

ESCENA XVIII

ELS MATEIXOS, MENYS LA REMEI

GUILLEM *(desprès d'un curt silenci)*

Què has fet, Carlota, què has fet!

CARLOTA

No parli així, que·m mata!

GUILLEM

Si tu sabies el disgust que·m dònes!

CARLOTA

(amb tendresa, acostant-s'hi)

No m'acusi.

GUILLEM *(volent anar-se·n)*

Vés! Deixa-m estar, filla!

CARLOTA *(amb gran prec)*

No·s mogui, papà!

(Compareix la senyora Isabel per la primera porta de l'esquerra.)

ESCENA XIX

LA CARLOTA, LA SENYORA ISABEL I EL SENYOR GUILLEM

ISABEL

Què vols, Carlota?

CARLOTA

Esperi, mamà. *(Al senyor Guillem.)* Potser que cridés els meus fills.

GUILLEM

Sí: fes-los venir. Convé que ells també s'enterin de tot.

ISABEL *(amb sobressalt)*

De què han d'enterar-se?

GUILLEM

Ja pots pensar-t'ho!

ISABEL *(enguniosa)*

Què?

GUILLEM

Mira: s'ha venut la masia nova.

ISABEL *(a la Carlota)*

La masia nova!

GUILLEM

Amb les terres de regadiu i els boscos del seu voltant. I les quatre cases del carrer Major.

ISABEL

Qui t'ho ha comprat?

CARLOTA

Un senyor foraster.

ISABEL

Quina vergonya, quina vergonya, Déu meu!

CARLOTA *(acostant-s'hi)*

Mamà! *(Desprès d'un curt silenci.)* Vaig a avisar els meus fills?

GUILLEM

Crida-ls d'aquí estant.

ISABEL

Fes-los venir tots, menos la Jovita.

CARLOTA

Deixi-m anar a distreure-la amb qualsevol excusa.

ISABEL

Sí, pobreta! Que no s'enteri de res del que passa.

(La Carlota desapareix per la primera porta de l'esquerra.)

ESCENA XX

La senyora Isabel i el senyor Guillem

ISABEL

(asseient-se, plorant, a la chaise-longue)
Què ha fet la nostra filla!

GUILLEM *(passejant-se per l'escena)*
No ha atès els nostres consells, no ha acceptat els nostres oferiments.

ISABEL

I ara què determines? Què resolem?

GUILLEM

(aturant-se molt aclaparat)
No sé... no sé...

ISABEL

No podem pas desamparar-la a la Carlota.

GUILLEM

No! De cap manera! Però, i els nois? Què'n farem?

ISABEL

Guia'ls tu. Encaminem-los nosaltres dos. Els avis, ja se sab, som pares dugues vegades.

GUILLEM

Calla, que vénen.
(Per la primera porta de l'esquerra torna la Carlota seguida de l'Adriana, en Frederic i l'Eladi.)

ESCENA XXI

ELS MATEIXOS, MÈS LA CARLOTA, L'ADRIANA, EN FREDERIC I L'ELADI

CARLOTA

Vaja, vine, Frederic. Vine, tu, Eladi.

ELADI *(entrant)*

Què hi tinc de fer jo?

CARLOTA

Vui que tu també·m sentis.

GUILLEM

Acosteu-vos.

(La Carlota, aixi que han entrat l'Adriana, en Frederic i l'Eladi, tanca la porta del primer terme de l'esquerra.)

CARLOTA

Que no entrés la Jovita.

ISABEL

Què fa?

FREDERIC

Està distreta ajudant a la Teresa.

ISABEL

Millor.

CARLOTA *(al senyor Guillem)*

Per què no seu, papà?

GUILLEM *(en to amarc)*

No·t molestis per mi. Ja seuré.

CARLOTA

Per què·m parla i·m mira d'aquesta manera?

GUILLEM

No puc acabar-m'ho que no hagis fet cas dels consells que la teva mamà i jo vam donar-te.

ISABEL

No vam dir-te, quan ens vas exposar la teva situació, que disposessis de tot lo de casa?

CARLOTA

Lo de casa seva no·m pertany a mi sola: me·n correspon, si vostès volen, una part. Jo tinc tres germans, que no dec perjudicar. Ells no han de pagar les faltes dels altres.

(En Frederic i l'Eladi, sobre tot aquest, estan molt violents, donant-los pena escoltar la conversa que sostenen la seva mare i els seus avis.)

FREDERIC

Mamà: si·ns permeten...

ELADI *(interrompent-lo)*

Sí, sí: retirem-nos.

GUILLEM *(amb energia)*

No consento que us mogueu! Desitjo que vosaltres mateixos, per lo que sentiu, pogueu judicar la conducta dels vostres avis.

ELADI *(humilment)*

Nosaltres no som ningú per judicar-los a vostès.

GUILLEM

Hi teniu dret! Si la vostra mamà, en un moment d'ofuscació, no ha obrat com devia, no vui jo que més endavant sigui dit que la vostra familia no va amparar-vos.

ISABEL

Semblaria que no us estimem.

GUILLEM

I a fè que no us ho mereixeu gaire!

ELADI

No que no·ns ho mereixem!

GUILLEM

Es increible de la manera com heu pujat vosaltres! Me fa vergonya, me fa vergonya de pensar que, a la vostra edat, no sigueu bons per re!

ISABEL *(amb tendresa)*

Bé: no·ls renyis més. Ja cambiaran.

CARLOTA

Pobres d'ells que no cambiessin!

GUILLEM

Però, digues, Carlota: ¿com t'ho has arreglat, tu, tota sola, per vendre aquelles propietats i cancelar les escriptures i els debitoris que vas dir-me?

CARLOTA

El senyor Nicolau Ballester, el corredor de finques, s'ha cuidat de tot.

ISABEL

Ja no hi ha remei, doncs?

CARLOTA

No. Però n'estic contenta. Sembla que m'hagin tret un pes de sobre.

ISABEL

I com quedes ara?

GUILLEM

Amb què comptes per viure?

CARLOTA

Amb poca cosa. L'Eudalt, sense jo saber-ho, ja va despendre-s d'una gran part del seu patrimoni.

ISABEL

Pobres criatures!

CARLOTA *(amb gran prec)*

Papà! Mamà! Perdonin! Jo, per més que·ls estimo i respecto, m'he vist, per la primera vegada en la vida, en el dolorós tranzit de no creure-ls. *(Emocionant-se.)* Tal com me trobava, no podia seguir per més temps. Els redits de les hipoteques pujaven molt més que·ls del nostre capital. Si no prenc aquesta resolució, aviat ens hauriem quedat sense re: els interessos s'ho haurien menjat tot. M'ofegava, papà, m'ofegava!

ISABEL *(consolant-la)*

Filla! Carlota! Sossega-t!

CARLOTA

He fet lo que devia, mamà!

GUILLEM

No! Tu no has escoltat els nostres consells, ni has volgut acceptar els nostres oferiments.

CARLOTA

(en to alt i amb sentiment)

Què solucionava així? Què n'hauria tret d'apuntalar-me en vostès? Tampoc ens hauriem salvat.

GUILLEM

Sí, Carlota, sí. Evitaves el dir de la gent i sostenies, com fins avui, el bon nom de casa teva.

CARLOTA

No m'interessa·l nom fals d'una casa caiguda.

GUILLEM *(indignat)*

Què t'interessa, doncs?

CARLOTA

La salvació i el benestar dels meus fills.

GUILLEM *(amb ironia)*

Dels teus fills!

CARLOTA

Sí. Que no veu la ruta que segueixen? Que no veu com van de dret a la seva perdició?

GUILLEM

I com els apartes del perill?

CARLOTA

Fent lo que he fet: barrant-los el camí i obligant-los, de bon grat o per força, a

començar-ne un altre de nou que·ls porti a la vida del treball i els dignifiqui.

GUILLEM

Ah! Si·l teu marit pogués veure la teva obra!

CARLOTA

Papà! Per l'amor de Déu! No m'obligui, per defensar-me, a parlar malament de l'Eudalt.

GUILLEM

Què pots dir-ne d'ell?

ISABEL

No retreiem els morts.

GUILLEM

Què pots dir-ne, fòra de que no va ser gaire bon administrador dels seus béns?

CARLOTA

Papà! Papà! Els meus fills m'escolten!

FREDERIC *(amb sincera emoció)*

Deixi-ns sortir d'aquí!

ELADI

Estem violents!

GUILLEM *(amb energia)*

Mano que us quedeu!

ADRIANA

(avançant fins aprop de la seva mare)

Quedem-nos. Per què no hem de ser-hi presents en aquesta conversa de familia? No

crec que la memoria del papà tingui cap taca que·ns puga avergonyir en lo més minim.

CARLOTA

Adriana! Que no siguis tu la que m'avergonyeixis!

ADRIANA

(baixant els ulls amb respecte)

Jo parlava per lo que tu deies.

ISABEL

Vaja, prou!

CARLOTA *(amb intenció)*

El teu papà va ser massa bo.

ADRIANA

I, doncs, per què no podem recordar-lo?

CARLOTA

El vostre papà va ser massa bo... amb vosaltres. *(Al senyor Guillem.)* A mi no·m donava compte de re. No·m permetia que li fes cap pregunta referent a l'estat de casa nostra. Feia lo que ell volia. No·m deixava reptar als meus fills. Disbauixava! M'humiliava! *(Amb veu concentrada.)* M'avergonyia, entén? Viviem com dos extranys.

GUILLEM

Exageres.

CARLOTA

Miri-n les conseqüencies.

ISABEL

Deixem-ho córrer. Ja·n parlarem un altre dia.

FREDERIC

Per la mamà, nosaltres no som dignes de la seva estimació!

CARLOTA

Tu, sobre tot!

FREDERIC

Ja ho sabia! Jo soc un pervers, un xicot sense seny!

CARLOTA

Tu, més que ningú, ets qui més ha contribuit a tirar la casa a terra! *(Acostant-s'hi.)* M'ho has pres tot! T'ho has malgastat tot! Però, avui acabem!

GUILLEM

Què determines? Quins projectes tens?

CARLOTA *(amb energia)*

Vui que·ls meus fills, perquè cambiin de vida, se·n vagin a fòra a treballar.

GUILLEM

Com! Els vols lluny de tu?

ISABEL

Vols despendre-t d'ells?

CARLOTA

Aquí no farien lo que han de fer: se·n donarien pena.

GUILLEM

Tots fòra de casa?

CARLOTA

Menos la Jovita.

ISABEL

L'Adriana també?

CARLOTA

Li convé tant com als seus germans.

ISABEL

Una noia! I tindras cor? Tu delires! Però, com es possible que t'hagis fet aquest pensament?

GUILLEM

I aont vols que vagin?

CARLOTA

A Barcelona. L'Adriana, amb la seva tia Roser; en Frederic, amb el tio Rafel, al despaig de la fàbrica; l'Eladi, aprop den Joan, al seu taller...

FREDERIC

(interrompent-la, en un esclat d'insolencia)

Ah! No! Jo no me·n vaig! No pas en aquestes condicions!

ADRIANA

Jo tampoc, mamà!

GUILLEM

Us en vindreu amb nosaltres!

CARLOTA

Papà! No·ls donguis més ales! No me·ls acabis de perdre!

ADRIANA

(en veu alta i acusadora)

Ets tu la que·ns perts!

CARLOTA

Jo?

FREDERIC

Sí, tu, que destrueixes la nostra felicitat!

CARLOTA

Fill!

FREDERIC

L'Adriana i jo, perquè ho sàpigues, si tu haguessis sostingut una temporada més la nostra situació, avui ja estariem en camí de ser feliços.

CARLOTA *(amb indignació)*

Com?

FREDERIC *(amb cinisme)*

Fent un bon casament.

CARLOTA

Amb qui? *(Amb sarcasme.)* Qui us vol a vosaltres?

ADRIANA

Ens volien.

CARLOTA

Us atrevirieu a portar la falsetat a casa d'un altre? No ho proveu pas, mentres jo visqui i sent com sou! No comptant amb re, no més que amb vosaltres, estimareu el pa i el treball que us el proporcioni!

ADRIANA

No·ns el retreguis més el pa!

CARLOTA

Sabeu viure sense treballar, sent joves i tenint salut?

GUILLEM

No parlis amb aquest to!

ISABEL

Calla-t aquestes coses!

CARLOTA *(fòra de si)*

Mira, papà; mira, mamà: vaig a reduir gastos!

GUILLEM

Què vas a fer?

CARLOTA *(molt excitada i pantejant)*

A suprimir el servei.

ISABEL *(amb gran sobressalt)*

I la Teresa?

CARLOTA *(amb molta energia)*

Vui quedar-me no més amb la Jovita. Vui afanyar-me com tots, com me pertoca, com es el meu dever!

FREDERIC

(en un esclat de sentiment i d'ira)

Tu no·ns estimes, mamà!

CARLOTA

Frederic!

ADRIANA

No, que no·ns estimes! Les mares no ho fan lo que tu fas amb nosaltres!

CARLOTA

També perden els fills!

FREDERIC

Te destorbem!

ADRIANA

Te fem nosa!

GUILLEM *(horroritzat)*

Què diuen!

ISABEL

I ara!

ADRIANA

Per això·ns llences!

CARLOTA *(amb gran desesperació)*

Adriana! Frederic!

FREDERIC

No·m diguis re més!

CARLOTA

Fill meu! Escolta!

FREDERIC

(anant-se·n decidit per la segona porta de l'esquerra, tancant-la d'una revolada darrera seu)

Ja ho sabs tot!

CARLOTA

(amb més desesperació que de primer)

Adriana!

ADRIANA

(també anant-se·n molt desinvolta per la primera porta de la dreta, tancant-la d'una revolada darrera seu)

No m'ets mare! No m'ets mare!

(La senyora Isabel se deixa caure, plorant, a la chaise-longue. *El senyor Guillem l'aconsola.)*

ESCENA ULTIMA

LA CARLOTA, LA SENYORA ISABEL, EL SENYOR GUILLEM I L'ELADI

CARLOTA

(després d'un curt silenci, amb gran desconsol)
I tu, Eladi?

ELADI

(plorant i abraçant-la amb efusió)
T'estimo, mamà! T'estimo!

TELÓ RAPIT

ACTE TERCER

Menjador d'aire senyorial, amb les parets estucades formant plafons molt historiats i rics de color, d'istil barroc. Al fons, una obertura espaiosa amb portes vidrieres, per la qual se veu una terraça plena de cubells amb hortensies, gardenies i fènix, i molts testos amb rosers, lliris, geranis i altres plantes florides. A la dreta, també del fons, un bufet de noguera, molt gran, atapait de vaixella i peces de cristall. A l'esquerra de la mateixa mà, un trinxant. A la lateral dreta, un escalfa-panxes i dugues portes: la del primer terme comunica als dormitoris; l'altra, a la cuina. A la lateral esquerra, primer terme, una obertura que dóna al vestibol de la casa. Al mig de l'escena, una taula gran, quadrilonga, de noguera macissa, amb quatre columnes salomoniques, i amb un cobritaula de fil cru, amb rotllos de cassimir de color de porpra, i serrell també de fil cru. Al damunt de la mateixa, un test de faiença amb una begonia natural i una palmatoria encesa. Al voltant de la peça, un canapè i cadires de noguera, clavetejades, amb el seient de cuiro. Penjant del sostre, un llum de llautó molt historiat. Per les parets, alguns quadros a l'oli, plates decoratives de bronzo i un calendari. Es de bon mati, a trenc d'alba.

ESCENA I

LA TERESA, SOLA. AVIAT EN VICENS

TERESA
(sortint per la porta de l'esquerra, dient en veu baixa)

Tot ve dia que s'acaba! Tot ve dia que s'acaba! *(Va per apagar la palmatoria i es conté.)* Ja no·t tocaré més, palmatoria! Me treuen d'aquí! No! No vui apagar-te! Apaga-t tu tota sola! *(Arregla les cadires del voltant de la taula.)* I vosaltres, pobres cadires, ja no us posaré bé, com cada dia, traient-vos la pols del damunt! Me·n vaig d'aquesta casa! Me llencen! Soc vella! Ja es vella, la Teresa! *(Caient asseguda en una cadira.)* Sostén-me!

(Compareix en Vicens per la porta de l'esquerra.)

ESCENA II

LA MATEIXA, MÉS EN VICENS

VICENS

Que no hi ha re més, avia?

TERESA *(aixecant-se)*

No ho sé. Ja ho has carregat tot?

VICENS

Sí. Que puc anar cap a l'estació?

TERESA

Espera que surti la senyora, si·t plau.

VICENS

Que ja s'ha llevat la vostra mestressa?

TERESA

No crec pas que s'hagi ficat al llit.

VICENS

Es ben de planyer, la pobra, amb uns fills tant esbogerrats i troneres com té!

TERESA

(amb gran prec i abaixant la veu)

Calla, Vicens, que si·t sentia...

VICENS *(també abaixant la veu)*

Que tant mateix se·n van els nois?

TERESA

Sí. A Barcelona.

VICENS *(confidencialment)*

Que·ls treuen de casa, potser?

TERESA

No. Marxen amics, pel seu gust.

VICENS

I aquella moça tant aixerida, que també es fòra?

TERESA

Qui, la Remei?

VICENS

La mateixa.

TERESA

Ahir a la tarda se·n va anar a la seva terra.

VICENS

Que no tornarà més?

TERESA

No ho sé pas.

VICENS

Quina llastima que se n'hagi anat! Tant que m'agradava per passar-hi l'estona!

(Compareix la Carlota per la primera porta de la dreta. Està molt trasposta-da, fent cara de no haver dormit.)

ESCENA III

ELS MATEIXOS, MÉS LA CARLOTA

CARLOTA

Bon dia.

TERESA

Bon dia, senyoreta.

VICENS *(treient-se la gorra)*

Déu la guard.

CARLOTA

Ja ho té tot, Vicens?

VICENS

Sí, senyora. Si vol que carregui alguna cosa més?

CARLOTA

No. No crec que·ns haguem descuidat re.

VICENS

Sent així, ja puc anar-me·n, veritat?

(La Teresa desapareix, per tornar a sortir desseguida, per la segona porta de la dreta.)

CARLOTA

Sí. Deixi l'equipatge a l'estació i torni a buscar-nos. Sobre tot que no·ns escapi·l tren.

VICENS

No passi ansia, que encara es dejorn. *(Mirant el seu rellotge.)* Ui! Tenim una hora i mitja de temps!

CARLOTA

Recordi-s que hem de facturar.

VICENS

Això quan vostès hagin pres els bitllets.

CARLOTA

Després vagi amb el cotxe a buscar els meus papàs a casa seva.

VICENS

Molt bé diu. *(Anant-se·n per la porta de l'esquerra.)* Bon dia tingui, senyora.

CARLOTA

Bon dia, Vicens, bon dia.

(Va a mirar al jardí. Torna la Teresa, amb un gerro de porcelana, per la segona porta de la dreta.)

ESCENA IV

LA CARLOTA I LA TERESA

(La Carlota, com abstreta, segueix mirant el jardí, mentres la llum del dia va accentuant-se amb gradació. La Teresa va traient del bufet les taces i demés serviment per pendre llet tres persones, colocant-ho tot, amb molt compte, damunt de la taula.)

TERESA

(somicant i en veu molt baixa, diu a la primera taça que agafa)

Adéu. Ja no·t tocaré més. *(A una altra peça.)* Avui es el darrer dia. *(Anant servint la taula.)* Me·n vaig! Me treuen!

CARLOTA

(retirant-se de la porta del jardí amb esgarrifances de fred)

Quina matinada tant fresca, per ser el mes de Juny!

TERESA

Abrigui-s. Tiri-s un xal sobre l'espatlla, que vostè apenes deu haver dormit, i el cos se refreda, si no·s descansa.

CARLOTA

No n'hi ha necessitat, Teresa.

TERESA *(anant servint la taula)*

Com conegui, senyora.

CARLOTA

(mirant cap enfòra al jardí)

Quin temps més hermós se presenta! Farà un bon sol, avui.

TERESA *(en veu baixa i trista)*

No pas per mi.

CARLOTA

Apa, vés: prepara l'esmorsar, que·ls meus fills ja deuen llevar-se.

TERESA

Tinc d'anar a cercar la llet. La vaqueria d'aquí davant no fa gaire que encara era tancada.

CARLOTA

Potser ja es oberta.

TERESA *(fent acció d'anar-se·n)*

Vaig a mirar-ho.

CARLOTA

Què hi fa aquest llum encès?

TERESA *(amb gran prec)*

No l'apagui, senyora!

CARLOTA *(admirada)*

Per què? Que no t'hi veus amb la claror del dia? *(Agafant-la amorosament per un braç.)* Què tens? Tota tremoles.

TERESA

Soc vella!

CARLOTA

I ara! Per què ho dius?

TERESA

Vès com he passat la vida! Ni menos me n'he donat compte!

CARLOTA

Però, per què dius aquestes coses tant tristes? *(Confidencialment.)* Que potser parles perquè...?

TERESA

(interrompent-la, en un to sinistre)

Sí! I no vui anar-me'n! No vui anar-me'n! Tant es que'm tregui com que no, que no me n'aniré. Es a casa meva aquí! Hi he deixat la joventut!

CARLOTA *(commoguda)*

Teresa!

TERESA

Que me'n treguin morta dintre la caixa!

CARLOTA

Què he fet!

TERESA

No! No'm mouré pas! Encara que'm peguin i 'm maltractin com un goç! Soc en el meu test!

CARLOTA

Teresa! Teresa!

TERESA

Jo estimo tot lo d'aquesta casa. Estimo les persones, estimo les plantes i els mobles. I també les parets. Tot sembla que sigui meu. En tot m'hi veig jo mateixa.

CARLOTA

Què he fet, Senyor!

TERESA *(també en to sinistre)*

No ho provi pas de treure-m! No·m tregui, perquè sinó fins els meus amos morts s'aixecaran d'ont reposen per venir a defensar-me!

CARLOTA *(acaronant-la)*

Vaja, vaja: no t'exaltis!

TERESA *(en un to infantil)*

Deixi-m quedar, doncs! Ja treballaré força, més de lo que puga! Dongui-m les sobralles del menjar, i no·m pagui cap mesada!

CARLOTA

Però, si jo no consento que te·n vagis!

TERESA *(mirant-la fixament)*

No? *(En un esclat d'alegria.)* No, senyoreta?

CARLOTA

Jo vui que t'estiguis aprop meu i de la Jovita fins el dia que te·n cansis.

TERESA

Fins que·m mori.

CARLOTA *(acariciant-la)*

Oh! Criatura humil! Cor fidel! Perdona!

TERESA *(abaixant els ulls)*

Jo...

CARLOTA

Si ni tampoc me·n recordava del que vaig dir-te! Va ser una foguerada, un moment d'exaltació.

TERESA *(amb gran prec)*

No deixi marxar els seus fills!

CARLOTA

Ells se n'han d'anar: són joves.

TERESA

Els anyorarem.

(Per la primera porta de la dreta compareix la Jovita, sense pentinar, i amb el mateix vestit de l'acte anterior.)

ESCENA V

ELS MATEIXOS, MÉS LA JOVITA

JOVITA *(en to brillant i alegroi)*

Bon dia!

TERESA *(girant-se)*

Bon dia, Jovita.

CARLOTA

(també girant-se, molt sorpresa)

Com! Tu en aquestes hores?

JOVITA *(fent-li un petó)*

Ja he acabat la sòn, mamà.

CARLOTA *(besant-la)*

Ets molt matinera!

TERESA *(somrient)*

Sembles una alosa.

JOVITA

S'hi està més malament al llit, quan no ·s pot dormir!

CARLOTA

Però, aont vas sense arreglar-te ·ls cabells?

JOVITA

Ja ·m pentinarà després la Teresa

CARLOTA

Vès per què tenies de llevar-te tant aviat! No veus que encara ha de sortir el sol?

JOVITA

Es que vui venir a l'estació.

CARLOTA

Per despedir-te dels teus germans?

JOVITA

I doncs!

CARLOTA

Que no van despedir-se de tu ahir vespre?

JOVITA

Sí. Però jo no vaig quedar prou satisfeta. Els vui tornar a veure; els vui encomanar que·s recordin de mi i que m'enviin força postals ben boniques.

CARLOTA *(somrient)*

Vet-aquí en què penses!

JOVITA

Ah! Que no vindran també a l'estació l'avia Isabel i l'avi Guillem?

CARLOTA

Es clar que sí! *(A la Teresa.)* Apa, vés, tu, vés, que es tard.

TERESA

(agafant el gerro de porcelana)

Ai! Sí: té raó.

JOVITA

Ont vas, Teresa?

TERESA

A la vaqueria d'aquí davant.

JOVITA *(a la Carlota)*

M'hi deixes anar?

CARLOTA

No, que vas tota escabellada.

TERESA

Apenes la veurà ningú.

CARLOTA *(molt amable)*

Però, vés, dòna, vés.

TERESA

(anant-se'n per la primera porta de l'esquerra)

Ja torno desseguida.

(La Carlota apaga la palmatoria, posant-la damunt del bufet.)

ESCENA VI

La Carlota i la Jovita

JOVITA *(desprès d'un curt silenci)*

Vès per què se·n té d'anar l'Eladi! Ara que jo li hauria pres les lliçons!

CARLOTA

Que·t sab greu que se·n vagi?

JOVITA

Sí, mamà.

CARLOTA

I l'Adriana i en Frederic, que no·t dol que·ns deixin?

JOVITA

També. Que estaran gaire temps fòra?

CARLOTA

Una temporada.

JOVITA

Per què se·n van?

CARLOTA

Perquè·ls tios de Barcelona·ls volen uns quants dies aprop seu.

JOVITA

I a mi no?

CARLOTA

Oh! Tu has de quedar-te aquí per fer-me companyia.

JOVITA

Que·s quedi l'Adriana, que es mès gran.

CARLOTA

Ara ja ho tenim pensat així.

JOVITA

Que·m trobaré sola, sense l'Eladi!

CARLOTA

Que no·m tindras a mi i a la Teresa?

JOVITA *(posant-se trista)*

La Teresa també marxa.

CARLOTA

Que no.

JOVITA

Que sí. Ella va dir-m'ho ahir vespre.

CARLOTA

Te va fer una broma de les seves.

JOVITA

Una broma i plorava?

CARLOTA

Ho feia veure.

JOVITA

Si va dir-me que se n'anava lluny, no sé aont.

CARLOTA

No la creguis.

JOVITA

La Teresa no m'ha enganyat mai. *(Fent memoria.)* Ah! I no sabs què més va dir-me?

CARLOTA

Què?

JOVITA *(subratllant-ho)*

Que treballés i mirés força per casa, perquè nosaltres ja no erem tant rics com abans.

CARLOTA *(cor-ferida, en veu baixa)*

Déu meu!

JOVITA *(fent una rialleta)*

Això sí que deu ser una broma de les seves. *(Cambiant de to.)* Però, no't pensis, desseguida va penedir-se'n i va demanar-me que no la descobrís. *(Posant-se seria.)* Ara no la renyis, ho sents? Allò li va escapar. Va dir-m'ho tot plorant i fent-me petons.

CARLOTA

Pobra Teresa!

JOVITA *(reflexionant)*

Que no ho som tant rics com abans?

CARLOTA *(fingint serenitat)*

Per què vols saber-ho?

JOVITA

Oh! Com que veig que't poses trista...

CARLOTA

No veus que'ls teus germans avui marxen a Barcelona?

JOVITA

No'ns deixen per anar a divertir-se?

CARLOTA

No! No, Jovita! Van a treballar, a guanyar-se la vida.

JOVITA *(extranyada)*

A guanyar-se la vida? Per què?

CARLOTA

Per no estar-se parats i per apendre de fer alguna cosa.

JOVITA

Com els que ho necessiten per viure.

CARLOTA

Sí. D'aquesta manera seran més dignes i jo·ls estimaré més.

JOVITA

Si treballen els estimaras més que ara?

CARLOTA

El doble.

JOVITA

Jo vui treballar com ells, doncs. Jo vui apendre de fer alguna cosa.

CARLOTA

Per què, Jovita?

JOVITA

Perquè m'estimis força.

CARLOTA

Encara no t'estimo prou?

JOVITA

(tirant-se-li al coll i fent-li petons)

Sí, mamà, sí!

CARLOTA

Ah! Dolenta, més que dolenta!

JOVITA

Ho deia de per riure.

(Torna la Teresa, amb el gerro ple de llet, per la primera porta de l'esquerra.)

ESCENA VII

LES MATEIXES, MÉS LA TERESA

CARLOTA *(a la Teresa)*

Que ja era obert?

TERESA

(anant-se·n per la segona porta de la dreta)

Sí, senyora.

CARLOTA

Apa, doncs, enllesteix, Teresa.

TERESA *(desapareixent)*

Ja tinc fetes les torrades.

JOVITA

Hi vaig?

CARLOTA

No, que la destorbaries.

(Per la primera porta de la dreta compareix l'Eladi, molt trist i apesarat.)

ESCENA VIII

LA CARLOTA, LA JOVITA I L'ELADI

ELADI

Bon dia, mamà. Bon dia, Jovita.

CARLOTA

Bon dia, fill meu.

JOVITA

Jo m'he llevat primer que tu, Eladi!

ELADI *(amb somriure trist)*

També·t vindrà sòn més aviat que a mi.

JOVITA

Ho veurem.

CARLOTA

I aquells què fan?

ELADI

Ara acaben de vestir-se.

JOVITA

Vaig a donar-los pressa.

CARLOTA

No·ls amoïnis, nena. No vagis a atabalar-los, que massa que deuen tenir ansia.

JOVITA

Deixa-m anar ajudar la Teresa, doncs.

CARLOTA

Vaja, vés, vés. Però no la destorbis, sents?

JOVITA

(desapareixent per la segona porta de la dreta)

No vui que s'escarraci tant tota sola.

(L'Eladi, mentrestant, ha anat a esbargir el pensament a la porta del fons, de cara al jardí.)

ESCENA IX

La Carlota i l'Eladi

CARLOTA

(acostant-s'hi, molt amorosa)

Eladi! Fill!

ELADI *(girant-se)*

Què vols, mamà?

CARLOTA

Ja tens les teves coses a punt? No't deixes pas re?

ELADI

No, que jo sapiga. Que se n'han endut l'equipatge?

CARLOTA

Ja es a l'estació. *(Curt silenci.)* Te'n vas ben animat?

ELADI *(fent el cor fort)*

Sí.

CARLOTA

Axís m'agrades!

ELADI
(amb molt sentiment, mirant entorn seu)

Mamà! Quina mena d'encís se troba, en la casa ont s'ha viscut desde petit, quan ha d'abandonar-se!

CARLOTA

Més hermosa la trobaras el dia que hi tornis fet un home!

(Per la segona porta de la dreta compareixen la Teresa i la Jovita. Aquesta amb una plata curulla de pa torrat.)

ESCENA X

ELS MATEIXOS, MÉS LA TERESA I LA JOVITA

JOVITA

Quina olor que fa aquest pa torrat!

TERESA

Deixa-l damunt de la taula.

JOVITA *(deixant-li)*

Així.

CARLOTA *(somrient)*

La treballadora de casa!

TERESA
(traient la sucrera del bufet i posant-la també damunt de la taula)

Ara la sucrera.

(L'Adriana, en l'interior, se posa a tocar

molt fort el cant dels pelegrins del Tannhäuser *en el piano. La Teresa i la Jovita, feinejant, acaben de servir la taula i posen les cadires bé.)*

CARLOTA

Què fa l'Adriana? Per què toca·l piano?

ELADI

Sembla que no li passi re!

JOVITA

Despertarà·l veinat.

CARLOTA *(amb pena)*

Deu ser per la despedida!

JOVITA

Espatllarà ·l piano.

CARLOTA *(amb gran prec)*

Vaja, fills meus!

FREDERIC *(desde dins, cridant)*

Prou, prou musica!

ADRIANA

(deixant de tocar el piano i esclafint a riure)

Quina pensada més original he tingut!

FREDERIC

(apareixent a l'escena sense res al cap)

Com totes les teves! *(Cambiant de to.)* Bon dia.

CARLOTA

Bon dia, Frederic.

ADRIANA
(també apareixent a l'escena)
Ah! Ja està llevat tothom?

CARLOTA
Sí, Adriana.

ESCENA XI

ELS MATEIXOS, MÉS EN FREDERIC I L'ADRIANA

FREDERIC
No 'ns escaparà pas el tren?

CARLOTA
No. Teniu temps de sòbres per esmorsar amb tranquilitat.

ADRIANA
Que encara no són aquí 'ls avis?

CARLOTA
No poden trigar gaire.
(L'Eladi 's passeja, amb el cap baix, per l'esquerra del fons.)

JOVITA
Adriana: jo vindré a l'estació a despedir-vos.

ADRIANA *(amb ironia)*
Vols acompanyar-nos a fer fortuna?

JOVITA
No: tinc de quedar-me al costat de la mamà.

ELADI *(a la Carlota)*

Ja ·ns esperaran els tios?

CARLOTA

Jo·m penso que sí.

FREDERIC

Que ja ho saben que hi arribarem avui?

CARLOTA

Ahir vaig posar-los un telegrama.

FREDERIC

Te quedaras sola, amb la Jovita, mamà?

CARLOTA

I amb la Teresa.

FREDERIC *(molt sorprès)*

Com!

ADRIANA *(en veu baixa)*

No vas dir que també se n'anava?

CARLOTA

No se·n va, doncs.

FREDERIC

(també en veu baixa, anant-se·n cap al fons)

Jo ·m creia que sí.

TERESA *(no gosant)*

Senyora...

CARLOTA

Apa: comença a servir-los el cafè amb llet.

ADRIANA

Jo no vui res.

(La Teresa se'n va per la segona porta de la dreta.)

FREDERIC

Jo tampoc.

CARLOTA

Per què?

ADRIANA

No ·m trobo en disposició de pendre res tant dematí.

FREDERIC *(en veu baixa)*

S'estima més un extrany que nosaltres!

CARLOTA

I, doncs, que us en voleu anar dejuns? Vaja: no fem coses, no fem coses, fills meus.

JOVITA

Jo sí que tinc gana.

CARLOTA

Anem, Jovita, a vestir-nos.

JOVITA

Que no hem d'esmorsar de primer?

CARLOTA

Ja esmorsaras, dòna. Apa, anem, que fariem tard a l'estació.

(La Jovita se'n va, donant la mà a la Carlota, per la primera porta de la dreta.)

ESCENA XII

L'ADRIANA, EN FREDERIC I L'ELADI

(L'Eladi se·n va cap al fons. L'Adriana s'asseu en una cadira del primer terme de la dreta.)

FREDERIC *(després d'un curt silenci)*
Heu sentit?

ADRIANA *(amb ironia)*
Sí, home, sí!

ELADI
De què us queixeu ara?

FREDERIC
Es a dir que a nosaltres que li som fills ens treu de casa, i als extranys se·ls queda aprop seu?

ELADI
Que parles per la Teresa?

FREDERIC
Es clar!

ELADI
També voldries que la tregués?

ADRIANA
Perquè ho deia, doncs!

ELADI
¿Trobarieu just que, després d'haver-se fet vella aquí, avui, que no té ont anar a raure, la mamà la llencés al carrer?

ADRIANA

I tu que ho trobes just que se·ns tregui a nosaltres?

ELADI

Molt! Nosaltres som joves!

FREDERIC *(en un arranc impulsiu)*

Aviat que no me·n vaig, doncs!

ADRIANA

(aixecant-se impulsivament i acostant-s'hi)

Ja està dit! Si tu no ·t mous, jo tampoc!

FREDERIC

Si la mamà, per lo que sigui, pot sostenir a la Teresa, per què no ha de fer el mateix amb nosaltres, que hi té més obligació?

ADRIANA

No marxem, Frederic! Rebelem-nos!

ELADI

No teniu seny ni cor!

FREDERIC

Més que tu, que·t tornes masell!

ELADI

Així: insulta-m, escarneix-me!

FREDERIC

No! No me·n vaig!

ADRIANA

(asseient-se en una cadira de la dreta de la taula)

Ni jo!

ELADI

Me n'aniré sol.

FREDERIC

No vui passar-hi per la vergonya d'haver de treballar tancat tot el dia com un miserable escrivent o empleat d'oficina! *(Amb sarcasme)*. Que treballin els pobres!

ADRIANA

Nosaltres no ·n som de pobres!

ELADI

Però estem arruinats!

FREDERIC

Tenim l'habit de ric, i aquesta qualitat, segons com se mira, té·l valor d'un capital.

ELADI

Sí: vés-te fent ilusions!

FREDERIC

No. Ja no me·n faig.

ADRIANA

Jo tampoc. Ens-e les han mortes!

FREDERIC

¿Com ens podrem presentar novament en la nostra societat, després d'haver fet enraonar tant?

ADRIANA *(amb ironia)*

Però, home, si retornarem més dignes!

FREDERIC *(també amb ironia)*

Retornarem triomfants!

ADRIANA *(amb èmfasi)*

A mi la tia Roser m'ensenyarà de tallar i de confeccionar vestits!

FREDERIC *(també amb èmfasi)*

A mi ·l tio Rafel me confiarà la direcció de la fàbrica!

FREDERIC *(rient entre-dents)*

Quina vida més hermosa!

ADRIANA

I més alegra i tranquila! *(Esclafint a riure)*.

ELADI

Desgraciats, més que desgraciats!

FREDERIC *(en un esclat d'ira)*

Ah! Si ·ls somnis fossin realitat!

ADRIANA *(aixecant-se)*

Que has somniat aquesta nit?

FREDERIC

Sí, Adriana.

ADRIANA

Jo també. Jo, en un moment de desesperació, me recordo que fugia amb un home desconegut que m'ha promès no deixar-me mai!

FREDERIC *(amb ira)*

Jo he sentit desitjos de calar foc en aquesta casa!

ADRIANA

I tu, Eladi?

ELADI

Jo, doncs, sense somniar, amb l'esperit ben despert, he tingut una visió encantadora.

ADRIANA

Explica-la.

ELADI

Havia tornat del treball, i estant-me reposant en el llit, la mamà, dreta al capsal, vetllava ·l meu sòn, besant-me en el front agraída.

ADRIANA

(separant-se d'ell, molestada)

Quin somni!

ELADI

No: si ha estat una visió, que voldria veure realisada!

(Per la segona porta de la dreta compareix la Teresa amb una cafetera plena de cafè i el gerro de la llet.)

ESCENA XIII

Els mateixos, mès la Teresa

(L'Adriana torna a asseure-s en la cadira del primer terme de la dreta. En Frederic s'asseu en una del segon terme de l'esquerra.)

TERESA

Volen que·ls serveixi, senyorets?

FREDERIC

Ja he dit que no pendria re.

ADRIANA

Jo tampoc.

TERESA

Sí: no més una mica de llet, solament mitja taça.

FREDERIC

Li repeteixo que no.

TERESA *(amb tendresa)*

Per distreure la gana.

ELADI

(asseient-se a l'esquerra de la taula)

Serveixi-m a mi.

TERESA

L'Eladi ho entén. Que hi vol un raget de cafè?

ELADI

Sí, vaja.

TERESA *(servint-lo)*

El trobarà molt calentó.

ELADI

(tot tallant la torrada en petites parts)

Ja m'agrada.

TERESA

(així que ha servit a l'Eladi)

I vostès?

FREDERIC

No, dòna, no. Retiri, retiri·l servei.

(El cel se va aclarint. La Teresa contempla fixament, amb molta llastima, a

l'Adriana i en Frederic. Curt silenci.)

ADRIANA

Què mira, Teresa?

TERESA

Quina pena·m fa que se·n vagin! Jo que·ls he vist néixer!

ADRIANA

Per què ho diu?

TERESA

Com els anyoraré!

FREDERIC

Ens anyorarà?

TERESA

Molt! Mes valdria que me n'anés jo, que no faria falta a ningú! Que ha de ser trist per la seva mamà tenir-los fòra de casa! Ai, Senyor! Quins cambis fan les families!

ELADI

No plori.

TERESA

(després d'un gran esforç, no gosant-ho dir)
Me permeten una cosa, senyorets?

ADRIANA

Digui.

TERESA

No s'ofendran?

ELADI

De vostè res ens pot ofendre.

TERESA *(en un esclat d'alegria)*

No? *(Traient-se, nerviosament, uns quants bitllets de banc de la bossa de les faldilles per repartir-los entre tots tres.)* Tinguin, doncs, tinguin!

FREDERIC *(molt sorprès)*

Què es això?

TERESA

Prengui, senyoreta. Corri, que la seva mamà no se n'enteri.

ADRIANA *(també molt sorpresa)*

Què·ns dóna?

TERESA

Són els meus estalvis.

FREDERIC *(amb ironia fina)*

Què n'hem de fer dels seus diners?

TERESA

Prenguin la bona voluntat d'aquesta pobra vella! Cuitin, que no·ns vegin!

ADRIANA

(en veu baixa i amb desdeny)

No volem re!

TERESA *(amb gran prec)*

Prenguin-t'ho com una memoria meva!

FREDERIC

I ara!

ADRIANA *(amb orgull)*

Que·s creu que ho necessitem?

TERESA

No s'ofenguin. Si més tingués, més els donaria.

ELADI *(amb emoció)*

Gracies, Teresa.

TERESA

Que no m'ho accepten?

FREDERIC *(en veu baixa)*

No.

TERESA

Per què? Que·s pensen que puc haver-ho de menester? No s'apurin per mi! Tinguin, tinguin! Faci-m aquest favor!

FREDERIC *(també en veu baixa)*

Que es la nostra caixera?

ELADI

(an en Frederic, aixecant-se)

Això no·s diu!

TERESA *(molt sofocada)*

Perdonin. Jo no volia ofendre-ls. Jo·ls estimo. M'he pres aquesta llibertat perquè encara·m sembla que són petits, que·ls ensenyo de caminar, o que·ls porto a braç i els explico rondalles.

ELADI

(agafant-la per un braç amb molta tendresa)

Qui pogués tornar-hi en aquell temps!

TERESA

Perdonin el meu atreviment! Perdonin! *(Anant-se·n, sanglotant, per la segona porta de*

la dreta, acompanyada de l'Eladi.) Ai! Quina tristesa fan les cases que cauen!

ELADI

No plori, dòna, no plori.

TERESA

Perdonin el meu atreviment! Perdonin! *(La Teresa desapareix. L'Eladi 's queda al peu de la porta, molt apesarat. L'Adriana i en Frederic permaneixen amb el cap baix.)*

ESCENA XIV

ELS MATEIXOS, MENYS LA TERESA

ELADI

(després d'un curt silenci, acostant-se an en Frederic i l'Adriana)

No teniu pietat! No us feu càrrec de re!

FREDERIC

Tothom ens estima més que la mamà!

ADRIANA

Però, si no 'n tenim de mare! Nosaltres no més hem tingut pare!

FREDERIC

Pobre papà! Ara que es mort es quan regoneixem les seves bondats!

ADRIANA

(en un arranc impulsiu i aixecant-se)

Ah! Jo no me·n vaig d'aquí sense anar al cementiri a portar-li un record!

FREDERIC *(també aixecant-se)*

Sí! Molt ben pensat!

ADRIANA

Què li portarem?

FREDERIC

Un ram de flors.

ADRIANA

Fem-li una corona?

FREDERIC

Tens raó. Afanyem-nos, doncs, Adriana!

ADRIANA

Anem al jardí.

FREDERIC

Apa, Eladi.

ELADI

No, no m'hi compteu.

FREDERIC *(molt sorprès)*

No?

ADRIANA

(acostant-s'hi i com reconvenint-lo)

Que no te·n recordes del papà?

ELADI

Més que vosaltres.

FREDERIC

I doncs?

ELADI

Ja ·l recordaré d'una altra manera.

ADRIANA *(amb indiferencia)*

Tu mateix, noi.

FREDERIC

Anem, que no ·ns escapés el tren.

ADRIANA

Això rai! No t'apuris: marxariem en el segon.

FREDERIC

Enllestim, enllestim!

(L'Adriana i en Frederic se·n van al jardí. Durant l'escena que segueix se·ls veurà cullint flors, anant de l'una a l'altra banda de la terraça.)

ESCENA XV

L'ELADI, SOL. DESSEGUIDA LA TERESA

(L'Eladi queda com aturdit mirant l'Adriana i en Frederic a la terraça, asseient-se immediatament, apoiant el cap sobre la taula. Després d'un curt silenci torna la Teresa per la segona porta de la dreta.)

ESCENA XVI

L'Eladi i la Teresa

TERESA

(acostant-se a la taula, amb molta prudencia)

Vol fer el favor, senyoret?

(L'Eladi s'aparta una mica. La Teresa, després de mirar-lo una estona amb compassió, se disposa a retirar el servi-ment que hi ha sobre la taula, per portar-lo a la cuina en dos o tres camins. Mentrestant se sent l'Adriana i en Frederic que enraonen en el jardí.)

FREDERIC

Té: posa-hi aquestes roses blanques.

ADRIANA *(després d'un curt silenci)*

Cull-ne més, cull-ne més!

FREDERIC

No't deixis aquells clavells tant gemats.

ADRIANA

Mira quines poncelles.

(En un moment en que la Teresa's troba en escena, comptant en que ja ha desem-braçat la taula del menjador, compareix la Carlota per la primera porta de la dreta, amb vestit de carrer, sense res al cap i amb cert desordre en tota ella.)

ESCENA XVII

ELS MATEIXOS, MÉS LA CARLOTA

CARLOTA

Teresa.

TERESA

Què mana, senyora?

CARLOTA

Vine, que, mentres jo·m vesteixo, acabaras d'arreglar la Jovita.

(La Carlota, seguida de la Teresa, se n'entorna a dins. Simultaniament vénen del jardí l'Adriana i en Frederic amb un gabell de flors i un branquilló, entortolligat en forma de cercol, per teixir una corona.)

ESCENA XVIII

L'ELADI, L'ADRIANA I EN FREDERIC

ADRIANA

Mira, Eladi.

(L'Eladi s'aixeca, sense dir res, anant-se·n a mirar a fòra.)

FREDERIC *(atribuladament)*

Posa-les sobre la taula.

ADRIANA
(deixant les flors i el branquilló sobre la taula)
Ja veuras quina corona més hermosa farem!

FREDERIC *(a l'Eladi)*
Tu.

ELADI *(girant-se)*
Què vols?

FREDERIC
Que encara no són aquí·ls avis?

ELADI
No. Veig que triguen molt.
(L'Adriana, després d'haver triat, sempre nerviosament, les flors, se·n va, per tornar a sortir desseguida, per la primera porta de la dreta, a buscar fil i unes estisores.)

FREDERIC
Veiam si·ns faran fer tard!

ELADI
No tinguis por.

ADRIANA *(agafant el branquilló)*
Apa, comencem.

FREDERIC
(tornant amb un capdellet de fil i unes estisores)
Vés lligant-hi flors.

ADRIANA *(lligant-n'hi una)*
Així.

FREDERIC

Tria-les bé.

ADRIANA *(anant teixint la corona)*

No vols ajudar-nos, Eladi?

FREDERIC

Ja ha dit que no.

ADRIANA

Més gloria per nosaltres, doncs.

(Per la primera porta de la dreta torna la Carlota, ben vestida del tot, però, com no fa gaire, sense res al cap.)

ESCENA XIX

Els mateixos, més la Carlota

CARLOTA *(sortint molt apressada)*

I els vostres avis?

(La Carlota·s detura. L'Adriana i en Frederic, com sobtats i avergonyits, s'aparten de vora de la taula, agrupant-se a l'esquerra, deixant les flors i la corona a mig fer.)

ADRIANA *(amb veu glaçada)*

La mamà!

CARLOTA

(després d'un llarg silenci, acostant-s'hi)

Què són tantes flors? *(Ningú respon. L'Adriana i en Frederic permaneixen amb el cap baix. Acostant-s'hi més.)* Què feu aquí?

(Agafant el cercol.) Què es això? Una corona començada?

ADRIANA

(després d'un curt silenci, a mitja veu)

Volem portar-la al papà.

CARLOTA

Us en recordeu força, oi? L'anyoreu, veritat?

ADRIANA

Sí. *(Subratllant-ho.)* Ell va estimar-nos molt.

FREDERIC *(no gosant-ho dir)*

Abans de marxar de casa hem pensat rendir-li aquest tribut.

CARLOTA

Així m'agradeu, fills meus! Que sigueu bons i respectuosos.

ELADI

(en un esclat d'ira i de sentiment)

No te·ls creguis, mamà! No te·ls creguis, que no ho fan de cor!

CARLOTA *(increpant-lo)*

Eladi!

ELADI

Tot es per ofendre-t!

CARLOTA

Que no hi prens part?

ELADI

No. No puc.

CARLOTA

Per què?

ELADI

Perquè jo, que estimo i venero la memoria del papà, no vui fer servir el seu recort per enutjar-te a tu.

CARLOTA

Tant malament judiques els teus germans? Jo·ls aprovo, doncs, això que fan. Jo·ls ho aprovo i fins vui ajudar-los. *(En veu baixa i sense convicció.)* Si tu no te·n recordes del teu pobre papà...

ELADI

Sí que me·n recordo, sí! Més que ells!

CARLOTA

I doncs?

ELADI

Mamà! Mamà! *(Amb gran prec.)* No·m facis aquesta pregunta!

CARLOTA

(asseient-se a la dreta de la taula, dient amb molta tendresa)

Veniu, Adriana i Frederic. Acosteu-vos. Veniu, que us ajudaré. *(Ningú respon. L'Adriana i en Frederic, sempre amb el cap baix, estan molt violents.)* Per què no us acosteu? Que us-e sab greu que jo intervingui en les vostres coses? *(Agafant una flor.)* Veieu? Aquí hi poso aquesta rosa blanca. *(Pausadament.)* I tu, Adriana, què hi vols posar en nom teu? *(Curt silenci.)* Tria. I tu, Frederic?

Esculleix. Vaja, veniu. Anem teixint la corona: una flor jo i una altra cada hu de vosaltres. *(En veu baixa i llagrimosa.)* L'Eladi no n'hi tindrà cap.

ELADI

Me mortifiques, mamà!

FREDERIC *(amb veu concentrada)*

A nosaltres ens avergonyeix!

ADRIANA

Ens fa escarni!

CARLOTA *(aixecant-se)*

Jo?

FREDERIC

No·n tens prou amb treure-ns de casa...

CARLOTA *(interrompent-lo)*

No! Jo no us trec! Us envio a practicar la virtut del treball.

ADRIANA

Perquè deu convenir-te!

CARLOTA *(corferida)*

Què dius!

FREDERIC

A les dònes com tu, en les circumstancies en que·t trobes, devegades els fills els fan ombra!

CARLOTA *(amb esglai)*

Frederic!

ELADI

(esclatant en indignació folla)

Què has dit, què has dit, mala llengua!

FREDERIC

(energicament, anant-se·n cap a la dreta del fons)

Lo que sentia!

ELADI

L'honra de la mamà es la teva mateixa! Es la del papà i de tots nosaltres!

CARLOTA *(mirant enlaire)*

Déu meu! Déu meu!

ELADI

(amenaçador, an en Frederic)

Retira aquestes paraules! Demana perdó a la mamà!

FREDERIC

No!

ADRIANA *(amb veu suplicant)*

Frederic!

ELADI *(volent abraonar-s'hi)*

Per força, doncs!

CARLOTA

(contenint-lo, tot increpant-lo amb energia)

Eladi! *(Després d'un curt silenci, concentrant la veu.)* Així tractes al teu germà?

(L'Eladi·s conté. En Frederic, vençut de vergonya, se·n va al recó de la dreta.)

ELADI *(avergonyit)*

Perdona-m, doncs, a mi, si, defensant-te, t'he ofès!

(Per la primera porta de la dreta compareixen la Teresa i la Jovita. Aquesta va molt ben vestida, de rigorós dol, i amb un barret elegant. Una i altra queden com aturdides veient l'actitut de la Carlota i els seus fills. L'Adriana, sanglotant, s'acosta an en Frederic.)

ESCENA XX

Els mateixos, mès la Teresa i la Jovita

ADRIANA

(desprès d'un curt silenci, an en Frederic)

Demana-li perdó.

FREDERIC *(a mitja veu)*

Me·n dono vergonya.

CARLOTA

Teresa.

TERESA

Quė mana, senyora.

CARLOTA

Vés a mirar els meus papàs quė fan.

TERESA

Ja hi vaig.

JOVITA *(a la Teresa)*

Jo també vinc.

TERESA

Anem, Jovita, anem.

(La Teresa s'emporta la Jovita, la qual camina a poc a poc, amb el cap girat endarrera, tot mirant als seus germans, fins que ha desaparegut per la primera porta de la dreta. L'Adriana no·s mou del costat d'en Frederic. Llarg silenci.)

ESCENA XXI

ELS MATEIXOS, MENYS LA TERESA I LA JOVITA

CARLOTA

(acostant-se an en Frederic)

Frederic.

FREDERIC

Mamà!

CARLOTA

Mira-m.

FREDERIC

(després d'un gran esforç)

No puc!

CARLOTA *(dolçament)*

Fill: reflexiona, fes-te càrrec dels teus devers. Sigues util, sigues treballador. Val més ser pobre, produint alguna cosa, que no pas ric vivint en l'ociositat. L'ociositat, fills meus, desmoralisa.

FREDERIC
(també després d'un gran esforç)
Es cert!

ADRIANA *(amb molt sentiment)*
Demana-li perdó, pobra mamà!

FREDERIC
(en veu quasi imperceptible)
No'n soc digne!

CARLOTA
Vaja: aneu a acabar d'arreglar-vos.

ADRIANA
Anem, Frederic.
(L'Adriana i en Frederic, apesarats, desapareixen per la primera porta de la dreta.)

CARLOTA
(després d'un curt silenci, acostant-s'hi amorosa)
Què fas, Eladi?

ELADI *(aixecant el cap)*
Ah! Sí. Tens raó.

CARLOTA *(amb molta tendresa)*
Apa.
(L'Eladi, després de provar, inutilment, de mirar a la seva mare, desapareix per la primera porta de la dreta amb el cap baix, molt avergonyit. Simultaniament, per la de l'esquerra, compareixen, enraonant, la senyora Isabel, la Teresa, la Jovita i el senyor Guillem.)

ESCENA XXII

LA CARLOTA, LA SENYORA ISABEL, LA TERESA, LA JOVITA I EL SENYOR GUILLEM

GUILLEM

Bon dia, Carlota.

CARLOTA

Bon dia tinguin.

GUILLEM

Ont són els nois?

CARLOTA

Ja surten desseguida.

GUILLEM

Perdona, filla meva. No t'havia comprès. Vaig deixar-me portar per una exaltació impropia del meu caracter.

CARLOTA *(humilment)*

Papà!

GUILLEM

Tens tota la raó.

ISABEL

Perdona-ns.

CARLOTA *(també humilment)*

Mamà!

ISABEL

Tant mateix vols que l'Adriana se'n vagi?

CARLOTA

Es pel seu bé, cregui-m. Donat el seu caracter, no sabria resignar-se al cambi que sofrirà aquesta casa.

ISABEL

Oh, sí! Se'n donaria pena!

GUILLEM *(a l'Isabel)*

Deixa que marxi, doncs.

CARLOTA

Convé que visqui una temporada lluny de mi, perquè s'acostumi a la vida senzilla i de treball.

ISABEL

La tia Roser pot fer molt per ella.

CARLOTA

Segons indicacions que avui mateix li envio, li farà ensenyar coses utils, que aquí, ara de moment, potser no voldria apendre.

ISABEL

Veiam, veiam si cambiarà.

CARLOTA

Permeti-m.

ISABEL

Què vas a fer?

CARLOTA

Vaig a acabar de vestir-me.

GUILLEM

Per què? Que vols arribar-te a l'estació?

CARLOTA

Jo bé·n tinc ganes.

ISABEL

No. No hi vinguis.

GUILLEM

No vui que·t moguis de casa. T'impressionaries molt.

ISABEL

Ja·ns en cuidarem nosaltres dels teus fills.

GUILLEM

Els acompanyarem fins a Barcelona.

CARLOTA

Però, papà...

GUILLEM

No·n parlem més. Queda-t aquí amb la Jovita.

CARLOTA *(amb obediencia)*

Com li sembli.

GUILLEM

Massa temps que·l fas el cor fort! Ets energica, ets resoluda, filla meva! Comprenc que obres molt bé, com una gran mare; però avui me fas por.

ISABEL *(amb gran prec)*

Queda-t a casa!

CARLOTA

(traient el barret a la Jovita)

Vine, Jovita.

JOVITA *(després d'un curt silenci)*

No, que no devem ser tant rics com abans!

ISABEL *(fent-li un petó)*

Pobreta!

(Per la primera porta de la dreta compareixen en Frederic i l'Eladi amb el barret posat i un abric de mig temps al braç cada hu respectivament.)

ESCENA ULTIMA

ELS MATEIXOS, MÉS EN FREDERIC I L'ELADI. DESSEGUIDA L'ADRIANA

FREDERIC

(fent un petó a la senyora Isabel i al senyor Guillem)

Bon dia.

GUILLEM

I l'Adriana?

ELADI

(també fent un petó als seus avis)

Ja ve.

(Per la primera porta de la dreta compareix l'Adriana, també amb el barret posat, i un portamonedes i una ombrela a la mà. Com els seus germans, besa a la senyora Isabel i al senyor Guillem. La Teresa, apesarada, va a asseure-s en una cadira de la dreta del fons.)

GUILLEM
(després d'un curt silenci)

Que anem?

FREDERIC

Sí. *(Sincerament i amb emoció.)* Mamà! Jo 't juro que no 't queixaras de mi!

ADRIANA

De mi tampoc!

CARLOTA *(en un esclat d'alegria)*

Us en aneu ben contents?

FREDERIC

Jo me'n vaig animat, com si ja comencés una vida nova.

CARLOTA

Treballareu amb amor?

FREDERIC

Sí. Sempre pensant en tu!

CARLOTA

Treballeu! D'aquesta manera, quan jo us falti, no haureu de plorar la joventut perduda!

FREDERIC *(abraçant-la)*

Perdona!

CARLOTA *(fent-li un petó)*

Sigues fort! Sigues bo! *(Als seus fills.)* Aneu. Jo, en nom de tots, acabaré la corona per vosaltres començada.

FREDERIC

Que no véns tu?

CARLOTA

No.

ADRIANA *(amb extranyesa)*

Per què?

GUILLEM

Jo li he suplicat que no vingui.

ISABEL

S'afectaria massa.

GUILLEM

Veniu. Passeu pel jardí.

CARLOTA

I el cotxe?

GUILLEM

Ens està esperant al darrera de la casa.

ISABEL

Així evitem el dir de la gent.

ADRIANA

(abraçant-la i fent-li petons)

Adéu, mamà!

CARLOTA *(besant-la)*

Adéu! Sigues sempre honesta i senzilla.

ADRIANA

(desprenent-se dels braços de la Carlota)

Faré més de lo que tu desitges.

CARLOTA *(a l'Eladi)*

Fill!

ELADI *(abraçant-la)*

Mamà!

CARLOTA *(fent-li petons)*

Coratge, Eladi! *(Surt el sol.)* Mireu quin sol més hermós! A treballar!

GUILLEM

Anem, que no fem tard!

ISABEL

D'aquí a la tornada.

CARLOTA

Que tingueu un sant camí.

ISABEL *(fent-li un petó)*

Adéu, Jovita!

JOVITA

Sí que som pobres!

(El senyor Guillem, l'Adriana, en Frederic i l'Eladi fan petons a la Jovita.)

GUILLEM

Què fem?

(L'Eladi, l'Adriana i en Frederic besen a la Teresa. Després, acompanyats de la senyora Isabel i el senyor Guillem, se dirigeixen cap al fons. L'Eladi, molt emocionat, torna a fer un petó a la Teresa.)

ELADI

Adéu, Teresa!

TERESA

Tot ve dia que s'acaba! *(Després d'un curt silenci, amb veu fosca.)* Ja no'm trobaran quan tornin.

(El senyor Guillem, la senyora Isabel, l'Adriana, en Frederic i l'Eladi desapareixen pel fons, per la dreta del jardí. La Carlota, fent esforços suprems per reprimir-se, tremolant d'emoció, va a recolzar-se al montant de la porta del fons, per despedir, somrient, als que se'n van. La Teresa no's mou d'asseguda en el mateix lloc. La Jovita, somicant, esverada, contempla, sense compendre-l del tot, el quadro. El sol brilla esplendorós. Quan els que se'n van se suposa que són a la porta dels darreres de la casa, se sent l'Eladi que crida:)

ELADI

Adéu, mamà!

(La Carlota saluda an ell i als altres.)

TERESA

No, no'n trobaran quan tornin!

ELADI

Adeussiau, Teresa i Jovita!

FREDERIC

Adéu!

ADRIANA

(cridant amb veu plorosa)

Adéu! Adéu!

CARLOTA

(així que ja no·ls veu, esclatant en un plor convulsiu i corrent cap al jardí cridant)

Fills meus! Fills del meu cor!

JOVITA

(interceptant-li ·l pas i agafant-se-li a la cintura)

Mamà!

CARLOTA *(contenint-se)*

Jovita! Esperança meva! A fer foc nou, com els teus germans!

TELÓ RAPIT

Sant Pol de Mar, Setembre de 1908

OBRES DE L'AUTOR

L'Escorsó, drama en 3 actes.
Fructidor, drama en 4 actes.
Foc-follet, drama en 4 actes.
La Resclosa, drama en 3 actes. (Agotada.)
Lladres, drama en 1 acte.
La Mare Eterna, drama en 3 actes. (Agotada.)
El Cor del Poble, drama en 3 actes. (Agotada.)
La Reina del Cor, comedia en 1 acte.
La Reina del Cor, opereta en 1 acte.
Els Vells, drama en 3 actes. (Agotada.)
La Formiga, monoleg.
Joventut (1.ª part de la trilogia *Els primers freds*), drama en 1 acte. (Agotada.)
Flor tardana, quadret de costums en 1 acte.
La Festa dels Aucells, quadret de costums en 1 acte.
Girassol, comedia en 3 actes.
Les Garces, comedia en 3 actes.
Cor endins, quadro dramatic en 1 acte.
La Barca Nova, drama en 3 actes.
La colla d'en Pep Mata o «Els Martirs de l'Inquisició», sainet en 1 acte.
L'alegria del sol, idili en 1 acte.
En Joan dels Miracles, drama en 3 actes.
Cendres d'amor, quadro dramatic en 1 acte.
Foc Nou, comedia en 3 actes.
Ofrenes, poesies. (Agotant-se.)

EN PREMSA

La Comedianta, comedia en 3 actes.

TRADUCCIONS

CASTELLANES

La Madre Eterna, drama en 3 actes, per D. Josep Jerique i D. Rafel Roca.

Los Viejos, drama en 3 actes, per D. Francisco Jurado de la Parra

Juventud, drama en 1 acte, per D. Francisco Jurado de la Parra.

FRANCESA

Les Vieux, drama en 3 actes per MM. Pierre Rameil & Frédéric Saisset.

ITALIANA

Ladri, drama en 1 acte. per Carlo Boselli.

En Joan dels Miracles

Foc Nou

